

De intelligence paradox

Lessen uit de integrale Pilot Analyse Synthetische Drugs in Oost-Nederland

Y. Schoenmakers, S. Mehlbaum

De Intelligence Paradox

Lessen uit de integrale Pilot Analyse Synthetische Drugs in Oost-Nederland

Y. Schoenmakers

S. Mehlbaum

In opdracht van: Programma Politie en Wetenschap

Meer informatie over deze en andere uitgaven kunt u verkrijgen bij:

Sdu Klantenservice

Postbus 20025

2500 EA Den Haag

tel.: (070) 378 98 80

website: www.sdu.nl

Omslagontwerp: Joris Clappers | Elgersma Reclame en Media

Foto omslag: RIEC Oost-Nederland

ISBN: 9789012405263

NUR: 600

© 2019 Sdu Uitgevers, Den Haag; Politie en Wetenschap, Den Haag; Yvette Schoenmakers onderzoek & advies, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Alle auteursrechten en databankrechten ten aanzien van deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet) dient men zich te wenden tot de Stichting PRO, Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp www.stichting-pro.nl. Voor het overnemen van een gedeelte van deze uitgave ten behoeve van commerciële doeleinden dient men zich te wenden tot de uitgever.

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, kan voor de aanwezigheid van eventuele (druk)fouten en onvolledigheden niet worden ingestaan en aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever deswege geen aansprakelijkheid voor de gevolgen van eventueel voorkomende fouten en onvolledigheden. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photo print or other means without written permission from the authors.

Inhoudsopgave

Voorwoord / 7

1.	Inleiding	9
1.1	Synthetische drugsproblematiek in vogelvlucht	9
1.2	Mogelijke aanknopingspunten vanuit de drugsafvaldumpingen	14
1.3	De 'Pilot Analyse Synthetische Drugs' in Oost-Nederland	16
1.4	Leeswijzer	17
2.	Het actieonderzoek naar de pilot	19
2.1	Doel van het onderzoek	19
2.2	Onderzoeksmethodiek	20
2.3	Waarde van het actieonderzoek	23
3.	De Pilot Analyse Synthetische Drugs	27
3.1	Het ontstaan van de 'Pilot Analyse Syndru'	27
3.2	Doel en opzet van de pilot	30
3.3	Tactische intelligencebeelden: van melding tot netwerk (spoor 1)	34
3.4	Indicatorenanalyse (spoor 2)	38
3.5	Uitwisseling met de buitenwacht	40
4.	'Een spoor van chemicaliën'	43
5.	'Toestanden rond een aangetroffen lab'	53
6.	'Containerdrugs'	61
7.	Lessen in de pilot	67
7.1	Worstelingen en leermomenten	67
7.2	Successen van de pilot	73
7.3	Overzicht van de belangrijkste lessen	80

8.	Beschouwing	83
8.1	De kracht van de intelligencewerkwijze	83
8.2	Verwonderpunten	85
8.3	Aandachtspunten voor het vervolg van de pilot	88
8.4	Tot slot: integrale syndru-analyse en de intelligence-paradox	89
Literatuur		91
Media en internetbronnen		95
Bijlage 1 Lijst met afkortingen		97
Bijlage 2 Respondenten		99
Leden Redactieraad Programma Politie & Wetenschap		101
Uitgaven in de reeks Politiekunde		103

Voorwoord

In 2018 volgden wij de *Pilot Analyse Synthetische Drugs* in Oost-Nederland. Deze pilot gaat over synthetische drugscriminaliteit, maar vooral over intelligence en hoe deze samen met partners te creëren. De analisten die de proeftuin vormgaven, kregen van hun leidinggevendenden alle ruimte om te pionieren met een integrale analysewerkwijze op het thema synthetische drugscriminaliteit.

Wij werden als actieonderzoekers uitgenodigd om hun werkwijze van binnenuit te volgen en hiervan gezamenlijke lessen op te tekenen. Wij hebben gereconstrueerd, geobserveerd, gespiegeld, meegedacht en geadviseerd. Waardevol voor ons als wetenschappelijk onderzoekers was dat wij konden zien hoe onze aanbevelingen uit eerder onderzoek in de praktijk gestalte kregen.

De enorme gastvrijheid van het pilotteam, hun transparantie en lef om ons als actieonderzoekers in het RIEC-samenwerkingsverband op te nemen en onze bevindingen met een breder publiek te mogen delen, hebben wij als zeer bijzonder ervaren. Dankzij deze open houding hebben wij de dynamiek en werkwijze van het pilotteam zelf kunnen ervaren. Wij waren getuige van zaken die misgingen in het veld en de wijze waarop het pilotteam daarop insprong. Ook kregen wij de worstelingen in het ontwikkelen van de werkwijze van dichtbij mee. Het was bovenal een voorrecht om in de positieve, enthousiaste, onderling motiverende sfeer van het team te mogen werken.

Dit onderzoeksrapport weerspiegelt dan ook een gezamenlijk traject. Ons dankwoord richt zich op alle pilotdeelnemers: de analisten, informatiemakelaars en betrokken leidinggevendenden van de DRR Politie Oost-Nederland, de analist en programmamanager van het RIEC, de analist en programmamanager van Team Ketentoezicht Gelderse Omgevingsdiensten, de fiscaal duider en leidinggevende van de Belastingdienst (EOS) en de beleidsadviseur en informatieofficieren van het Arrondissementsparket (OM) Oost-Nederland. Daarnaast bedanken wij alle deelnemers aan de afsluitende reflectiesessie en onze overige interviewrespondenten. Een bijzonder dankwoord gaat uit naar de vier analisten, de toezichthouder van een Gelderse omgevingsdienst en regisseur drugsafvaldumpingen, die geholpen hebben bij het reconstrueren en controleren van de casuïstiek. Tot slot bedanken wij graag onze opdrachtgever Politie en Wetenschap en onze leescommissie voor hun constructieve feedback: Monique Bruinsma, Wiel Janssen, Kees Loef, Adriaan Rottenberg en Matthijs Vijlbrief.

Yvette Schoenmakers & Shanna Mehlbaum
Weesp, mei 2019

1. Inleiding

De productie van synthetische drugs en de extreme uitwassen die hiermee gepaard gaan, houden politie, bestuurders, beleidsmakers en media in Nederland in hun greep. Synthetische drugsproductie gaat samen met geweld, afpersing en bedreiging, dodelijke slachtoffers in drugslabs, witwassen, en ander gevaar voor de leefomgeving waaronder de enorme hoeveelheid drugsafval die door de producenten wordt gedumpt en geloosd. Met name Noord-Brabant en Limburg staan bekend als ‘hotspots’ voor synthetische drugsproductie en drugsafvaldumpingen (zie verder 1.1).

De laatste jaren wordt ook in Gelderland een sterke stijging waargenomen van aangetroffen synthetische drugsafvaldumpingen, opslagplaatsen voor grondstoffen en productielocaties (Van den Besselaar & Jansen, 2019). Naar aanleiding van het groeiende probleem zijn in Oost-Nederland twee initiatieven van de grond gekomen. Politie Oost-Nederland is eind 2017 gestart met een geregisseerde aanpak van drugsafvaldumpingen, waarbij alle drugsafvaldumpingen in onderzoek genomen moeten worden. Parallel hieraan zijn politie, Team Ketentoezicht Gelderse Omgevingsdiensten, Belastingdienst en RIEC een ‘intelligence-pilot’ gestart in RIEC-verband: de *pilot Analyse Synthetische Drugs*. Zij pakken allerlei synthetische drugsgerelateerde signalen op, zoals anonieme M-meldingen¹ maar ook drugsafvaldumpingen, en analyseren deze integraal om meer diepgaand inzicht te verkrijgen in de synthetische drugscriminaliteit en haar indicatoren. Wij werden uitgenodigd om als externe actieonderzoekers een halfjaar intensief mee te lopen. Onze bevindingen beschrijven wij in dit rapport.

Voordat we ingaan op de *pilot Analyse Synthetische Drugs* geven we in dit hoofdstuk een bondig overzicht van de synthetische drugsproblematiek in Nederland en de totstandkoming van de pilot. In hoofdstuk 2 lichten we het uitgevoerde onderzoek toe aan de hand waarvan wij deze pilot gevolgd hebben.

1.1 Synthetische drugsproblematiek in vogelvlucht

Nederland staat wereldwijd bekend als topproducent van MDMA (xtc) en – in mindere mate – amfetamine (speed) (Bruinsma & Van Lier, 2016; EMCDDA, 2018; Tops,

1 Meld Misdaad Anoniem (M.) is het onafhankelijke meldpunt waar burgers anoniem informatie kunnen doorgeven over criminaliteit en misdaad (www.meldmisdaadanoniem.nl).

Van Valkenhoef, Van der Torre & Van Spijk, 2018; UNODC, 2017).² De laatste jaren neemt het aantal door de politie aangetroffen en geregistreerde productielocaties, opslaglocaties van chemicaliën en drugsafvaldumpingen sterk toe, evenals de publieke aandacht voor de problematiek. Wie een media-alert instelt op het trefwoord 'drugsafval' of 'drugslab', wordt wekelijks bestookt met nieuwe berichten. Het aantal door de politie aangetroffen productielocaties neemt de laatste vijf jaar toe van 55 in 2014 tot 82 in 2018; het aantal opslaglocaties van 65 tot 79 (Van den Besselaar & Jansen, 2019).³ In het laatste jaar, 2018, is het aantal anonieme meldingen over synthetische drugsproductie met 40 procent toegenomen (259 meldingen in 2018), vooral in de niet-zuidelijke provincies (Colijn, 2019). Maar met name het aantal aangetroffen drugsafvaldumpingen in Nederland rijst de pan uit: van 159 aangetroffen drugsafvaldumpingen in 2014 tot 292 incidenten in 2018 (Van den Besselaar & Jansen, 2019). Naar verwachting is dit slechts het topje van de ijsberg, omdat drugsafvallozingen, bijvoorbeeld op het riool, grotendeels onzichtbaar blijven (Schoenmakers et al., 2016; Tops et al., 2018). Sinds 2013 wordt ook een toename van drugsafvaldumpingen in België waargenomen. Dumpingen vinden in België tot op heden voornamelijk plaats in het Nederlands-Belgisch grensgebied (Janssens, 2015; De Middeleer et al., 2018). Volgens recent Belgisch onderzoek is er sprake van zowel een autonome toename van synthetische drugsproductie in België (expansie), als van integratie van Nederlandse en Belgische criminele netwerken; de Nederlandse en Belgische drugsmarkten zijn sterk met elkaar verweven (De Middeleer et al., 2018; De Middeleer & De Ruyver, 2017).

'Een grote berg pillen zorgt voor een grote berg afval. Nederland is een productieland met een criminele industrie die de gehele wereldmarkt bedient.' (Edward van der Torre, in Van Heerde & Engels, 2018)

Een groot deel van de in Nederland geproduceerde xtc en speed is bestemd voor de internationale markt. In Nederland komen en vertrekken verschillende logistieke stromen van over de hele wereld: pre-precursoren, grondstoffen (precursoren) en eindproduct (geproduceerde pillen, poeder en olie) (Tops et al., 2018). Hoewel het merendeel van de synthetische drugs naar het buitenland wordt geëxporteerd, blijft het schadelijke afvalproduct achter op eigen bodem, volgens een NFI-deskundige gemiddeld 18 li-

2 Volgens Europees onderzoek vindt productie van amfetamine voornamelijk plaats in Nederland, België en Polen; MDMA wordt vooral geproduceerd in Nederland en België (EMCDDA, 2018). Nederland en België worden vaak samen genoemd, maar de hoofdmoot van de aangetroffen synthetische drugslabs en drugsafvaldumpingen bevindt zich in Nederland.

3 Op basis van cijfers van ERISSP: *European Reporting on Illicit Synthetic Substance Production sites*, een internationaal meldprogramma voor productie-, opslag- en dumplocaties van synthetische drugs, precursoren en nieuwe psychoactieve stoffen (NPS); het overzicht bevat geen cijfers van in beslag genomen eindproduct. Het programma werd enkele jaren geleden ontwikkeld door Europol en het European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) i.s.m. de aangesloten landen. Data van ERISSP wordt o.a. gebruikt bij het opstellen van het European Drug Report.

ter afval per liter geproduceerde drugs (Meeus, 2018; Schoenmakers & Mehlbaum, 2017).⁴

Schade

De schade en maatschappelijke impact van synthetische drugsproductie zijn divers en enorm, en verdienen meer aandacht dan dit beknopte overzicht. Gevaren van drugs-labs in woonwijken zijn onder meer de kans op ontploffing, het vrijkomen van gevaarlijke gassen, of brand (Bruinsma & Van Lier, 2016). Meerdere incidenten in woonwijken waarbij woningen ontruimd moesten worden, gewonden en zelfs doden in labs, onderstrepen de ernst en urgentie van de problematiek (De Bekker, 2018; Regio15.nl, 2016). Zo werden onlangs (januari 2019) nog drie doden gevonden in een drugsfab in het Belgische Eksel; de drie – Brabantse twintigers – zijn waarschijnlijk om het leven gekomen door het inademen van de giftige dampen die bij de productie vrijkwamen (Van den Broek, 2019; Timmermans & Quekel, 2019). Maar denk ook aan schade aan de riolering, gebouwen of bodem door drugsafvallozingen, die de zuurgraad van (riool)water en bodem veranderen. Bij lozingen op het riool kan dit leiden tot aantasting van het betonnen rioolstelsel, het vrijkomen van giftige dampen en ernstige verstoring van het waterzuiveringsproces (Emke, De Buijzer, Carpentier & Van Til, 2019). Dit laatste leidde in 2017 in Baarle-Nassau tot het stilleggen van de RWZI, nadat de bacteriën die het rioolwater moeten zuiveren waren afgestorven door drugsafvallozing uit een nabijgelegen amfetaminelab. De kosten liepen op tot 80.000 euro (Schoenmakers & Mehlbaum, 2017). De schade en risico's van met name drugsafvallozingen voor personen, natuur, volksgezondheid en vitale infrastructuur bespreken we meer uitgebreid in het boek 'Elke dump is een plaats delict' (Schoenmakers et al., 2016). Daarnaast liggen schade en risico's van synthetische drugsproductie op het gebied van geweldpleging door criminele groeperingen, onveiligheidsgevoelens, uiteenlopende maatschappelijke kosten en aspecten van ondermijning (Bruinsma & Van Lier, 2016).

1.1.1 *'Opkomst, ondergang en revival' van synthetische drugscriminaliteit*

Hoe zijn we hier gekomen? In hun boek 'Waar een klein land groot in kan zijn' (Tops et al., 2018) geven de auteurs een uitgebreid overzicht van de ontwikkeling van de Nederlandse synthetische drugsmarkt en (de effecten van) het overheidsbeleid. Zo beschrijven zij de opkomst van amfetamine in de jaren zeventig en MDMA in de jaren tachtig, de toenemende productie op eigen bodem en de groeiende internationale – met name Amerikaanse – kritiek aan het adres van 'narcostaat Nederland', die eind jaren negentig leidt tot een stevige overheidsreactie. De daaropvolgende aanpak van de landelijke Unit Synthetische Drugs (USD), die zich in korte tijd ontpopt als 'spin in het web in de bestrijding van synthetische drugs', aangevuld met toegewijde regionale xtc-

4 De hoeveelheid afval hangt af van het type drugs en het gevolgde productieproces (Schoenmakers et al., 2016). Europol schat dat de productie van 1 kilo MDMA 6 tot 10 liter drugsafval oplevert; de productie van 1 liter amfetamine geeft 20 tot 30 liter afval (EMCDDA, 2016; Schoenmakers & Mehlbaum, 2017).

teams, en een streng vervolgings- en uitleveringsbeleid, lijkt haar vruchten af te werpen. ‘Het aantal opsporingsonderzoeken bereikt een hoogtepunt’, en ‘er worden meer grondstoffen en eindproduct in beslag genomen dan ooit’.

Dankzij een strategie gericht op het ‘afstoppen’ van de precursoren PMK en BMK uit China en Rusland, droogt deze grondstoffenlijn naar Nederland op (zie ook Boerman, Grapendaal, Nieuwenhuis & Stoffers, 2017; en Vijlbrief, 2012). Tussen 2007 en 2009 lijkt de xtc-productie – en in mindere mate ook de amfetamineproductie – in Nederland sterk af te nemen. Vanaf dat moment verslapt de aandacht voor het ‘syndru’⁵-probleem. Het specialistische USD wordt ondergebracht bij andere politieonderdelen en in de jaren daarna steeds verder uitgekleeft en ontmanteld. Als gevolg hiervan sijpelt de gebundelde expertise langzaam weg (Tops et al., 2018).

Onfortuinlijk is dat de beleidsmakers de veerkracht en vindingrijkheid van de Nederlandse syndru-criminelen waarschijnlijk onderschat hebben. Criminele spelers en groepen passen zich aan aan het overheidsbeleid en worden vervangen door nieuwe spelers (Spapens, 2011). Eind jaren 2000 beginnen syndru-criminelen met de productie van zogenaamde ‘pre-precursoren’ in eigen beheer. Er zijn talloze legaal te verhandelen alternatieve stoffen om BMK en PMK te produceren, die bovendien een veel hogere winstmarge opleveren. Vanaf 2013 is ook aan het toenemend aantal drugsafvaldumpingen te zien dat het populaire Nederlandse exportproduct helemaal terug is. Niet alleen is de slagkracht en expertise bij politie en ketenpartners inmiddels drastisch afgenomen, ook is het syndru-probleem vele malen complexer geworden. De extra ‘conversiestap’ (van pre-precursor naar grondstof) levert meer drugsafval op; de syndru-producenten maken nu pillen met een hogere dosis MDMA; er wordt een diversiteit aan nieuwe legale pre-precursoren gebruikt waardoor wetgever en de instanties achter de feiten aanhollen; en ook het aantal ‘nieuwe psychoactieve stoffen’ dat wordt geproduceerd groeit (Boerman et al., 2017; Schoenmakers et al., 2016; Tops et al., 2018; Vijlbrief, 2012). Volgens Bruinsma & Van Lier (2016) wijzen de gunstige omstandigheden in Nederland (beschikbare grondstoffen, groeiende gebruikersmarkt, Nederlandse marktpositie, hoge verdiensten) richting een verder stijgende omvang van productie en export. Een en ander komt tot uiting in de enorme productielocaties die hier worden aangetroffen; Nederlandse productielocaties zijn vaak vele malen groter dan in het buitenland.

1.1.2 *Intelligencepositie syndru*

Volgens de auteurs van het Nationaal Dreigingsbeeld is in de loop der jaren een redelijk beeld ontstaan van betrokken personen en netwerken actief in de synthetische drugsproductie en -handel. Conclusie daarbij is evenwel dat de grote jongens al jaren meedraaien in de georganiseerde synthetische drugscriminaliteit (Boerman et al., 2017). Tegelijkertijd illustreren Tops et al. (2018) dat de intelligencepositie in de jaren

5 De term ‘syndru’ wordt in de praktijk veelgebruikt ter afkorting van ‘synthetische drugs’. In het navolgende zullen wij ook regelmatig de afkorting ‘syndru’ gebruiken.

negentig, ten tijde van de geïntensiverde aanpak van synthetische drugscriminaliteit, vele malen beter was dan nu. Toen werd alle beschikbare informatie over incidenten en onderzoeken landelijk verzameld en gecoördineerd door de USD, en werden uitgebreide rapporten opgesteld. Tijdens ons onderzoek ‘Elke dump is een plaats delict’ horen wij hoe in het veld verzuchtend en verlangend wordt gesproken over een ‘herinrichting’ van een specialistische, centrale club ‘à la USD’.

De Unit Synthetische Drugs

De USD was een informatieknooppunt, internationaal aanspreekpunt en voerde landelijke en internationale tactische opsporingsonderzoeken uit. Bijzonder kenmerk was de multidisciplinaire samenstelling met deelnemers van de politie, de FIOD, Douane, KMar, OM, fiscale dienst en inlichtingendiensten. Er werkten informatie-specialisten, thematische deskundigen en tactisch rechercheurs. De USD had zelf mandaat om onderzoeken en capaciteit toe te wijzen, zonder tussenkomst van stuurgroepen en informatieofficieren. Kernbegrippen waarmee de werkwijze in Tops et al. (2018) beschreven wordt zijn: ‘beschikbaar budget’ en ‘capaciteit’, ‘integraal werken’, ‘team van jonge honden en talenten’, ‘goede pr (public relations)’, ‘actie- en resultaatgericht’, ‘fysiek bijeen zitten’, ‘korte lijntjes’, ‘betrokkenheid van wetenschappers’, en ‘pionierende doe-club’.

Zoals gezegd verslaptte in de jaren 2000 de aandacht op het thema ‘syndru’. De USD wordt in 2004 ondergebracht bij de Nationale Recherche. De medewerkers krijgen een brede taakopdracht waarmee de exclusieve focus op synthetische drugs verdwijnt. De expertisefunctie van de USD wordt in 2006 overgenomen door het Expertisecentrum Synthetische Drugs en Precursoren (ESDP). De rol van de ESDP wordt als gevolg van de verminderde prioriteit voor syndru en de reorganisatie van de Nationale Politie in 2013 gaandeweg steeds verder uitgekleeft (Tops et al., 2018). Medewerkers met jarenlange expertise op het thema krijgen een andere taakstelling en verdwijnen naar verschillende afdelingen in de politieorganisatie. Ook wij werden hiermee geconfronteerd tijdens ons onderzoek naar drugsafvaldumpingen (Schoenmakers et al., 2016). In de nieuwe politieorganisatie is de intelligencepoot afgesplitst van de researchepoot: ‘Verzoeken om capaciteit gaan over meerdere schijven en specifieke kennis van synthetische drugs ontbreekt vaak’ (Tops et al., 2018, p. 68).

‘Zo krijgen de resterende syndru-experts bij de Landelijke Recherche steeds minder informatie: “We krijgen nog geen 10 procent van wat we vroeger kregen.” Het wordt steeds moeilijker om een betrouwbaar landelijk beeld te vormen van wat er speelt op het terrein van synthetische drugs, laat staan van de internationale ontwikkelingen. “Dat maakt dat we langzamerhand blind worden hier, want we zien niks meer”.’ (Tops et al., 2018, p. 68)

Door deze samenloop van omstandigheden bevinden we ons in een situatie waarin de synthetische drugsmarkt in Nederland in schaalgrootte, diversiteit aan spelers en com-

plexiteit floreert, en waarbij de politie-eenheden momenteel hun best doen om vanuit een achter geraakte intelligencepositie het wiel opnieuw uit te vinden. Volgens Tops et al. (2018) is de informatiepositie van de opsporingsdiensten momenteel onvoldoende. Een van de auteurs van het *Criminaliteitsbeeld Synthetische drugs en precursoren 2016* vertelt ons:

‘Per saldo zijn er nu minder analyse- en monitoringsrapporten beschikbaar dan vier jaar geleden. Daardoor vergt de opmaak van een landelijk CBA [criminaliteitsbeeldanalyse] meer ad hoc dossieranalyse en interviews dan voorheen. Dit kan op korte termijn evenwel verbeteren, aangezien er een warm pleidooi wordt gehouden voor herinvoering van een programmatische aanpak van misdaad gelieerd aan de productie van en handel in synthetische drugs en precursoren.’

Er is hoop op een kentering. De informatiepositie verbetert dankzij de ERISSP⁶ en rapportages van de projectgroep Zuid-Nederland. In Brabant en Limburg zijn betekenisvolle initiatieven ontstaan met de oprichting van de Task Force Brabant-Zeeland, de projectgroep Intensivering Zuid⁷, het afpakproject Zuid 3 en geprotocolleerde aanpak van drugsafvaldumpingen (Schoenmakers et al., 2016; TK 25 januari 2017). Er worden meerdere pilotprojecten gestart onder het thema ‘ondermijning’, of gericht op drugsafvaldumpingen en synthetische drugs. In 2019 loopt in Midden- en West-Brabant een pilot waarin informatiegestuurd gewerkt wordt om tot synthetische drugslabs te komen, vergelijkbaar met de pilot in Oost-Nederland.⁸ Deze initiatieven zijn veelbelovend, hoewel tot dusverre nog sprake is van versnippering over de eenheden, en daarmee een versnipperd beeld.

1.2 Mogelijke aanknopingspunten vanuit de drugsafvaldumpingen

Gedurende 2015 en 2016 deden wij onderzoek naar het groeiende probleem van de drugsafvaldumpingen in Nederland, de aanpak hiervan en mogelijke aanknopingspunten voor de opsporing (Schoenmakers et al., 2016).⁹ Eén van de aanbevelingen uit het onderzoek was om synthetische drugsafvaldumpingen te zien als waardevolle informatiebron in relatie tot de syndru-keten en te benaderen als plaats delict, waarbij mogelijkheden worden verkend van politieonderzoek naar zowel het milieuaspect als

6 *European Reporting on Illicit Synthetic Substance Production Sites*. Europees informatiesysteem geïnitieerd door het EMCDDA en Europol met gegevens uit alle Europollanden over aantallen aangetroffen labs, opslaglocaties en dumpingen. De Nederlandse data worden aangeleverd door de afdeling Specialistische Ondersteuning van de dienst Landelijke Recherche (DLR).

7 Voluit: Intensivering aanpak ondermijning Zuid-Nederland.

8 Persoonlijke communicatie, Functioneel Parket 's-Hertogenbosch (29 april 2019).

9 In het onderzoek beschreven we de ontwikkeling van synthetische drugsafvaldumpingen in Nederland, uiteenlopende manieren waarop drugsafval in Nederland wordt gedumpt en geloosd en de schade aan de leefomgeving. Daarnaast belichtten we de werkprocessen van politie en ketenpartners bij het aantreffen van een afvaldump en gingen we na of de dumpingen aanknopingspunten bieden voor de opsporing.

de achterliggende synthetische drugsproductie.¹⁰ In verschillende politie-eenheden worden de aanbevelingen onderkend.

‘Onderzoek naar aanleiding van dumpingen en lozingen biedt kansen op opsporing van een productieplaats. Ook de gevolgen voor het milieu, gevaren voor de volksgezondheid en de hoge opruimkosten rechtvaardigen een gedegen onderzoek op de Plaats Delict van een dumping/lozing.’ (Politie Zeeland-West-Brabant, 2018, p. 3)

De praktijk is echter weerbarstig en de problematiek vereist deskundigheid op de werkvloer. Plaatsen delict (pd's) van drugsafvaldumpingen worden ervaren als ‘complex’, ‘lastig’, en ‘met weinig onderzoeksmogelijkheden’, zo blijkt ook uit een brainstormmiddag met Forensische Opsporing- (FO) en drugsafvaldeskundigen in 2018.¹¹ Door beperkte recherchecapaciteit wordt alleen onderzoek ingezet als er sprake is van een ‘kansrijke dump-pd’. Hierbij wordt volgens de experts te eenzijdig gedacht aan mogelijke forensische dadersporen (DNA/dactyl¹²), waarvan de kansen laag worden ingeschat.¹³ Bijkomend probleem als de FO geen aanleiding ziet om ter plaatse te komen voor onderzoek, is dat de Landelijke Faciliteit Ondersteuning Ontmantelen (LFO) – als ondersteunende dienst – in veel gevallen ook geen onderzoek op de plaats delict komt doen. Haar inzet moet, onder andere, meerwaarde hebben voor de opsporing en door de FO worden verzocht. De LFO is momenteel de enige landelijke specialistische ‘syndru’-dienst die ter plaatse komt bij aangetroffen productielocaties en drugsafvaldumpingen en zij is zwaar overbelast. Wanneer LFO en FO niet op de plaats delict komen, gaat potentieel waardevolle informatie verloren.¹⁴ Volgens de praktijkexperts is er daarnaast te weinig aandacht voor gedegen analyse en vastlegging van de PD-situatie die nodig is voor afhandeling van het ‘milieuspoor’. Ook vinden zij dat het belang van tactische aanknopingspunten, onderzoek en vastlegging ten behoeve van analyse nog te weinig binnen de politie-eenheden wordt onderkend.

Door praktijkexperts worden diverse voorbeelden gegeven waarbij een proactieve houding, snel handelen en ‘gezond boerenverstand’ bij een dumpingonderzoek leidden tot het ontdekken en ontmantelen van de productielocatie. Een goede samenwerking van tactiek en techniek is hierbij erg belangrijk, net als het informeren en betrekken van ‘blauw op straat’ en omwonenden. Maar, zo wordt geconcludeerd, de huidige initi-

10 In de praktijk bestaat al jarenlang discussie over de vraag of de dumpingen sec een zaak voor ‘milieu’ zijn of ook relevant inzake de opsporing van synthetische drugsnetwerken (Schoenmakers et al., 2016).

11 ‘Brainstorm FO bij Drugsafvaldumpingen’, 13 juni 2018, NFI Den Haag. Deelnemers zijn afkomstig van politie, NFI en wetenschap.

12 Dactyloscopie: techniek voor het zichtbaar maken, classificeren en identificeren van vinger- en handpalmafdrukken.

13 ‘Opsporingsindicatie’ wordt dan te eng opgevat. Er is sprake van opsporingsindicatie wanneer er feiten of omstandigheden zijn die om nader onderzoek vragen, zoals kentekens, stickers of bedrukking van gedumpte vaten of hardware, camerabeelden, of (mogelijke) getuigen (Politie ZWB, 2018).

14 De LFO maakt een incidentformulier op dat wordt gedeeld met de eenheid, de DLIO en het OM. Daarnaast bemonstert het LFO waarvan het NFI een analyse uitvoert (vaststelling dat het om syndru-gerelateerde stoffen gaat).

atieven en successen in de opsporing berusten veelal op de persoonlijke gedrevenheid van individuen en er is geen eenduidige, geprotocolleerde vastlegging. Vanuit intelligenceperspectief lijkt er nog een lange weg te gaan wat betreft het combineren van informatie afkomstig uit de synthetische drugsafvaldumpingen en informatie uit aangetroffen productielocaties, grondstoffenopslag en andere 'syndru'-signalen.

1.3 De 'Pilot Analyse Synthetische Drugs' in Oost-Nederland

Hoewel Brabant en Limburg jarenlang bekend hebben gestaan als het 'epicentrum' van de synthetische drugsproductie, groeit in de eenheid Oost-Nederland, parallel aan het aantal aangetroffen productielocaties en drugsafvaldumpingen, het bewustzijn dat de problematiek zich heeft uitgebreid. In 2018 werden in Oost-Nederland 18 productielocaties, 18 opslaglocaties en 49 drugsafvaldumpingen aangetroffen (Van den Besselaar & Jansen, 2019).¹⁵ Aantallen die niet onderdoen voor de aangetroffen hoeveelheden in de eenheden Zeeland-West-Brabant, Oost-Brabant en Limburg, of deze zelfs overstijgen.¹⁶ De toename van het aantal drugsafvaldumpingen en syndru-locaties wordt door de provincie en politie als serieus probleem erkend.

'Een vat is niet zomaar een metalen voorwerp met gif, maar een visitekaartje van een crimineel netwerk. Wijkagenten, de meldkamer, mensen op de surveillance, de leiding... We zullen onze bakens echt moeten verzetten en erkennen dat drugsdumpingen de hoogste prioriteit verdienen.' (Oscar Dros, politiechef Oost-Nederland, in *Omroep Gelderland*, 2018)

Op basis van de aanbevelingen van ons eerdere onderzoek en de gedeelde zorg bij specialisten in de eenheid, wordt bij Politie Oost-Nederland eind 2017 een pilot 'aanpak drugsafvaldumpingen' gestart. Binnen de aanpak, die wordt gecoördineerd door een regisseur drugsafvaldumpingen, zullen alle aangetroffen dumpingen in de eenheid in onderzoek worden genomen, wat voorheen nog niet gebeurde.¹⁷ Bij elk drugsafvalincident moet een aantal gegevens systematisch worden vastgelegd.¹⁸

15 Ook de eenheden Noord-Nederland, Midden-Nederland en Den Haag kennen opvallende toenames (en Rotterdam op het gebied van drugsafvaldumpingen) (Van den Besselaar & Jansen, 2019). Alleen de eenheden Noord-Nederland, Oost-Nederland, Zeeland-West-Brabant (ZWB), Oost-Brabant en Limburg hebben het landelijke overzicht aangevuld met ontbrekende incidenten.

16 Ter vergelijking: in het jaar 2018 werden 13 productielocaties aangetroffen in ZWB, 10 in Oost-Brabant, 12 in Limburg; aangetroffen opslaglocaties 12 in ZWB, 17 in Oost-Brabant, 17 in Limburg; aangetroffen drugsafvaldumpingen 54 in ZWB, 63 in Oost-Brabant en 62 in Limburg.

17 In 2018 wordt ook een pilot 'Aanpak drugsafvaldumpingen en -lozingen' voorbereid in de eenheid Zeeland-West-Brabant.

18 Daartoe wordt – tijdens de looptijd van de pilot – een protocol ontwikkeld, op basis van het huidige protocol in Limburg.

Parallel aan deze aanpak starten Politie Oost-Nederland, RIEC Oost-Nederland, Team Ketentoezicht Gelderse Omgevingsdiensten (hierna: TKGO)¹⁹ en de Belastingdienst begin 2018 een gezamenlijke pilot: een integrale tactische analyse van synthetische drugscriminaliteit.²⁰ In de pilot werken analisten en informatiemedewerkers van politie, RIEC, Belastingdienst en TKGO gedurende een jaar intensief samen in RIEC-verband. Door informatie uit diverse databases²¹ te combineren en aan te vullen met signalen en informatie van de eigen diensten, moet een verrijkt beeld van de problematiek worden verkregen. De zojuist gestarte ‘aanpak drugsafvaldumpingen’ levert informatie op die de analisten in hun analyse kunnen benutten. Daarnaast verzamelt en veredelt het pilotteam onder andere informatie over aangetroffen syndru-productielocaties en opslaglocaties. Beoogde opbrengsten zijn meer gecombineerde inzichten over synthetische drugscriminaliteit en haar indicatoren, alerter optreden door handhavers en toezichthouders, en gerichte (bestuurlijke) controles. De pilot loopt van december 2017 tot eind 2018 (TKGO, 2017).

1.4 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk geven we eerst een methodologische verantwoording van het door ons uitgevoerde actieonderzoek, waarbij we tevens stilstaan bij de rol die wij als actieonderzoekers binnen de pilot gespeeld hebben. Vanaf hoofdstuk 3 bespreken we de onderzoeksresultaten van het actieonderzoek. In hoofdstuk 3 beschrijven we allereerst meer uitgebreid hoe de *pilot Analyse Synthetische Drugs* in Oost-Nederland is vormgegeven en uitgevoerd. In hoofdstuk 4, 5 en 6 vormen drie uitgewerkte casussen het hart van dit rapport. In drie afzonderlijke verhalen wordt de lezer meegenomen tot in de kern van de syndru-problematiek, de werkwijze van de analisten en de soms grillige organisatiedynamiek die op de achtergrond zo bepalend is voor het verdere verloop. De casussen worden zo veel mogelijk chronologisch beschreven; de belangrijkste aandachtspunten worden in de introducties toegelicht. In hoofdstuk 7 geven we een overzicht van de belangrijkste lessen van de integrale pilot zoals die uit onze analyse blijken, waarna we het rapport afsluiten met een beschouwing van de onderzoekers (hoofdstuk 8).

19 Het team Ketentoezicht voert namens de Gelderse Omgevingsdiensten ketentoezicht uit. Bestuurlijk toezicht en handhaving zijn gericht op het terugdringen van milieucriminaliteit en calculerend gedrag, waarbij sprake is van geldelijk gewin en risico op grote milieuschade. Het team onderzoekt risico's in de hele keten van vrijkomen tot verwerken van afval, in samenwerking met de handhavende ketenpartners (Pilotteam Syndru Oost-Nederland, 2018).

20 Ook de provincie Gelderland en de Omgevingsdiensten Rivierland (ODR) en Regio Nijmegen (ODRN) zijn betrokken.

21 Databases van politie, Belastingdienst, toezicht & handhaving, ondermijningsbeelden van het RIEC, maar bijvoorbeeld ook de afvalstoffendatabase (LMA), KVK-register, en IBIS (gegevens t.a.v. bedrijfsterreinen). Zie verder hoofdstuk 2.

Terminologie

In dit rapport komen – met name in de casussen – een hoop afkortingen voorbij. De afkortingen lichten we de eerste keer dat ze gebruikt worden toe en zijn op te zoeken in bijlage 1. De in de praktijk veelgebruikte term *syndru* zullen we regelmatig gebruiken als afkorting van ‘synthetische drugs’. In het rapport wordt ook de term *syndru-lab* gebruikt, wat op de werkvloer en in beleidsdocumentatie gebruikt wordt om een ‘synthetische drugsproductielocatie’ aan te duiden. Feitelijk kan in veel gevallen niet zomaar gesproken worden over een ‘laboratorium’ – gezien de rommelige en vieze productieomstandigheden – echter in navolging van onze respondenten gebruiken we in dit rapport ook de term *syndru-lab*. De *pilot Analyse Synthetische Drugs* korten we soms af tot *Pilot Analyse Syndru* (of simpelweg ‘de pilot’). Tot slot spreken we in dit rapport over de ‘fiscaal analist’ of de ‘analist van de Belastingdienst’ uit het pilotteam. Formeel is deze functieomschrijving ‘fiscaal duider’. Omwille van de leesbaarheid sluiten we echter aan bij de terminologie ‘analist’.

2. Het actieonderzoek naar de pilot

De *Pilot Analyse Synthetische Drugs* in Oost-Nederland betreft een unieke samenwerking waarbij intelligence een centrale rol speelt en waaraan vier diensten capaciteit leveren. Informatie van dumpingen én andere ‘syndru-gerelateerde criminaliteit’²² wordt vanuit verschillende organisaties gecombineerd om tot meer diepgaand inzicht te komen van de syndru-problematiek in Gelderland. Vanuit de Politie Oost-Nederland is er behoefte aan wetenschappelijke monitoring van en reflectie op de lopende pilot. Hiertoe heeft het pilotteam de auteurs van dit rapport als externe wetenschappers/criminologen benaderd. Bij zowel de pilotdeelnemers als de aangesloten actieonderzoekers bestaat daarnaast de wens om de opgedane ervaringen, opbrengsten en lessen in de pilot op te tekenen en landelijk te delen. Het is immers ook een waardevolle proeftuin voor de Nationale Politie, OM en bestuurlijke ketenpartners binnen de actuele zoektocht naar een meer effectieve en landelijke aanpak van synthetische drugscriminaliteit.

Het Programma Politie en Wetenschap verleende ons de opdracht een actieonderzoek uit te voeren waarin de belangrijkste uitgangspunten, ondernomen acties, ondervonden hindernissen en opbrengsten van de pilot in Oost-Nederland worden opgetekend en geanalyseerd. De centrale onderzoeksvraag hierbij: *Welke lessen kunnen worden getrokken uit de ‘Pilot Analyse Synthetische Drugs’ in Oost-Nederland?*

Hierna beschrijven we achtereenvolgens het doel van het uitgevoerde actieonderzoek (2.1), de onderzoeksmethodologie (2.2) en tot slot beschrijven we de waarde van het actieonderzoek, met aandacht voor de rol wij als actieonderzoekers binnen de uitgevoerde pilot hebben gespeeld (2.3).

2.1 Doel van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is tweeledig. Ten eerste willen we de ervaringen en lessen uit deze proeftuin inzichtelijk maken en delen, en daarmee een kennisbijdrage leveren aan de (landelijke) aanpak van synthetische drugscriminaliteit. Daarbij wordt in het bijzonder nagegaan welke rol de systematisch vergaarde, multidisciplinaire informatie over drugsafvaldumpingen en andere ‘syndru’-gerelateerde criminaliteit in de keten-aanpak heeft gespeeld. Deze bevindingen zijn relevant in de verdere ontwikkeling van

22 Onder synthetische drugsgelateerde criminaliteit wordt verstaan: synthetische drugsproductie en (ondersteunende) activiteiten, waaronder het aanvoeren en opslaan van grondstoffen en het dumpen van het drugsafval.

een integrale intelligenciewerkwijze bij de aanpak van synthetische drugscriminaliteit en georganiseerde (drugs)criminaliteit in brede zin. Ook de indicatoren die de analisten willen opleveren, zijn interessant voor betrokken ketenpartners in Oost-Nederland en daarbuiten, met het oog op toezicht en handhaving, de ontwikkeling van protocollen en de verdere ontwikkeling van bewustwording en kennis rondom synthetische drugscriminaliteit.

De tweede doelstelling van de onderzoekers is om gedurende de lopende pilot samen met de pilot-deelnemers te reflecteren op de ingezette acties en verzamelde inzichten en de deelnemers waar wenselijk te adviseren. Hiermee beïnvloeden de onderzoekers de koers van gebeurtenissen en is het onderzoek te karakteriseren als een vorm van actieonderzoek.

2.2 Onderzoeksmethodiek

Belangrijke uitgangspunten van *participatief actieonderzoek* zijn: dat het onderzoek is gericht op zinvolle verbetering of verandering; dat er wordt gestreefd naar een beter begrip van praktijk en handelen daarbinnen ('actionable knowledge'); participatie van belanghebbenden; en een wederkerige relatie tussen onderzoekers en belanghebbenden/betrokkenen. Er is voortdurende interactie met de deelnemers, waarbij samen gezocht wordt naar verbetering of een oplossing voor een probleem. Door de participatie beïnvloeden de onderzoekers dus de context waarbinnen zij onderzoek doen, maar de mate van participatie door de onderzoekers kan variëren (Van Lieshout, Jacobs & Cardiff, 2017; Migchelbrink, 2016). In dit onderzoek ligt de nadruk voor ons als actieonderzoekers op informeren, monitoren, consulteren en gezamenlijke reflectie met de pilotdeelnemers.

De actieonderzoekers volgen de pilot in Oost-Nederland van binnenuit, om zo de beslissingen, uitgevoerde handelingen, uitkomsten, de rol van de analisten in het RIEC-verband en partners in het veld te kunnen waarnemen en duiden.²³ Het onderzoek is niet te kenmerken als (proces)evaluatie; de onderzoekers beogen niet om de proeftuin aan de hand van een richtlijn te evalueren.²⁴ De onderzoekers (weer)spiegelen het verloop van de pilot en reflecteren samen met de deelnemers op de (tussentijdse) uitkomsten en leerpunten van de analysewerkwijze-in-ontwikkeling.

Omdat de actieonderzoekers niet vanaf het begin bij de pilot betrokken zijn geweest, is het onderzoek geen actieonderzoek *pur sang*. De onderzoekers zijn niet betrokken geweest bij het opstellen van het pilot-projectplan en de beginfase van de uitvoering.²⁵ De onderzoeksactiviteiten richten zich in dit onderzoek daarom enerzijds op het recon-

23 Na afloop hebben de onderzoekers nog een tweedaagse sessie georganiseerd om het pilotteam te ondersteunen bij het bepalen van de kaders voor het (inmiddels gestarte) vervolgproject.

24 In een procesevaluatie wordt onderzocht of een (gedrags)interventie wordt uitgevoerd conform de daartoe opgestelde richtlijnen.

25 Toen de pilot enkele maanden liep, ontstond de wens van de projectgroep om wetenschappelijke expertise te betrekken. Tijdens de zomer van 2018 zijn de voorbereidingen voor het actieonderzoek getroffen en ruim halverwege de pilot zijn de onderzoekers formeel gestart.

struieren van de eerste helft van de pilot en anderzijds op het monitoren en meedenken in het vervolg. De verschillende onderzoeksfasen en ingezette onderzoeksmethoden worden hierna toegelicht.

Oriëntatiefase en startbijeenkomst

Tijdens de oriëntatiefase worden afspraken gemaakt met de verantwoordelijken²⁶ van de pilot over de praktische invulling van het onderzoek, het delen van informatie²⁷ en de wijze van verslaglegging. Daarnaast wordt beschikbare documentatie over de pilot verzameld, worden relevante contactpersonen benaderd en tijdens een *startbijeenkomst* met de pilotdeelnemers wordt de opzet van het onderzoek gezamenlijk besproken.

Reconstructie

In de eerste fase van het actieonderzoek reconstrueren de onderzoekers de aanloop naar en de eerste helft van de pilot. Bronnen zijn de verkregen documentatie en aanvullende *deskresearch* op basis van de RIEC-projectgegevens, het verslag van de startbijeenkomst, *diepte-interviews* en korte gesprekken met de vier analisten en de trekker van het pilotteam. Een concept *reconstructieverslag* wordt voorgelegd aan de analisten, waarbij de analisten openstaande vragen beantwoorden, onjuistheden corrigeren en onduidelijkheden verhelderen.

De reconstructie is de basis voor de *eerste reflectiesessie* die de onderzoekers organiseren. Hierbij zijn beide actieonderzoekers en de vaste kern van het pilotteam²⁸ aanwezig. De onderzoekers presenteren hun eerste bevindingen ter toetsing en reflecteren met het pilotteam op het vervolg van de pilot.

Actie, observatie en reflectie

Gedurende het verloop van het actieonderzoek wisselen *observatie* en *reflectie* elkaar af. Parallel aan de reconstructie wordt de lopende pilot verder gevolgd, door het observeren en registreren van acties en gebeurtenissen. Hiertoe sluiten de onderzoekers aan bij de wekelijkse analistenbijeenkomsten: op een vaste dag in de week zitten de analisten in het RIEC-samenwerkingsverband fysiek bij elkaar om aan de pilot te werken. Tijdens deze dagen kunnen de onderzoekers de gang van zaken volgen, deelnemen aan overleggen, (nieuwe) projectdocumentatie verzamelen, vragen stellen en hun observaties notuleren. De actieonderzoekers kijken mee naar de werkwijze van de analisten,

26 De programmamanager van het TKGO; programmamanager informatie van het RIEC Oost-Nederland; de managementverantwoordelijke van de MKB Belastingdienst (Externe Overheidssamenwerking EOS); en de leidinggevende van Team Analyse en Onderzoek (DRIO) van Politie Oost-Nederland.

27 De onderzoekers zijn gedurende de looptijd van het onderzoek onderdeel van het RIEC-samenwerkingsverband. Zij krijgen inzage in de projectgegevens die binnen het RIEC-verband worden gedeeld.

28 De vaste kern van het pilotteam bestaat uit: de analist/specialist milieu van de politie (DRIO/A&O), de analist/criminoloog van het RIEC, de analist/criminoloog van TKGO, de fiscaal leider van de Belastingdienst (in dit rapport ook aangeduid als fiscaal analist), de programmamanager van TKGO (projectleider), drie informatiemakelaars van de DRIO en een GIS-specialist van de politie (DRIO/A&O). Vanaf september is ook een beleidsadviseur van het OM onderdeel van de vaste kern.

maar bieden ook ondersteuning bij het vinden van structuur of bepaalde methodologische vragen van de analisten. Na elke bijgewoonde bijeenkomst maakt de betreffende actieonderzoeker een verslag. Ook worden twee vergaderingen van de pilot-regiegroep²⁹ bijgewoond en vergezelt een van de actieonderzoekers de politie-analist bij een werkbezoek aan de Landelijke Eenheid (LFO). Van al deze activiteiten worden *observatieverslagen* gemaakt.

Daarnaast organiseren de onderzoekers negen *diepte-interviews* met elf respondenten (zie bijlage 2). Dit zijn de vier analisten (Politie, Belastingdienst, RIEC en TKGO), een informatiemakelaar van de DRIO, de trekker van de pilot, een beleidsadviseur van het Openbaar Ministerie (OM), de Chef Thematische Opsporing van de Dienst Regionale Recherche (DRR), de regisseur drugsafvaldumpingen van Politie Oost-Nederland, en twee toezichthouders van een Gelderse omgevingsdienst, die nauw betrokken zijn bij de pilot.

Praktijkspiegel

In het najaar organiseren de hoofdonderzoeker en de politie-analist een workshop bij een besloten avondseminar over synthetische drugsproblematiek in Nederland op de Politieacademie. De workshop richten zij in als *praktijkspiegel*, waarbij zij kernelementen uit de ‘Pilot Analyse Syndru’ aan betrokkenen uit de beroepspraktijk voorleggen en de deelnemers om feedback vragen. Er zijn twee workshoprondes, waarbij feedback van de deelnemers wordt genotuleerd en opgenomen in een verslag. Dit verslag wordt meegenomen in de overkoepelende analyse van het actieonderzoek.

Afsluitende reflectiesessie

In de eindfase van de pilot wordt door de actieonderzoekers een tweede, *afsluitende reflectiesessie* georganiseerd. Dit keer is er in afstemming met het pilotteam een bredere kring genodigden aanwezig (zie bijlage 2). De vaste kern van het pilotteam is aangevuld met deelnemers van de regiegroep, de regisseur drugsafvaldumpingen en een toezichthouder van een Gelderse omgevingsdienst. Het Arrondissementsparket van het OM stelt zich op als gastheer. In deze sessie leggen de onderzoekers enkele voorlopige bevindingen voor aan de deelnemers, waarna in verschillende activerende rondes met de deelnemers wordt nagedacht over de gezamenlijke opbrengsten en geleerde lessen in de pilot. De onderzoekers maken hiervan een uitgebreid verslag dat zij delen met alle deelnemers aan de sessie en wat wordt gebruikt in de overkoepelende analyse.

29 Deze regiegroep krijgt gedurende de looptijd van de pilot concreter vorm en bestaat uit de programmamanager informatie van het RIEC, de programmamanager van TKGO (trekker pilotteam), de betreffende manager van de Belastingdienst MKB (EOS), de Chef Thematische Opsporing van de DRR, een teamchef en een coördinator van de DRIO en twee informatieofficiërs van het Arrondissementsparket (OM). Zie verder hoofdstuk 3.

3 Casestudies

Aan het eind van de pilot zijn drie casussen³⁰ geselecteerd die zowel de werkwijze van de analisten, als de belangrijkste lessen uit de pilot levendig illustreren. De drie *casestudies* in dit rapport (hoofdstukken 4, 5 en 6) zijn chronologisch beschreven met oog voor de aanleiding en context van de casus, kenmerken van de synthetische drugscriminaliteit, de werkwijze van de analisten, de ervaren knelpunten en opbrengsten. De drie casussen lopen parallel aan elkaar vanaf de lente van 2018 tot het einde van de pilot en spelen zich af in verschillende regio's. De casussen zijn met behulp van de analisten tot stand gekomen op basis van hun netwerkschema's, de observatieverslagen van de analistenbijeenkomsten, RIEC-documentatie over de casuïstiek, en vele telefoontjes en e-mails ter verificatie van de casusbeschrijvingen-in-woording.³¹ Aan de tweede casus werken ook een toezichthouder van een omgevingsdienst en de regisseur drugsafvaldumpingen mee. Namen, data, bronnen, locaties en andere herleidbare kenmerken van de locaties en subjecten zijn geanonimiseerd.³²

Overkoepelende analyse

Na afloop van de pilotperiode hebben de actieonderzoekers alle verzamelde onderzoeksmateriaal³³ geanalyseerd, om de belangrijkste kenmerken van de intelligence-werkwijze, de opbrengsten, lessen en aandachtspunten uit de pilot te destilleren en op een hoger abstractieniveau te beschouwen.

2.3 Waarde van het actieonderzoek

Voor ons, criminologen in de huid van actieonderzoekers, was dit een bijzonder onderzoekstraject. Wij hebben ervaren hoe waardevol en leuk de wisselwerking tussen praktijkdeskundigen en externe wetenschappers kan zijn. Geen eerder onderzoek maakte de zingeving en bijdrage van ons werk zo tastbaar. In deze laatste paragraaf beschrijven we welke rol wij als actieonderzoekers in deze pilot hebben vervuld. Dit is relevant om de wisselwerking tussen actieonderzoekers en pilotteam beter te kunnen duiden, maar ook relevant voor andere onderzoekers die een dergelijke methodologie overwegen. De genoemde punten illustreren de mogelijke bijdrage van actieonderzoekers aan een proeftuin of aanpak. Voordat we ingaan op de rol die wij als actieonderzoeker binnen de pilot hebben gespeeld, bespreken we kort enkele beperkingen aan (dit) actieonderzoek.

30 Tijdens de pilot werkten de analisten elf casussen op, naar aanleiding van binnengekomen anonieme meldingen of incidenten zoals drugsafvaldumpingen. Zie verder hoofdstuk 2 voor een uitgebreide toelichting van deze werkwijze.

31 De casusbeschrijvingen zijn gecontroleerd op feitelijke onjuistheden en anonimisering door de vier analisten uit het pilotteam. Eén casus werd daarnaast gecontroleerd door een toezichthouder van de betreffende omgevingsdienst en de regisseur drugsafvaldumpingen ('Toestanden rond een aangetroffen lab').

32 De afgeronde casestudies zijn door de analisten gecontroleerd op onjuistheden en anonimisering.

33 Het reconstructieverslag, alle verslagen van de analistenbijeenkomsten, verslagen van werkbezoeken, interview- en gespreksverslagen, telefonische verslagen, notulen en verslagen van de reflectiebijeenkomsten, notulen van de workshop, en overige (RIEC-)documentatie over de pilot.

2.3.1 *Beperkingen*

Vanzelfsprekend kleven er ook nadelen en beperkingen aan actieonderzoek in het algemeen en aan het huidige onderzoek. Een van de meest in het oog springende uitdagingen voor een actieonderzoeker is om een passende mate van objectiviteit te bewaren en niet te morrelen aan de integriteit van de gevolgde proeftuin. Daarom kozen wij ervoor om een beperkte mate van participatie te adopteren. Daarnaast hebben wij met twee onderzoekers gewerkt, waarbij we een rolverdeling gehanteerd hebben. Een van de onderzoekers werkte als ‘ingebedde’ veldwerker, die zo veel mogelijk aanwezig was in de pilotcontext; de andere onderzoeker bleef meer op afstand en kon zodoende gemakkelijker objectiviteit en overzicht bewaren. Vanuit deze rolverdeling hebben de onderzoekers continu onderlinge kritische reflectie vormgegeven. Wij vonden dit erg prettig werken.

Een beperking die specifiek voor dit actieonderzoek geldt, is dat wij pas halverwege de pilot ingevlogen zijn en derhalve de aanloop naar en de eerste helft van de pilot niet van binnenuit hebben kunnen volgen. Zoals gezegd hebben wij dit ‘opgelost’ door het eerste deel van de pilot nauwkeurig te reconstrueren. Daarnaast hebben we hiermee rekening gehouden wat betreft de mate van participatie; door onze late toetreding, waren de meer intensief participerende varianten van actieonderzoek voor ons ook niet meer haalbaar.

2.3.2 *Rol van de actieonderzoekers binnen de pilot*

In deze paragraaf gaan we na welke rol wij als actieonderzoeker hebben gespeeld binnen de pilot die wij volgden. Welke functie hebben wij als actieonderzoeker binnen de pilot gehad, of welke bijdrage hebben wij aan de proeftuin geleverd? Onderstaande punten hebben wij vastgesteld door deze vragen te stellen aan de pilotdeelnemers individueel en tijdens de afsluitende reflectiesessie. Tijdens de afsluitende reflectiesessie hebben wij specifiek aan de deelnemers gevraagd om anonieme briefjes in een ton te gooien, waarop zij schreven wat volgens hen de bijdrage van de actieonderzoekers is geweest. Hun feedback geven we ter illustratie cursief weer.

Structuur

Onze aanwezigheid tijdens de analistendagen, heeft verdieping en structuur aan de werkwijze van het pilotteam gebracht, simpelweg doordat wij veel vragen stelden. Door onze vragen, die betrekking hadden op de werkwijze zelf, maar ook de redenen achter bepaalde acties, beslissingen, of werkverdeling, ontstond voor de leden van het pilotteam meer structuur. Een van de analisten geeft aan dat wij op bepaalde momenten voor ‘helicoptervisie’ zorgden, als de analisten ‘te veel in de inhoud zaten’. Het samen reflecteren op de werkwijze, waarop het pilotteam desgewenst kon bijsturen, had op deze manier meerwaarde.

‘Jullie aanwezigheid heeft ervoor gezorgd dat de pilot een gestructureerd overleg is geworden met een helder doel.’ (deelnemer 5)

‘Actieonderzoek is vooral goed voor houden van focus en richting. Spiegel voorhouden.’ (deelnemer 6)

‘Goed om richting te geven. Wij lopen te hard van stapel.’ (deelnemer 7)

Spiegelen en adviseren

In lijn met het voorgaande punt hebben wij als spiegel gefungeerd en op enkele momenten concrete adviezen gegeven. Zo hebben wij de analisten geholpen om zich af en toe los te rukken uit de lopende casuïstiek, hun werkwijze vanaf een hoger abstractieniveau te bekijken en hier en daar een pas op de plaats te maken. Een van die momenten was de eerste reflectiesessie die wij met het pilotteam hielden. Daarbij deelden wij enkele tussentijdse indrukken en dachten we gezamenlijk met het pilotteam na over het vervolg van de pilot.

‘Inbreng van kennis en ervaring, maar zeker zo belangrijk, van realisme.’ (deelnemer 2)

‘Prettige manier van samenwerken. Op het juiste moment hebben jullie ons verder geholpen; onder andere door reflectie en het stellen van interessante vragen.’ (deelnemer 8)

Reconstrueren

Tijdens het reconstrueren van drie casussen hebben we de betreffende netwerken gedetailleerd met de analisten doorgelopen. Daarbij reconstrueerden wij in chronologie samen met de analisten welke stappen de analisten hebben genomen en tot welk stukje informatie dat heeft geleid in het bredere beeld. Het bleek een monnikenwerk om dit zorgvuldig te herleiden, omdat de analisten veel verschillende soorten bronnen hebben gebruikt en de totstandkoming van de netwerken niet systematisch bijhielden. Onze vragen en de reconstructies gaven de analisten inzicht in het belang van de herleidbaarheid van de informatiebrokjes.

‘Jullie vragen maakten ons weer kritisch. Jullie konden ons weer activeren.’ (deelnemer 9)

Georganiseerde feedback

We hebben op drie momenten een feedbackmoment met de pilotdeelnemers georganiseerd. De tussentijdse en afsluitende reflectiesessie met het pilotteam, regiegroep en enkele andere belanghebbenden, fungeerden als momenten van bezinning, waarop de pilotdeelnemers even konden stilstaan bij het gelopen traject en konden heroriënteren op het vervolg. Maar ook de workshop (praktijkspiegel) aan de Politieacademie die wij organiseerden en samen met een van de analisten uitvoerden, creëerde een moment

van reflectie op het afgelopen traject en leverde feedback vanuit een bredere groep praktijkdeskundigen.

Verbinden

Daarnaast hebben dergelijke activiteiten gezorgd voor een verdieping in het contact tussen het pilotteam en de regiegroep en andere betrokkenen. Doordat wij zowel bijeenkomsten van het pilotteam (analistentdagen) als vergaderingen van de regiegroep bijwoonden en de afsluitende reflectiesessie over de pilot organiseerden, speelden wij enigszins een verbindende rol tussen het analistenteam en regiegroep.

‘Cruciale stap om objectief en vanuit kracht naar de pilot te kijken. Het neutraliseert ook “spanning” tussen diverse organisaties en tussen analyse en regiegroep.’ (deelnemer 4)

‘Aanvulling op de energie.’ (deelnemer 8)

Input vervolgproject

Tot slot hebben wij als actieonderzoekers inbreng mogen leveren voor het vervolgproject, dat na afronden van de pilot in 2019 van start gaat. Deze inbreng komt naast dit rapport vooral tot uiting in de afsluitende reflectiesessie en het verslag dat wij daarvan schreven en met de deelnemers deelden. In het kielzog van de pilot en het actieonderzoek hebben wij in opdracht van de projectgroep nog twee heidagen georganiseerd, met als doel om de kaders van het vervolgproject te helpen bepalen.

3. De Pilot Analyse Synthetische Drugs

‘We beseffen onvoldoende wat het betekent om te werken met een intensieve intelligencepositie, waarbij we kunnen putten uit een unieke combinatie van gesloten en open bronnen. Van informatie van buiten het politiedomein kennen we het bestaan, maar we maken er onvoldoende gebruik van als aanvulling op de eigen politie-informatie.’ (Oostveen et al., 2010, p. 11-12)

In dit hoofdstuk geven we een overzicht van de *pilot Analyse Synthetische Drugs*. Vanuit de achtergrond van de pilot en toelichting op de intelligenciewerkwijze gaan we in de volgende hoofdstukken verder de diepte in. We baseren ons in dit hoofdstuk op documentatie over de pilot zoals het projectvoorstel, voortgangsverslag, evaluatieverslag en beschikbaar gestelde schriftelijke correspondentie; de startbijeenkomst met de actie-onderzoekers; diepte-interviews met leden van het pilotteam en regiegroep; en de eerste reflectiesessie.

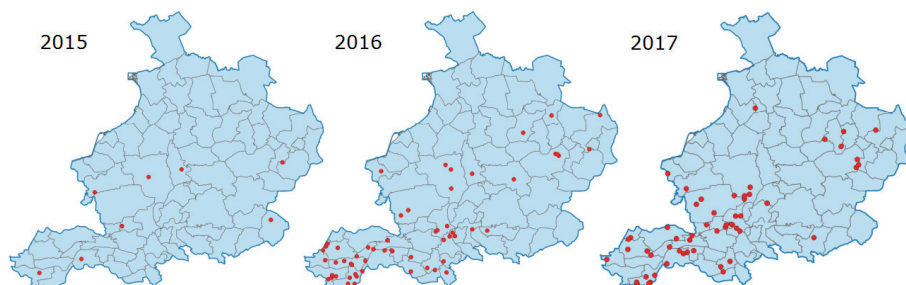
Achtereenvolgens beschrijven we de aanleiding en ontstaan van de pilot in de context van gebeurtenissen in Oost-Nederland (3.1), doel en opzet van de pilot (3.2), de werkwijze bij de integrale analyse van verschillende casussen (3.3), de werkwijze bij de beoogde indicatorenanalyse (3.4) en tot slot de uitwisseling die plaatsvindt tussen pilotteam en de buitenwacht (3.5). De waardering van de beschreven werkwijze volgt in hoofdstuk 7, waar we uitgebreid ingaan op de opbrengsten, succesfactoren, worstelingen en leermomenten.

3.1 Het ontstaan van de ‘Pilot Analyse Syndru’

Zoals beschreven in hoofdstuk 1 neemt het aantal drugsafvaldumpingen in de eenheid Oost-Nederland vanaf 2014 toe. Tot 2018 is dit met name in Gelderland-Zuid (zie figuur 1). Ook het aantal ontdekte synthetische drugsproductielocaties en andere gerelateerde activiteiten (bijvoorbeeld opslag van grondstoffen) is gestegen (Van den Beselaar & Jansen, 2019).³⁴ Volgens de Landelijke Eenheid bevinden zich in Oost-Nederland relatief veel opslaglocaties voor grondstoffen. Vanwege de goede in-

³⁴ Overigens neemt ook het aantal anonieme meldingen over drugslabs in Overijssel toe (van 30 in 2017 naar 40 in 2018) (Colijn, 2019).

frastructuur en beperkte overheidsaandacht is Oost-Nederland aantrekkelijk voor synthetische drugscriminelen.³⁵

Figuur 1 – Overzicht geregistreerde drugsafvaldumpingen Oost-Nederland 2015-2017.

(Bron: 'Pilot Analyse Synthetische Drugs', 2018, p. 7)

Vooraf vanaf 2016 schieten de cijfers omhoog; zo wordt in Zuid-Gelderland dat jaar 35 keer drugsafval gevonden, tegen 5 incidenten het jaar ervoor (Schuil, 2017). Eind 2017 luiden de burgemeesters van verschillende Gelderse gemeenten de noodklok in een brief aan Provinciale Staten (Omroep Gelderland, 2017). Hierin pleiten ze voor samenwerking en bewustwording. Hoewel in de media eerst nog wordt gespeculeerd over een mogelijk waterbedeffect (verplaatsing) door de geïntensiverde aanpak in de zuidelijke provincies, wordt langzaam erkend dat er eerder sprake is van een olievlekwerking, aangezien de cijfers in het zuiden niet bepaald dalen, zo geeft ook de politiechef Oost-Nederland aan (Omroep Gelderland, 2018). Hij maakt de aanpak van drugsafvaldumpingen in 2018 tot prioriteit (Gerritsen, 2018). Onder regie van een regisseur drugsafvaldumpingen worden vanaf 2018 alle drugsafvaldumpingen in de eenheid als plaats delict aangemerkt en onderzocht. Dit is namelijk geen gangbare werkwijze en wel nodig om een betere intelligencepositie te krijgen en mogelijkheden voor opsporing en vervolging op waarde te kunnen schatten. Binnen de aanpak dumpingen in Oost-Nederland wordt benadrukt dat het onderzoeken en registreren van kenmerken van de dumpingen kunnen bijdragen aan een beter informatiebeeld.

'In 2018 wordt elk vat dat wordt aangetroffen onderzocht. Het doel moet dus niet zijn dat de rommel zo snel mogelijk wordt opgeruimd en vernietigd, maar dat het eerst goed wordt onderzocht. Als het er ook maar enigszins op lijkt dat het om drugsafval gaat, tuigen we die plek op als een plaats delict. We kammen het gebied nauwgezet uit op zoek naar sporen en die leggen we goed vast. Dat leidt niet altijd direct tot opsporing van verdachten, maar het kan wel leiden tot een goed beeld.' (Politiechef Oost-Nederland in Tubantia, 12 januari 2018)

35 Tussenrapportage Pilot Analyse Synthetische Drugs, 30 mei 2018. Intern document.

Parallel aan deze ontwikkelingen grijpt een analist bij de afdeling Analyse & Onderzoek van Politie Oost-Nederland zijn kans om een lans te breken voor een integrale intelligencebenadering van de synthetische drugscriminaliteit in de eenheid. Op basis van de aanbevelingen van het rapport 'Elke dump is een plaats delict' (Schoenmakers et al., 2016) en zijn ervaring met integrale informatiegestuurde analyse bij het RIEC-informatieplein Milieu³⁶, schrijft hij een voorstel voor een informatiegestuurde aanpak van synthetische drugscriminaliteit. Hij pleit ervoor om signalen en incidenten zoals anonieme meldingen of drugsafvaldumpingen als waardevol uitgangspunt te beschouwen en te verdiepen met informatie die bij politie en ketenpartners al aanwezig is. Vanuit het informatieplein Milieu hebben analisten van RIEC, politie, TKGO en Belastingdienst goede ervaringen met een dergelijke aanpak. Zo hebben zij eerder gezamenlijk twee casussen van ondermijnende milieucriminaliteit 'opgeplust' en ingebracht bij het informatieplein, wat heeft geleid tot een integrale handhavingsaanpak van omgang met afvalstoffen. Kern van het voorstel van de analist is dan ook, om een dergelijke analyse gezamenlijk uit te voeren met analisten van deze verschillende instanties.

De politie-analist brengt zijn voorstel begin 2017 onder de aandacht bij verschillende partijen. Zijn leidinggevende ondersteunt het voorstel. Het wordt opgepakt en vormt input voor een overleg tussen twee afgevaardigden van de Provincie Gelderland³⁷ en het hoofd van de Dienst Regionale Recherche (DRR) van Politie Oost-Nederland. In het voorstel wordt benadrukt dat het gaat om 'ondermijnende criminaliteit', waarvan de structuren, activiteiten en netwerken gezamenlijk, bestuurs- en strafrechtelijk, aangepakt moeten worden. Mede op basis van de positieve ervaringen met integrale analyses vanuit RIEC-verband, en de aanhoudende druk om op het thema 'syndru' te acteren, willen politie, Belastingdienst, RIEC en het TKGO³⁸ zich aan het voorstel verbinden en analysecapaciteit beschikbaar stellen. Elke dienst maakt voor één dag in de week een analist vrij; de politie stelt daarnaast ook een GIS-specialist en wekelijks een informatiemakelaar van de DRIO (Dienst Regionale Informatieorganisatie) beschikbaar.

De deelname van de Gelderse omgevingsdiensten wordt door de initiatiefnemers als bijzonder waardevol gezien, omdat de omgevingsdiensten op basis van hun taken in vergunningverlening, toezicht en handhaving van milieuvoorschriften en bouwtaken zicht hebben op dubieuze activiteiten binnen bedrijfsinrichtingen en op industrieterreinen. Bedrijven die mogelijk als dekmantel of facilitator dienen voor synthetische

36 Partners zoals gemeenten, OM, politie en Belastingdienst kunnen bij het *informatieplein* van het RIEC relevante signalen en casuïstiek inbrengen. Ingebrachte signalen worden hier door RIEC en partners gecombineerd met andere informatie en geanalyseerd ten behoeve van interventieadvies (Inspectie Veiligheid & Justitie, 2016a). Bij RIEC Oost-Nederland zijn er daarnaast (thematische) informatietafels om concrete signalen op te werken t.b.v. verdere bespreking in de vaste overlegstructuur van het informatieplein (persoonlijke communicatie RIEC-analist).

37 Een senior beleidsadviseur en gedeputeerde.

38 Omdat het thema van de integrale analyse buiten het programma Ketentoezicht valt, kan het leveren van een analist niet uit de algemene middelen. De programmamanager werkt samen met de politie-analist een voorstel voor financiering uit, dat zij indienen bij de provincie. Op die manier wordt financiering gevonden voor de bijdrage van de analist van TKGO.

drugsgelateerde activiteit zijn bijvoorbeeld metaalbedrijven, afvalstoffenhandelaren, transportbedrijven en grondwerkers. Daarnaast zijn de contacten van de Gelderse omgevingsdiensten met Waterschappen, diverse inspectiediensten (ILT, NVWA, ISZW), Belastingdienst en naburige omgevingsdiensten interessant voor de pilot met het oog op het te verwerven integrale informatiebeeld (Pilotteam Syndru Oost-Nederland, 2018).

3.2 Doel en opzet van de pilot

Het uitgewerkte voorstel voor een ‘Pilot gezamenlijke bestuurs- en strafrechtelijke analyse drugsgelateerde criminaliteit/drugsafvaldumpingen in Zuid Gelderland’ vormt in december 2017 het formele startpunt van de pilot (TKGO, 2017). De pilot is in eerste instantie bedoeld als proeftuin om te pionieren met een integrale analysewerkwijze op het thema synthetische drugs. De deelnemers willen nagaan welke inzichten ten aanzien van syndru ontstaan, door informatie van verschillende instanties op casusniveau te combineren (‘op te werken’) en te analyseren.³⁹ In het verlengde daarvan willen zij met een integrale analyse kenmerken en indicatoren in kaart brengen van syndru(gelateerde) activiteiten, om daarmee weer risicoprofielen op te stellen van spelers en locaties betrokken in de syndru-keten (Pilotteam Syndru Oost-Nederland, 2018).

3.2.1 Doel van de pilot

De verschillende documenten over de pilot, zoals het initiële projectvoorstel, de tussenrapportage en het eindrapport van het pilotteam, laten samen een veelheid aan doelstellingen en beoogde resultaten van de pilot zien. In de eindrapportage (Pilotteam Syndru Oost-Nederland, 2018: 10) is de volgende doelstelling geformuleerd:

Doelstelling van deze pilot is het uitvoeren van een integrale tactische analyse:

- *waarbij de aan synthetische drugs gerelateerde criminaliteit in zuidelijk Gelderland systematisch wordt onderzocht binnen RIEC-verband;*
- *waarbij diverse databases worden geraadpleegd, aangevuld met Politie signalen, kennis en informatie van de Omgevingsdiensten en de Belastingdienst waardoor een diepgaand beeld ontstaat over de problematiek en haar indicatoren;*
- *waardoor footprints kunnen worden herkend en/of risicoprofielen⁴⁰ geduid van de activiteiten die te maken hebben met synthetische drugsproductie;*

³⁹ In eerste instantie in de regio Gelderland-Zuid, waar tot dan toe de meeste drugsafvaldumpingen plaatsvonden. De analisten breiden dit gebied gaandeweg uit tot Gelderland-Midden, waar in de lente van 2018 plotseling verhoogde syndru-activiteit wordt waargenomen. In overleg met de regiegroep (3.2.2) gaan de analisten in dit gebied ook enkele casussen opwerken.

⁴⁰ Op basis *footprints* en/of risicoprofielen van locaties zouden voorspellingen kunnen worden gedaan over toekomstige (aantrekkelijke) locaties voor het uitvoeren van syndru-activiteiten. Op basis van risicoprofielen van personen, zouden selecties kunnen worden gemaakt van personen die een rol zouden kunnen spelen in de syndru-keten.

- *waardoor een integrale (analyse/opsporings)methodiek wordt ontwikkeld voor het verkrijgen van inzicht in drugsnetwerken;*
- *waardoor keuzes kunnen worden gemaakt voor gerichte interventies door de samenwerkende partners.*

Hierbij beschrijven de deelnemers vijf beoogde resultaten, namelijk: alerter kunnen optreden door verkregen risico-indicatoren/kenmerken; gecombineerde inzichten over deze problematiek bij de betrokken partners; verhoogde bewustwording bij de betrokken partners; concrete adviezen voor de vervolgaanpak door alle betrokken partners; en (gecombineerde) gerichte controles door alle betrokken partners (Pilot-team Syndru Oost-Nederland, 2018, pp. 10-11). In het oorspronkelijke voorstel werd hierbij nog genoemd ‘prewering en onderzoek door politie op verdachte locaties en actoren’ (TKGO, 2017). De veelheid aan doelstellingen en beoogde opbrengsten illustreert een flinke ambitie van de pilotdeelnemers en brede oriëntatie van de pilot.

Integrale ketenbenadering

In de integrale tactische analyse willen de pilotdeelnemers de synthetische drugsproblematiek breed benaderen met oog voor de verschillende schakels in de logistieke keten van synthetische drugscriminaliteit: ‘grondstoffen’, ‘overslag’, ‘opslag’, ‘productie’⁴¹, ‘tableteren’, ‘afvaldumping’ en ‘afzet eindproduct’. Informatie over ieder van deze schakels levert een puzzelstukje op dat bijdraagt aan inzicht in het achterliggende netwerk en inzicht in (kenmerken van) locaties waar de activiteiten plaatsvinden.

De meerwaarde van de integrale samenwerking is erin gelegen dat de verschillende instanties ieder meer of minder informatie ter beschikking hebben in relatie tot bepaalde schakels van dit logistieke proces. Zo hebben toezichthouders van de Gelderse omgevingsdiensten en de Belastingdienst bijvoorbeeld zicht op locaties en/of subjecten in relatie tot de aanwezigheid van grondstoffen voor synthetische drugs⁴², die al dan niet onder dekmantel van legale bedrijfstoeepassingen ingekocht, getransporteerd en opgeslagen worden. Uiteindelijk moet het verbeterde inzicht leiden tot intelligence-overdracht aan de partner(s) die kan interveniëren.

3.2.2 Samenstelling van het pilotteam

Het pilotteam laat zich omschrijven als een integraal analyse- en expertiseteam. Het team houdt zich primair bezig met het ontwikkelen van de beoogde intelligencewerkwijze en het verkrijgen van het gewenste inzicht in de syndru-problematiek. Het team

41 Hier merken we op dat ook nog de tussenstap ‘conversie’ onderscheiden kan worden.

42 Bijvoorbeeld formamide, waterstofgas, zoutzuur, zwavelzuur, mierenzuur, ethanol, methanol, citroenzuur, safrol, caustic soda; in principe ‘legale stoffen’ die worden gebruikt voor de illegale productie van synthetische drugs. Voorhanden hebben met voorkennis waarvoor de stoffen bedoeld is, is strafbaar. Daarnaast bestaat nog een aantal omstreden stoffen die (nog) niet verboden zijn, maar waarvan geen andere legale toepassingen bekend zijn (zoals apaa, vervangende stof voor het inmiddels verboden apaan).

bestaat uit de vier analisten van de vier betrokken diensten⁴³, een GIS-analist en informatiemakelaars van de DRIO en – vanaf september 2018 – een beleidsadviseur van het arrondissementsparket van het OM. Er is geen formele projectleider, maar de programmamanager van het TKGO fungeert als trekker van het pilotteam. Hij bewaakt de voortgang en probeert bij te sturen wanneer dit noodzakelijk is.

De vier analisten hebben allemaal al ervaring met integrale samenwerking vanuit hun betrokkenheid bij 'RIEC-tafels' en andere integrale samenwerkingsprojecten op de thema's milieucriminaliteit en 'ondermijning'. De analisten weten al van elkaar hoe ze werken, en dat dit 'klikt'. Zij kennen de waarde van een multidisciplinaire analysebenadering, om met bestaande gegevens snel een verdiepend beeld te krijgen, en willen dit breder uitdragen. Daarnaast brengt elke analist weer eigen kennis, ervaring, specialisme en waardevolle contacten in (zie verder hoofdstuk 7). De GIS-analist is met enige regelmaat bij de vaste analistendagen te vinden. Hij maakt geografische overzichten van de syndru-incidenten in het pilotgebied en laat de analisten zien welke mogelijkheden (en onmogelijkheden) er zijn om met behulp van welke databronnen geografische analyses uit te voeren.

Tijdens de analistendagen is ook altijd een informatiemakelaar van de DRIO aanwezig. Drie informatiemakelaars van de DRIO wisselen elkaar af in deze rol. Informatiemakelaars bemiddelen in de politieorganisatie tussen de partijen die informatie nodig hebben en de partijen die deze informatie kunnen leveren (IOOV, 2006). Binnen de pilot denken zij vanuit deze hoedanigheid mee, leveren informatie aan en proberen inzichten en producten van de analisten weer via de informatiepoot in de politieorganisatie te laten landen.

Na de zomer neemt ook elke week een beleidsadviseur intelligence van het Arrondissementsparket (AP) deel aan de analistendagen. Het AP wil graag een beeld krijgen van wat de analisten aan het doen zijn en hier vanuit de informatiepoot van het OM aan bijdragen. Hoewel de komst van de beleidsadviseur de eerste bijeenkomst met enige terughoudendheid wordt aanvaard, wordt hij snel een gewaardeerd onderdeel van het team. De beleidsadviseur kijkt en denkt mee bij de informatiedeling en is liaison naar het OM, wanneer bepaalde beslissingen of bevoegdheden nodig zijn waarin het OM gekend moet worden. Het duurt niet lang voordat ook hij 'besmet' is met het aanstekelijke analistenvirus; ook de beleidsadviseur van het parket draagt puzzelstukjes informatie bij vanuit zijn kennis over subjecten en locaties uit afgesloten opsporingsonderzoeken.⁴⁴

Regiegroep

Hoewel het syndru-pilotteam geen formele opdrachtgever heeft, hebben vanuit alle vier de deelnemende diensten, RIEC, politie, Belastingdienst en TKGO, programmamanagers c.q. leidinggevendenden van de analisten zich verenigd in een regiegroep. Van-

43 Feitelijk is de deelnemer van Belastingdienst geen analist maar 'fiscaal duider'. Voor de leesbaarheid gebruiken we de term (fiscaal) analist.

44 In enkele gevallen nemen de analisten contact op met de betreffende teamleider om informatie uit dergelijke onderzoeken in hun analyse te kunnen betrekken (zie 3.4).

uit de politie is deze regierol door de chef van de DRR overgedragen aan de teamchef Thematische Opsporing. De programmamanager van het TKGO is de verbindende schakel tussen pilotteam en regiegroep, vanwege zijn deelname aan beide groepen. Bij de regiegroep zijn gaandeweg nog enkele stakeholders aangesloten: twee afgevaardigden van de informatiepoot van de eenheid Oost-Nederland (DRIO) en twee informatieofficieren van het AP Oost-Nederland.

De regiegroep kent geen mandaat voor beleidsbeslissingen in bijvoorbeeld de opvolging van producten uit het pilotteam, maar vormt gaandeweg wel de strategische brug naar de achterliggende organisaties wat betreft opvolging en beleidsrelevantie van de intelligence van het pilotteam. Daarbij moet aangemerkt worden dat de regiegroep een langere opstarttijd kende dan het pilotteam. Pas na de zomer is de regiegroep vanuit een meer structureel karakter bijeengekomen om de voortgang en implicaties van de pilot te bespreken. Voor die tijd pionierde het pilotteam zelf met het zoeken naar routes voor gewenste opvolging (zie verder hoofdstuk 7).

De actieonderzoekers wonen twee bijeenkomsten van de regiegroep bij. Belangrijke onderwerpen tijdens deze bijeenkomsten zijn het vervolg van de pilot en de financiering hiervoor, de rolverdeling in de bestuurlijke achterban en via welke (alternatieve) lijnen/structuren opvolging van intelligence uit het pilotteam zou moeten geschieden. Daarbij heeft de regiegroep oog voor de bijzondere dynamiek in het pilotteam, die ze willen beschermen. In de laatste fase van de pilot komt er vanuit de regiegroep steeds meer oog voor de nodige randvoorwaarden om het pilotteam optimaal te faciliteren en de intelligence beter in de achterliggende organisaties te kunnen laten landen, zonder het momentum kwijt te raken.

3.2.3 Werkwijze

Het pilotteam zit 50 weken lang één dag in de week fysiek bij elkaar om samen te werken aan de pilot. Buiten deze vaste 'analistendagen' steken zij individueel nog vele uren in de pilot, bijvoorbeeld door werkbezoeken, het onderhouden van contacten, het opvragen van informatie en het nader uitwerken van signalen. Het syndru-pilotteam geeft aan te werken volgens de *Saliemethode*⁴⁵, waarbij experts van verschillende partners letterlijk met elkaar aan tafel zitten om alle beschikbare informatie over deviante subjecten en locaties te bundelen en analyseren (Pilotteam Syndru Oost-Nederland, 2018). Tijdens de pilot halen de analisten gegevens op uit de systemen van politie (BVH, Summ-IT, ANPR)⁴⁶, Belastingdienst⁴⁷, registratiesystemen van toezicht en

45 Gebaseerd op een werkwijze van RIEC Zeeland-West-Brabant.

46 Basisvoorziening Handhaving; Summ-IT is het opsporingsregistratiesysteem voor alle opsporingsdiensten (ook niet zijnde politie). ANPR staat voor *Automatic Number Plate Recognition*; het systeem scant kentekens van voorbijrijdende voertuigen en analyseert deze in een referentiebestand. Voor opsporingstoepassingen zie ook Homburg et al. (2016).

47 Interne systemen met informatie over zowel natuurlijke personen (particulieren en ondernemers) als rechtspersonen, betreffende belastingaangiften, wegingscriteria (voor bijzondere aandacht), behandelplannen (grote ondernemers), handelvoornemens en -opdrachten (aangiften, bezwaren, controles, bedrijfsbezoeken), notities en inlichtingen.

handhaving⁴⁸ en aanverwante registratiesystemen, zoals het Kadaster, het handelsregister van de Kamer van Koophandel (KvK), de Basisregistratie Personen (BRP), de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG), het Integraal Bedrijventerreinen Informatiesysteem (IBIS), CycloMedia⁴⁹, het Landelijk Meldpunt Afvalstoffen (LMA)⁵⁰ en Klachtensysteem S@men.⁵¹ De beschikbare systeem informatie wordt aangevuld met proactief verzamelde informatie van politie, toezichthouders en inspecteurs van de andere diensten. Hiertoe speelt de analist van de betreffende dienst dan de liaison.

Zoals aangegeven, vergaren de analisten multidisciplinaire informatie ten aanzien van incidenten of signalen binnen de gehele logistieke syndru-keten. Binnen hun vooropgestelde plan werken ze parallel aan twee sporen. Het eerste spoor betreft het 'opplussen' van signalen en netwerkanalyse gebaseerd op individuele casuïstiek. Het tweede spoor betreft een overkoepelende analyse die moet uitmonden in indicatoren die duiden op syndru-gerelateerde criminaliteit, relevant voor toezichthouders, surveillance en andere uitvoerenden. Beide sporen worden in de volgende twee paragrafen toegelicht.

3.3 Tactische intelligencebeelden: van melding tot netwerk (spoor 1)

De eerste vorm van analyse moet meer inzicht geven in de achterliggende structuren van bepaalde schakels in de logistieke keten. Tijdens de pilot werken de analisten, vertrekkende uit een syndru-incident of 'zacht' syndru-signaal, elf casussen uit, resulterende in (criminele) netwerkschema's en daaruit afgeleide informatieproducten en/of adviezen. De casussen worden opgebouwd op basis van verschillende soorten informatiebrokjes, gevisualiseerd en nader geduid met behulp van Analyst Notebook. De belangrijkste stappen van de werkwijze worden hierna toegelicht: vertrek vanuit meldingen, het 'opwerken' met verschillende soorten informatie, het ontstaan van netwerkschema's met dwarsverbanden en tot slot de weging of waardering van de netwerkbeelden.

3.3.1 Meldingen

Tijdens de pilot bekijken de analisten 55 meldingen, die zij via verschillende routes verkrijgen. Team Milieu van Politie Oost-Nederland levert alle binnengekomen M-meldingen, door hen gemonitorde politiemutaties over synthetische drugs en aangetroffen drugsafvaldumpingen aan. Daarnaast ontvangt het pilotteam signalen vanuit haar lokale en landelijke netwerkcontacten⁵², monitort de RIEC-analist de lokale on-

48 Squit (softwaresysteem voor vergunningverlening, toezicht en handhaving) en zaaksysteem S40.

49 Geeft toegang tot hoogwaardige 360° straatfoto's en luchtfoto's van de openbare ruimte met GIS-nauwkeurigheid (<https://www.cyclomedia.com/>).

50 Meldinstantie voor bedrijfs- en gevaarlijk afval. Vanuit haar zicht op afvalstromen ondersteunt het LMA handhavers, voornamelijk omgevingsdiensten, bij hun activiteiten (www.lma.nl).

51 Meldpunt voor milieuklachten en andere klachten over de leefomgeving (<https://milieuklacht.gelderland.nl>).

52 Wijkagenten, toezichthouders omgevingsdiensten en belastingcontroleurs; de Landelijke Eenheid, Douane, FIOD en LFO.

dermijningsbeelden en monitoren de analisten open bronnen. De meeste binnengekomen signalen betreffen M-meldingen (n=30). Er is normaliter geen duidelijke structuur voor het oppakken van deze meldingen: *‘De ervaring is dat een groot deel van de signalen blijft liggen of te beperkt wordt opgepakt, doordat gekozen wordt voor een versnipperde (monodisciplinaire) aanpak gebaseerd op een kortetermijnvisie. Een dergelijke aanpak heeft slechts beperkt effect’*, zo schrijven zij in hun tussenrapportage (juni 2018). De analisten lopen 35 concrete syndru-meldingen verder uit. In sommige gevallen verstreken zij alleen advies aan de betreffende partners; in andere gevallen pakten zij een signaal op, waarbij het signaal wordt verrijkt met gegevens uit beschikbare informatiesystemen en open bronnen (Pilotteam Syndru Oost-Nederland, 2018). Op deze manier ‘plussen’ ze meer signalen op, maar in elf gevallen maken zij daadwerkelijk een casus aan in het RIEC-informatiesysteem. Dit zijn de casussen waar zij gedurende langere tijd aan doorwerken.

3.3.2 ‘Opwerken’ met drie soorten informatie

Het verrijken van het signaal gebeurt op basis van drie soorten informatie: reeds aanwezige gegevens in de bedrijfssystemen van de vier partners (‘historische’ gegevens), proactieve informatie-inwinning, en actuele (realtime) informatie.

Aanwezige informatie in de bedrijfsprocessensystemen

Vertrekkend vanuit een melding ten aanzien van syndru-gerelateerde activiteit gaan de analisten van politie, Belastingdienst, RIEC en TKGO ieder na welke informatie zij beschikbaar hebben ten aanzien van de betreffende locatie, een bepaald subject, bedrijf of kenteken – afhankelijk van de startinformatie die beschikbaar is. De gegevens uit de systemen van politie en Belastingdienst zijn vaak leidend. Het gaat hier om laagdrempelige informatie, in de zin dat deze direct te raadplegen is in de betreffende systemen, maar ook in juridische zin, omdat de analisten politieke handavingsgegevens (art. 8 Wpg) als uitgangspunt nemen. De analisten van RIEC en TKGO vullen het beeld aan met gegevens van de omgevingsdiensten over vergunningen, toezicht en handhaving, en andere bronnen zoals Kadaster, BRP, BRG, KvK en LMA. Bij dubieuze locaties zoeken de analisten daarnaast omgevingsrelevante kenmerken op, bijvoorbeeld op basis van actuele (lucht)foto's. Ook dit kan indicaties voor syndru-activiteit opleveren.

Het voordeel dat de analisten fysiek bij elkaar zitten is dat informatie vanuit de verschillende systemen direct bij elkaar geplaatst wordt en er ad hoc direct een breder beeld ontstaat. De integraliteit en snelheid zijn voor de analisten allebei belangrijke uitgangspunten in de werkwijze.

‘Hoe ze bij elkaar zitten, je ziet dat dat werkt, direct acteren op stukjes informatie en in je eigen systeem kijken, wat weet ik? En dat bij elkaar leggen. De snelheid en interactiviteit daarvan. Bij die informatiepleinen brengt partij x een signaal in, en dan over 4 weken komen we weer bij elkaar en blijkt er niks

gebeurd. Dan heeft een collega niet geleverd en wordt het opnieuw uitgezet. En dan ben je alweer 8 weken verder...' (respondent OM)

Proactieve informatie-inwinning

Daarnaast vragen de analisten informatie op over specifieke incidenten, relevante locaties en subjecten bij uiteenlopende functionarissen in hun achterban. Dit zijn bijvoorbeeld wijkagenten, teamleiders van afgesloten opsporingsonderzoeken, synthetisch drugsexperts van de Landelijke Eenheid, toezichthouders van de omgevingsdiensten, fiscalisten en collega-analisten. Het gaat hier om informatie-inwinning die niet rechtstreeks uit de systemen af te leiden is. Zo gaan de analisten actief informatie 'halen' bij politiepartners buiten de eenheid. Bijvoorbeeld de LFO van de Landelijke Eenheid, die veelal ter plaatse komt bij aangetroffen synthetische drugsproductielocaties en opslaglocaties. Of zij benaderen de teamleiders van afgesloten opsporingsonderzoeken, waarin een locatie of kenteken uit de casuïstiek blijkt voor te komen. Met toestemming van de betreffende teamleider of officier van justitie kunnen de analisten zo informatie (art. 9 Wpg) toevoegen aan hun beeld. In enkele gevallen benaderen zij de TCI voor informatie-uitwisseling (art. 10 Wpg).

'In de pilot hebben wij informatie aangeleverd over locaties. Bijvoorbeeld tekeningen, meldingen over vergunningen, bezoekrapporten en brieven van uitgevoerde controles. Ook is een paar keer informatie geleverd over de drijver van de inrichting.' (...) 'Het zijn de kleine dingetjes, het kan net een radertje zijn in het geheel. Over die locaties; mijn collega wist ongelooflijk veel over een van de subjecten bij een van die locaties.' (toezichthouder van een Gelderse omgevingsdienst)

Een stap verder gaat proactieve informatie-inwinning, waarbij ketenpartners in onderlinge afstemming met de analisten gericht informatie in het veld gaan verzamelen, bijvoorbeeld door middel van een handhavingscontrole of observatie. Zo stelt de Belastingdienst bij verschillende bedrijven controles in of brengt een bedrijfsbezoek. Enkele keren brengt het pilotteam een aantal syndru-gerelateerde locaties uit de casuïstiek in bij toezichthouders van de Gelderse omgevingsdiensten. Doel is om deze locaties mee te nemen bij geplande integrale controles met de politie en op die wijze 'zichtwaarnemen' te krijgen. In deze gevallen komt dit door gebrekkige opvolging bij de politie niet goed van de grond, zoals we verder illustreren in de casus 'Containerdrugs' (hoofdstuk 6). Maar de analisten gaan ook zelf op pad, om zicht te krijgen op kenmerken van de locaties in hun netwerk. Meerdere malen rijden de analisten 'een blokje om' om (omgevings)kenmerken van bepaalde locaties te bekijken.

Actuele informatie

In sommige gevallen worden de analisten ingehaald door de actualiteit: terwijl zij aan hun netwerkbeelden bouwen, komt er een melding binnen ten aanzien van een locatie of subject in hun netwerk. Op dat moment ontstaat een samenspel van de drie soorten

informatie: de analisten gaan meer informatie vergaren over het ‘realtime’ incident door middel van systeembevraging en het uitzetten van enkele aanvullende informatieverzoeken. Hun netwerkbeeld krijgt dan een nieuwe impuls door aanvulling vanuit een actuele gebeurtenis, die dankzij de schema’s van de analisten direct in een bredere context te bezien is.

3.3.3 *Netwerkschema’s en dwarsverbanden*

De verkregen gegevens uit de vorige paragraaf worden door de analisten in Analyst Notebook verwerkt tot een netwerkschema, dat over een langere periode wordt bijgehouden en uitgebreid. Omdat zij diverse signalen oppakken en verder verrijken, construeren zij meerdere van dit soort netwerkschema’s tegelijkertijd. Sommige blijven vrij beperkt, andere groeien in de loop der maanden uit tot enorme netwerktekeningen die op gigantische vellen papier uitgeprint worden. De netwerkschema’s bevatten onderwerpen of knooppunten (‘nodes’) die incidenten voorstellen, (typen) locaties, personen, ondernemingen, voertuigen en andersoortige informatie die aan subjecten en locaties te relateren is. De onderlinge verbindingen tussen deze knooppunten illustreren sociale, economische en criminele relaties (Pilotteam Syndru Oost-Nederland, 2018).

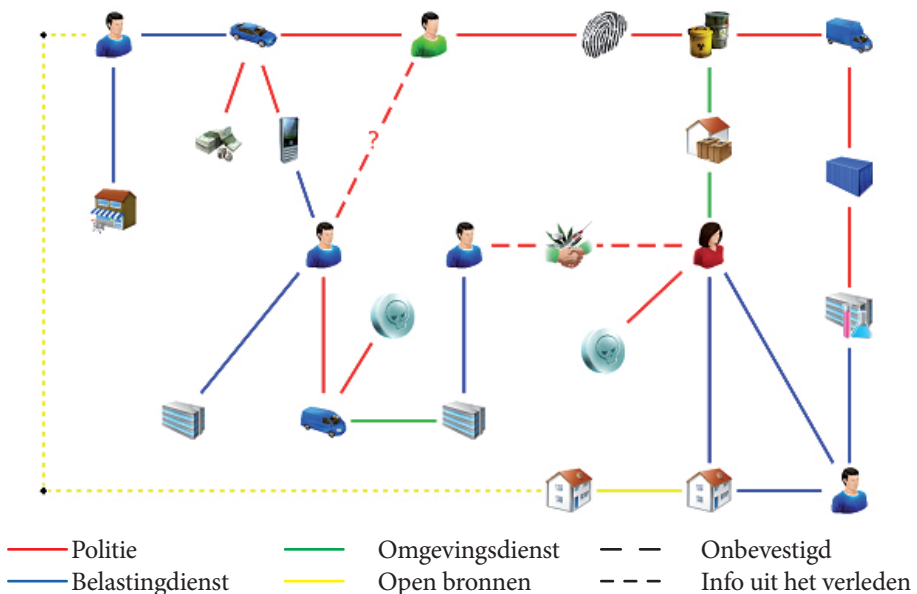
Gaandeweg wordt zo vanuit meldingen, ‘opgeplust’ met systeeminformatie, al dan niet aangevuld met zichtwaarnemingen of andere verdiepende gegevens, steeds meer inzicht verkregen in achterliggende netwerken. De netwerken groeien en veranderen doordat de analisten steeds verdiepende en nieuwe, actuele informatie aan de netwerken blijven toevoegen. Op deze manier werken de analisten gedurende de pilot meer ‘casussen’ uit dan zij oorspronkelijk gepland hadden (elf in plaats van zes). Drie van de elf casussen hebben de actieonderzoekers tot in detail gereconstrueerd en worden in de volgende hoofdstukken beschreven.

3.3.4 *Waardering van de informatiebeelden*

De analisten hanteren geen logboek of andere consistente methode om de herkomst van hun informatiebeelden te herleiden.⁵³ Een keerzijde van de nauwe samenwerking is dat veel informatieoverdracht face to face, per e-mail of telefonisch plaatsvindt. Vele gebeurtenissen, acties van de analisten en informatieslagen lopen parallel en de analisten documenteren niet alle afzonderlijke stappen die zij nemen. In veel gevallen zitten de analisten gezamenlijk in dezelfde ruimte aan een casus te werken, waarbij zij ad hoc bevindingen uit de verschillende informatiebronnen direct verwerken in het netwerkbeeld (zie ook hoofdstuk 7).

53 In eerste instantie worden de gegevens in een Excel-formulier ‘geladen’ die geïmporteerd worden in Analyst Notebook, om een netwerkschema te genereren. Voordeel is dat alle netwerklijnen herleidbaar zijn tot het betreffende stukje broninformatie. Nadeel is de extra tijd die het kost. Gaandeweg de pilot wordt deze werkwijze om pragmatische redenen losgelaten, waardoor deze bronherleiding niet meer mogelijk is (analistenbijeenkomsten juni en oktober 2018).

Wel geven de analisten met gekleurde lijnen in de netwerkschema's aan welke informatie afkomstig is van welke partner en geven zij met stippellijnen aan of het systeem-informatie betreft, of 'zachte' informatie, zijnde gedateerde informatie of 'onbevestigde' kennis van professionals (zie figuur 2). De analisten benadrukken dat de netwerkschema's niet dienen als bewijs, maar dat zij – met de juiste toelichting – richting kunnen geven aan interventies, en/of inzicht geven in de bredere context van onderzoekswaardige (rechts)personen en locaties (Pilotteam Syndru Oost-Nederland, 2018). Dit alles betekent dat de analisten zelf een belangrijke rol spelen bij een juiste interpretatie en duiding van de netwerkschema's.

Figuur 2 - Voorbeeld netwerkschema met relatie-aanduidingen en bron (bron: Pilotteam Syndru Oost-Nederland, 2018, p. 20)

3.4 Indicatoranalyse (spoor 2)

Daarnaast beogen de analisten tot een overkoepelend beeld te komen van de synthetische drugsproblematiek en daaruit risico-indicatoren af te leiden ten behoeve van herkenning in het veld. *'Spoor 2 behelst het ontwikkelen van een methodiek waarmee gestructureerd informatie met betrekking tot synthetische drugs gerelateerde activiteiten kan worden vergaard en gecombineerd, ten behoeve van risico gestuurd toezicht, handhaving en opsporing'* (Pilotteam Syndru Oost-Nederland, 2018, p. 28). Beoogde opbrengsten zijn indicatoren waarmee de verschillende diensten meer proactief kunnen handelen (herkennen van syndru-activiteit en hierop acteren). De analisten ontplooiën verschillende activiteiten om hiertoe te komen.

Bronnen voor syndru-indicatoren

Zo voeren zij een bureaustudie uit op basis van rapporten van ketenpartners, analyse-producten en barrièremodellen van synthetische drugs en ondermijning, en mediaberichtgeving. De actieonderzoekers voorzien de analisten halverwege de pilot van aanvullende wetenschappelijke literatuur, om tot een breder gedragen basis te komen voor de te ontwikkelen indicatoren.

Daarnaast brengen de analisten uiteenlopende werkbezoeken, al dan niet naar aanleiding van hun casuïstiek (spoor 1), waarbij zij ruim twintig syndru-professionals⁵⁴ bevragen over hun kennis van kenmerken en indicatoren voor transport en opslag-, productie- en dumplocaties van synthetische drugs. Veel professionals zijn afkomstig van politie: de informatieorganisatie in Oost-Nederland, Oost-Brabant en de Landelijke Eenheid, maar ook uit de uitvoering (bijvoorbeeld Basisteam, DRR, LFO, DLR). Daarnaast spreken zij respondenten afkomstig van Douane, omgevingsdiensten, het OM (AP Oost-Nederland en FP Den Bosch) en FIOD (Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst). Uit deze interviews en gesprekken leiden zij kenmerken af van syndru-gerelateerde criminaliteit.

Een derde bron voor deze kenmerken zijn de uitgevoerde casestudies in spoor 1. Het lukt de analisten gedurende de pilot niet om een systematisch overzicht van kenmerken van locaties en personen uit spoor 1 te destilleren. In het vervolgproject zal een aparte analyse uitgevoerd moeten worden met het doel deze kenmerken systematisch af te leiden uit de verzamelde casuïstiek.

In de vierde plaats is een begin gemaakt met geografische analyse. De GIS-analist maakt een aantal grafische overzichten met locaties van synthetische drugscriminaliteit gerelateerd aan stedelijkheid in het pilotgebied. Daarnaast wordt geëxperimenteerd met verschillende toepassingen, zoals het koppelen van de geografische locaties met verschillende 'kaartlagen' met omgevingskenmerken. Hiermee kunnen bijvoorbeeld (kwetsbare) gebieds- of bedrijfskenmerken van de syndru-gerelateerde locaties inzichtelijk worden.⁵⁵ Deze beoogde geografische analyses zijn in de pilot nog niet verder uitgewerkt.⁵⁶

Verdiepende analyse

De analisten beschrijven dat analyse van de verzamelde data heeft geleid tot een eerste overzicht van mogelijk relevante eigenschappen van personen, ondernemingen en locaties inzake syndru-activiteit (Pilotteam Syndru Oost-Nederland, 2018). We komen hier kort op terug in hoofdstuk 7, waar we de opbrengsten van de pilot beschrijven. Gaandeweg de pilot wordt echter duidelijk dat de context en huidige dynamiek in het

54 Afgeleid uit de respondentenlijst in Eindrapport 'Pilot Analyse Synthetische Drugs', 2018.

55 Zo wordt geëxperimenteerd met BAG-data van de provincie, waarmee inzichtelijk wordt of gebouwen op een locatie (terrein) aan een onderneming toebehoren, het informatiesysteem waarop de zeven Gelderse omgevingsdiensten zijn aangesloten en politiedata (verslagen analistenbijeenkomsten juli en sep 2018).

56 Een en ander is volgens de GIS-analist afhankelijk van de beschikbare data die zich niet gemakkelijk naar de GIS-toepassing laat vertalen. Daarnaast vormen de uitkomsten van de eerdere werkwijzen input voor de geografische analyse.

analistenteam niet optimaal zijn om tot de gewenste verdiepende analyse van spoor 2 te komen. Hoewel de analisten hiertoe een eerste aanzet doen, is er weinig tijd en ruimte om verdiepende analyses uit te voeren op het reeds verzamelde materiaal. Op ieder moment komen nieuwe signalen binnen bij het analistenteam, die zij niet kunnen of willen laten liggen. De gretigheid en gedrevenheid liggen bij het volgen van de ‘realtime’-situatie in spoor 1. De actieonderzoekers adviseren om het tweede spoor niet te forceren, aangezien meer systematische voorbereiding (analyseplan) en mogelijk een andere rolverdeling binnen het team nodig zijn. De verkenning van (voorlopige) kenmerken van syndru-gerelateerde criminaliteit, kunnen uitgangspunt zijn voor een systematische verdieping in het vervolgproject (zie verder hoofdstuk 7).

3.5 Uitwisseling met de buitenwacht

Het pilotteam deelt haar werkwijze, ervaringen en aanbevelingen tot integraal werken op verschillende momenten gedurende de pilot met verschillende partijen. Zo maken zij een tussenrapportage (powerpointpresentatie), wordt de voortgang besproken met afgevaardigden van het programma ‘weerbare overheid’ van de provincie⁵⁷, en presenteren zij hun werkwijze bij de stuurgroep. Afsluitend schrijven de analisten een eindrapportage (Pilotteam Syndru Oost-Nederland, 2018).

Daarnaast gaan zij gedurende de pilot op diverse informele werkbezoeken zowel binnen als buiten de eenheid. Zo onderhoudt de politie-analist uit het pilotteam regulier contact met de regisseur aanpak drugsafvaldumpingen. Zij wisselen informatie uit over lopende zaken en de analist adviseert de regisseur met betrekking tot het laten registreren van waardevolle gegevens op de pd. Met grote prints van hun analysesnetwerken bezoeken de analisten meerdere wijkteams in de eenheid, gaan zij op werkbezoek bij de LFO, bij hun collega’s bij de DRIO in Oost-Brabant, en zij onderhouden nauw contact met synthetische drugsexperts bij de Landelijke eenheid. Hierbij vindt informatie-uitwisseling plaats over de netwerken, maar ook over de aanpak van synthetische drugscriminaliteit in brede zin. Verschillende partijen krijgen de kans om toe te lichten waar ze tegenaan lopen in de aanpak en komen in enkele gevallen tot pragmatische oplossingen om de samenwerking te verbeteren.

Maar ook worden nauwe contacten onderhouden met partijen buiten de politieorganisatie. Zo is er regelmatig contact met enkele toezichthouders van de omgevingsdienst die erg betrokken zijn bij de aanpak van synthetische drugs. Met hen wordt informatie uitgewisseld over specifieke incidenten, en de analisten verzoeken de omgevingsdiensten enkele keren om bepaalde adressen in het bijzonder in de gaten te houden bij toezicht en controles. De fiscaal analist van de Belastingdienst onderhoudt contact met diverse personen in zijn eigen organisatie, waarbij soms waardevolle informatie boven water komt voor de netwerkschema’s van de analisten. Een en ander vloeit ook in elkaar over doordat de analisten tevens betrokken zijn bij het RIEC-informatieplein Milieu en casuïstiek in RIEC-verband, waardoor de lijnen met andere ketenpartners kort

57 Bij hen ligt een regierol in de aanpak van ondermijning en zij financierden de bijdrage van TKGO aan de pilot.

zijn. Tot slot nemen de analisten deel aan seminars en kennissessies ten aanzien van het onderwerp.

Volgens de opzet van de pilot moeten de verkregen syndru-inzichten ten slotte leiden tot overdracht aan de partners ten behoeve van passende interventies. Hierop komen we terug in hoofdstuk 7, waar we ingaan op de opbrengsten van de intelligence-werkwijze, en de drempels bespreken waar het pilotteam mee te maken krijgt.

In de volgende hoofdstukken lichten we de werkwijze van het pilotteam eerst van binnenuit toe, aan de hand van drie chronologisch uitgewerkte, geanonimiseerde praktijkvoorbeelden. Deze casussen lopen gedeeltelijk parallel vanaf het voorjaar van 2018 tot het einde van de pilot, in verschillende regio's.

4. ‘Een spoor van chemicaliën’

Deze geanonimiseerde casus⁵⁸ gaat over een crimineel netwerk dat gaandeweg in beeld komt via een gebiedsgerichte analyse van een reeks drugsafvaldumpingen. Meerdere subjecten blijken een verleden te hebben in de hennepcultuur en komen nu in beeld inzake grondstoffen voor synthetische drugs en mogelijke productie. Systeem informatie van politie (art. 8 Wpg) en Belastingdienst vormt de basis, en wordt aangevuld met (proactief) opgehaalde informatie over relevante locaties die gaandeweg in beeld komen. Naarmate het netwerk langzaam ‘bottom-up’ wordt opgebouwd, komen bovendien dwarsverbanden in beeld naar andere netwerken. Tevens wordt in deze casus duidelijk welke aanvullende waarde zowel ‘staatinformatie’ van wijkagenten als TCI⁵⁹-informatie kan hebben; deze laatste om de rollen in het netwerk beter te kunnen duiden. Tot slot illustreert de casus de verbindende en adviserende rol van het pilotteam.

Een hoos aan drugsafvaldumpingen (voorjaar 2018)

In het voorjaar van 2018 zijn er in korte tijd acht grote dumpingen van synthetisch drugsafval in een gebied rondom een Gelderse stad. Door de korte tijd tussen de dumpingen en de scherp toegenomen syndru-activiteit in de provincie, is de druk groot om hierop te acteren. Dankzij de geregisseerde aanpak van drugsafvaldumpingen in de politie-eenheid, verricht het Milieuteam van de politie basale onderzoekshandelingen op de pd's. Meestal worden ook foto's gemaakt, waaruit de analisten relevante informatie kunnen afleiden. Voorbeelden zijn bandensporen op een modderige zandweg die indiceren dat het om een vrachtwagentje moet gaan met dubbele banden; of handschrift of geprinte opschriften op aangetroffen vaten.

Omdat deze aanpak nog maar net loopt en een drugsafvaldumpingenprotocol voor de eenheid nog in ontwikkeling is, verschilt het per dumping welke informatie geregistreerd wordt. De politie-analist uit het pilotteam stelt zich op als adviseur om meer gebiedsspecifieke en tactische aanknopingspunten voor analyse uit de dumpingen te verkrijgen. Hij ziet meerwaarde om informatie en mogelijke sporen in de bredere omgeving van de dumpingen veilig te laten stellen, zoals mogelijke camerabeelden aan begin- en eindpunten van aanrijroutes, mastgegevens (mobiele telefoons in de buurt), of track- en trace-informatie van aangetroffen voertuigen. In enkele gevallen gaat de

58 Gebruikte bronnen in deze casus zijn documentatie van het pilotteam in RIEC-verband, interviews met de analisten, het uitgewerkte netwerkschema, en rechterlijke uitspraken. De casusbeschrijving is door het pilotteam gecontroleerd. *Namen, data, bronnen, locaties en andere herleidbare kenmerken van de zaaksubstanten zijn geanonimiseerd.*

59 Team Criminele Inlichtingen van de politie.

politie-analist nadat de pd is opgeruimd zelf kijken om gebiedsinformatie te verzamelen: *‘Ik kijk naar de aanrijd- en vluchtroutes, zijn er beveiligingscamera’s in de buurt, kunnen de dumpers onzichtbaar handelen op de plaats delict, hoeveel tijd heb je om er vandoor te gaan als er iemand aan komt rijden?’* Naarmate de bewustwording binnen de aanpak dumpingen groeit, doet het Basisteam, onder leiding van de regisseur drugs-afvaldumpingen, bij enkele incidenten ook buurtonderzoek.

Heterdaaddumping

Bij een van de dumpingen in het gebied is sprake van een heterdaadsituatie; een politieagent rijdt buiten diensttijd toevallig langs een plek waar twee dumpers nog bezig zijn vaten uit een bus te trekken. De agent rijdt ernaartoe, waarop de twee verdachten op de vlucht slaan en de bus achterlaten. De verdachten ontkomen. De agent belt dienstdoende collega’s en er wordt plaats delict ingesteld. Er worden foto’s genomen. In de bus staan nog volle bulkcontainers. Het blijkt om een gestolen bestelbus te gaan, met valse kentekenplaten. Bij FO-onderzoek aan de bus worden beschadigingen aangetroffen op de laadvloer die kunnen duiden op eerdere dumpingen. Er worden DNA-en dactyl-sporen aangetroffen, maar deze leveren geen hit op. In dit voorbeeld is geen track- en trace-informatie uit de gehuurde bestelbus uitgelezen; volgens de politie-analist zou dit waardevolle informatie kunnen opleveren. De analisten proberen deze informatie in een later stadium te bemachtigen, maar vissen achter het net.

Analyse van de dumpingen in het pilotteam

De analisten analyseren de beschikbare informatie over de verschillende dumpingen en de locaties waar deze plaatsvonden. De GIS-analist maakt een geografisch overzicht van de dumpingen. De analisten berekenen dat in totaal zo’n 15.000 liter aan afvalstoffen is achtergelaten, die omgerekend een productiehoeveelheid pillen moet hebben opgeleverd met een straatwaarde van 20 miljoen euro. Deze informatie en het geografisch beeld gebruikt het pilotteam ook in enkele presentaties die zij in deze periode binnen de politie-eenheid houden, om bewustwording en aandacht voor de problematiek te vergroten. Verder zien de analisten enkele overeenkomsten tussen de dumpingen. In zeven van de acht dumpingen gaat het om grote IBC⁶⁰-vaten (1000-litervaten). De modus operandi komt overeen; namelijk het uit het voertuig trekken van de IBC-vaten met behulp van een spanband die aan een boom wordt gebonden, waarna de daders de IBC ‘uit de bus rijden’. Er wordt meermalen een bepaald type bestelbusesignaleerd. Het gaat steeds om afgelegen gebieden en onverharde wegen, waarbij de dumpers een bepaalde mate van afscherming genieten. De analisten leiden uit de modus operandi en de verzamelde gebiedsinformatie af dat de daders het gebied goed moeten kennen.

60 ‘Intermediate Bulk Container’; bulkverpakking van meestal 1000 liter voor vloeistoffen, een tussenvorm tussen vaten en containertransport (vrachtwagen- of zeecontainer). IBC’s zijn manipuleerbaar met vorkheftrucks of pompwagentjes, maar niet handelbaar met de hand, zoals vaten.

De analisten gaan informatie afkomstig uit de dumpingen 'opwerken' om meer zicht te krijgen op de achterliggende synthetische drugscriminaliteit. *'Omdat de dumpingen zo afgelegen waren, zijn we gaan kijken, wat weten we nog meer over criminele activiteiten in dat gebied? Want de dumpers moeten het gebied goed kennen daar.'* legt de politie-analist uit. Gaandeweg komen enkele subjecten in het gebied bij de analisten in beeld, die al bij de politie op de radar zijn inzake hennep-teelt of mogelijke syndru-productie. *'Er is daar ook hennepafval gevonden, een paar jaar geleden. Dat was gedumpt door kamers die in de hennep zaten en die ook illegaal jagen in dat gebied.'* De hypothese van de analisten is dat deze subjecten goede gebiedskennis hebben en mogelijk van hennep-teelt zijn ingestapt in synthetische drugsproductie. *'Dat vonden we opmerkelijk en op zijn minst onderzoekswaardig.'*

Gebiedsgebonden analyse en een grondstoffenhandelaar (maart/april 2018)

Daarnaast hebben enkele actuele politieacties invloed op de beeldvorming van de analisten. In de maand vóór de dumpingen worden in hetzelfde gebied twee grote grondstoffenopslaglocaties opgerold door de Landelijke Eenheid. Dit vernemen de analisten via mediaberichtgeving en zij worden nader geïnformeerd door een syndru-expert van de Landelijke Eenheid, met wie de politie-analist veel contact onderhoudt. De analisten komen tot een aantal constatering, die zij opnemen in een netwerkschema rondom de dumpingen.

Beide opslaglocaties brengen zij in verband met een man: 'Bolderik'. In het verleden zijn er signalen geweest dat deze man grote hoeveelheden chemicaliën importeert; hij 'voerde de regie' over deze syndru-grondstoffen. Het precursorenteam van de FIOD doet onderzoek naar Bolderik inzake het invoeren van chemicaliën en hierbij is zijn woning doorzocht. Hierbij is veel contant geld aangetroffen en een grote hoeveelheid chemicaliën, vermoedelijk grondstoffen voor synthetische drugsproductie. Vrijwel een week later beginnen de dumpingen. De hypothese van de analisten is dat de dumpingen een gevolg zijn van het oprollen van de opslaglocaties en de zoeking bij Bolderik.

Vervolg Bolderik

De verdachte, Bolderik, was niet thuis ten tijde van de doorzoeking. Hij wordt drie maanden later aangehouden in Bosnië en overgedragen aan de FIOD.

Aanknopingspunten voor het netwerkschema

De analisten gaan informatie rondom verdachte Bolderik in kaart brengen. De politie-analist onderhoudt nauw contact met twee wijkagenten uit het gebied; gedurende de pilot gaat hij hier ook regelmatig op bezoek, met het netwerkschema in een grote koker onder de arm. De wijkagenten verschaffen informatie over andere subjecten en adressen die 'interessant zijn inzake synthetische drugs'. Veelal gaat het om gebiedsspecifieke gegevens uit het recente verleden, zoals ontdekte labs en locaties waar bestuurlijke controles (zouden) plaatsvinden samen met Basisteam en omgevingsdienst. Op basis van de informatie van de wijkagenten en de aangetroffen informatie in de systemen, lijkt in het criminele netwerk van Bolderik een groot aantal criminele loopjon-

gens ('arbeiders') actief te zijn; velen van hen zijn afkomstig uit de hennepwereld. Al deze personen worden door de Belastingdienst aangemerkt als 'windhappers'⁶¹, ziet de fiscaal analist.

Tegelijkertijd zijn er actuele gebeurtenissen die de analisten aanknopingspunten opleveren. In dezelfde periode als de dumpingen, wordt elders in de regio, op een locatie van een connectie van Bolderik meer dan 10.000 liter chemische vloeistoffen aangetroffen, in vaten zonder etiketten. Het terrein in kwestie behoort toe aan de heer Navet, die antecedenten heeft op het gebied van hennepteelt. De analisten vermoeden dat Navet een leverancier voor syndru-grondstoffen is. Naar het aantreffen van de enorme hoeveelheid chemicaliën – veronderstelde grondstoffen voor synthetische drugsproductie – loopt een onderzoek van de FIOD.

Vervolg Navet

Vijf maanden later zal de verdachte worden vrijgesproken. Volgens de verdachte was het zwavelzuur bestemd voor de export, voor de productie van kunstmest. Het OM heeft voor de rechter niet bewezen dat het voorhanden hebben van de grondstoffen gericht was op het vervaardigen van synthetische drugs en dus een voorbereidings-handeling, aldus de rechterlijke uitspraak.

Niet veel later zien de analisten dat zijn naam in verband wordt gebracht met een actuele dumping van drugsafval in een kleine gemeente in dezelfde omgeving (najaar 2018).

Informatie uit bestuurlijke controles

Zo langzamerhand krijgen de analisten een beter beeld van de deviante activiteiten in het gebied. De analisten van RIEC en TKGO verzamelen aanvullende informatie rondom de locaties die inmiddels in het netwerkbeeld opgenomen zijn. Via hun contacten bij de Gelderse omgevingsdiensten zoeken zij uit of er opvallendheden zijn ten aanzien van vergunningen, bedrijfsactiviteit, in hoeverre dit overeenkomt met formele registraties en of er (recente) controles zijn geweest. Gedurende de pilot komt ook nieuwe informatie in beeld dankzij actuele bestuurlijke controles. De controles richten zich veelal op de huurders van dubieuze locaties. Er komen diverse locaties in beeld waar (in het verleden) hennepkwekerijen en synthetische drugslabs zijn aangetroffen. Een van de recente dumpingen vond plaats bij de locatie van een in 2016 opgerold lab.

Een andere locatie komt bij de analisten op het netvlies, doordat hier gedurende de pilot 'opnieuw stront aan de knikker' is. Tijdens een controle in 2017 werd hier al zo'n 10.000 liter chemicaliën aangetroffen in een schuur; grotendeels grondstoffen voor synthetische drugs.⁶² Bij een hercontrole van de omgevingsdienst, politie en gemeente, worden in de lente van 2018 een hennepkwekerij, 700 liter diverse chemicaliën (grondstoffen voor syndru) en meerdere lege IBC-vaten aangetroffen. Dit komt toevallig ter

61 Personen die volgens hun aangifte bij de Belastingdienst geen inkomen hebben, maar er een (luxe)levensstijl op nahouden die niet met dit lage inkomen correspondeert (en dus 'van de wind leven').

62 Het betrof een controle van de omgevingsdienst, waarbij de politie assisteerde en de bevindingen in de systemen gemuteerd heeft.

ore van de RIEC-analist uit het pilotteam, doordat zij bij een RIEC-overleg aanwezig is waar de gemeente deze casus als signaal inbrengt. Zij slaat aan op de naam van de verdachte, de heer 'Van Muur', die de analisten al als 'subject' in hun netwerk hadden staan.⁶³ Ook de fiscaal analist uit het pilotteam pikt puzzelstukjes op over Van Muur. De Belastingdienst heeft een zelfstandige controle uitgevoerd bij Van Muur en is bezig met een boekenonderzoek. Deze losstaande RIEC- en Belastingdienstonderzoeken komen dankzij de oplettendheid van de RIEC-analist en de fiscaal analist in het gecombineerde beeld terecht.⁶⁴ De fiscaal analist vraagt de controlerend belastingambtenaar om zichtwaarnemingen te doen in een container die Van Muur huurt; hier wordt niets aangetroffen. Opvallend genoeg staat Van Muur volgens de gegevens van de Belastingdienst op de rand van faillissement, terwijl hij volgens informatie van de politie ruim twintig paarden zou bezitten en uit een mutatie in BVH blijkt dat hij een hoge maandhuur betaalt voor de stalling van de paarden.

Zijpaadjes Van Muur

Er komen nog enkele andere lijnen uit dit subject en deze locatie voort. Onder meer via de broer van Van Muur, die op basis van informatie van de wijkagent betrokken was bij een hennepkwekerij in 2015 en die een ruimte huurt op een adres waar in 2017 vermoedelijk een drugslab heeft gezeten. De verhuurder van deze locatie is weer een contact van een crimineel uit een andere casus van de analisten. Zo blijft het netwerk groeien.

Shoppen met intelligence (april)

De analisten hebben hun bevindingen tot dusverre in een groot, groeiend netwerk-schema verwerkt, waarbij door middel van gekleurde lijnen inzichtelijk gemaakt is welke informatie van welke partnerorganisatie tot welke inzichten geleid heeft. Op die manier geven zij ook enige weging aan de informatie in het schema. De analisten raken er meer en meer van overtuigd dat hun integrale werkwijze, waarbij zij eigenlijk starten vanuit laagdrempelige – reeds beschikbare – informatie in hun eigen systemen, grote meerwaarde heeft. De meerwaarde is gelegen in het combineren van partnerinformatie en de snelheid waarmee een meer diepgaand beeld ontstaat van bestaande incidenten en subjecten, terwijl zij ook de tijd nemen om het overkoepelende netwerk verder uit te bouwen.

In april gaat de politie-analist met het netwerkschema van de analisten langs bij het Team Criminele Inlichtingen (TCI). Hij rolt het netwerkbeeld op tafel uit en vraagt de TCI-analist naar de gegevens rondom de dumpingen te kijken, met de vraag wat zij hier eventueel over weten. Volgens de TCI heeft het pilotteam wel de juiste subjecten in beeld, maar hebben de analisten de rollen nog niet scherp. Enkele weken later krijgt het pilotteam een TCI-verbaal retour, waarin een subject – 'Doornappel' – benoemd

63 Een familielid van Van Muur was in beeld als huurder van een locatie waar een hennepkwekerij is opgerold. Aan deze locatie worden later ook de subjecten 'Doornappel' en 'Luzerne' (zie verderop) gekoppeld.

64 Andersom biedt de RIEC-analist de door het pilotteam vergaarde informatie ten aan zien van het subject ook over aan het Informatieplein (waar de instanties gezamenlijk casuïstiek bespreken).

wordt als zijnde een ‘actieve dumper’ in relatie tot een verdachte locatie, ‘mogelijk opslag van chemicaliën’.

Duw- en trekwerk binnen de politie-eenheid (mei 2018)

Bij het informatieknooppunt van de DRR (DRIO), wordt voorgesteld om de zaak neer te leggen bij het Flexteam van de eenheid Oost-Nederland⁶⁵ om de activiteit van de genoemde verdachte met bakens en camera's in beeld te krijgen, en zo ‘de zaak wat breder op te pakken’. De politie-analist maant tot een pas op de plaats, omdat het pilotteam in het integrale RIEC-verband naar de achtergronden van de verdachte en de locatie wil kijken: *‘Twee zuivere motivaties van ons: samenwerken met partners én snelheid maken.’* Zij willen grip op de zaak houden en het integraal blijven aanvliegen. Het pilotteam wil de TCI-informatie ‘opplussen’ met gegevens van de Belastingdienst; historisch-gegevens⁶⁶ opvragen van de geïdentificeerde subjecten; historisch-gegevens zoeken bij de tijdstippen en locaties van de acht dumpingen; en daarnaast nader onderzoek doen in relatie tot de verdachte TCI-locatie.

Vanaf dit punt volgt duw- en trekwerk vanuit het pilotteam en tussen verschillende politieonderdelen. Het pilotteam wil de informatie uit het TCI-verbaal binnen het RIEC-verband inbrengen bij haar integrale partners, maar wordt teruggefloten omdat het om artikel 10 Wpg-gegevens gaat. Een van de informatiemakelaars van de politie uit het pilotteam schrijft een signaaldocument, teneinde afstemming te zoeken met diverse politieafdelingen en via die route opvolging te verzekeren. Als eerste gaat het pilotteam met het signaaldocument naar de Districtsrecherche (DR) toe. De betrokkene van het districtelijk informatieknooppunt (IK) laat bij deze afspraak verstek gaan. De aanwezige rechercheur vindt de informatie te gedateerd om mee aan de slag te gaan en heeft andere prioriteiten, zoals een recente schietpartij. Ten tweede gaat het pilotteam met het signaaldocument naar het regionale Milieuteam. De chef aldaar zegt researchcapaciteit toe als de zaak wordt opgepakt door de DR, die eerder niet thuis gaf. Er wordt een afstemmingsoverleg gepland met het Flexteam, de DRR, het Milieuteam, en de DR, maar dit overleg gaat niet door. Uiteindelijk gaat de DR(-IK) een preweeg schrijven om de zaak voor te bereiden. In het proces ontstaat her en der wrijving in de politieorganisatie, omdat het pilotteam niet de gebaande paden volgt in haar poging de zaak van de grond te krijgen. Het heeft niet mogen baten. Ergens rond die tijd volgt bericht dat het betreffende terrein ‘leeg’ is.

Het criminele netwerk komt verder in beeld

Gelijktijdig hebben de analisten niet stilgezeten; zij zijn informatie gaan opwerken rondom de potentiële dumper Doornappel, waaruit meerdere ‘syndru-linkjes’ voortkomen. De politie-analist heeft in de politiesystemen gezocht naar mutaties waarin Doornappel voorkomt. Een van die mutaties wijst uit dat Doornappel een jaar geleden

65 Het Flexteam van de Dienst Regionale Recherche (DRR). Niet te verwarren met de Flexteams van de districten, zoals in de casus ‘Weegbree’ beschreven.

66 Historische telefoongegevens.

gezien is bij een gehuurd pand van een veronderstelde syndru-producent.⁶⁷ Doornappel zit dan in de auto bij een zware jongen die in allerlei politiemutaties voorkomt: Luzerne. Luzerne is in het bezit van een vuurwapen en heeft volgens politie-informatie grote hoeveelheden precursoren (grondstoffen) besteld. Hij is volgens het wijkteam te linken aan een locatie waar in het verleden een drugslab zat en waar in maart vlakbij een drugsafvaldumping werd aangetroffen. In de politiesystemen vindt de politie-analist onderbouwing voor deze locatielink.

Luzerne duikt op in een integrale bestuurlijke controle

In maart, de maand van de vele dumpingen, is zware jongen Luzerne gecontroleerd toen hij rondreed met een aanhangwagen met twee lege IBC-vaten. Naast hem zat de eigenaar van een inmiddels opgeheven schoonmaakbedrijf. De twee vertellen tijdens de controle over 'de vele xtc-dumpingen de laatste tijd en dat daarbij inderdaad meestal IBC-vaten gebruikt worden'.

Opgedroogde grondstoffenlijn en nieuwe leveranciers (juni 2018)

In de tussentijd is het wat betreft drugsafvaldumpingen stil geworden in het gebied. De hypothese van de analisten is dat het netwerk een slag is toegebracht door de arrestatie van grondstoffenleverancier Bolderik. Achter de schermen werken de analisten echter gestaag verder aan het netwerkschema; de actualiteit levert nieuwe syndru-gerelateerde activiteiten en het schema groeit verder op basis van 'historische' gegevens. Onder meer de deviante subjecten rondom verdachte Bolderik en 'facilitator' Navet vormen onuitputtelijke aanknopingspunten. Zo zien de analisten bijvoorbeeld dat er via twee belangrijke contacten van Bolderik en Navet mogelijkheden zijn om aan grondstoffen te komen.⁶⁸

De eerste grondstoffenlink is meneer Heermoes. Hij komt begin mei al in beeld op basis van gegevens van de fiscaal analist. In het verleden is hij betrokkene dan wel verdachte geweest bij meerdere aangetroffen xtc-labs en er blijkt een landelijk opsporingsonderzoek te lopen waarin hij als facilitator voorkomt. De analisten besluiten vooralsnog geen beroep te doen op de teamleider van dit opsporingsonderzoek voor nadere informatie (art. 9 Wpg). De fiscaal analist concentreert zich op handelsondernemingen op zijn naam, de politie-analist verdiept zich in contacten in de politiesystemen en zij blijven dit subject in de gaten houden.

Dan wordt in juni 2018 een grote hoeveelheid grondstoffen aangetroffen bij verdachte Haagwind, een indirect contact van Heermoes.⁶⁹ Haagwind kent het klappen van de zweep; hij is in 2014 veroordeeld voor hennepsteelt. Hij is tevens centrale figuur in een andere uitgewerkte casus van de analisten, waarmee een dwarsverband tussen de twee

67 De wijkagent had ook informatie over deze locatie; hier had een hennepdrogerij gezeten die aan de broer van Van Muur te relateren was.

68 Op basis van 'zachte' politie-informatie is Bolderik tevens een contact van een derde figuur, de hoofdrolspeler in een andere lopende casus van de analisten inzake grondstoffenopslag en mogelijke synthetische drugsproductie.

69 Zij hebben een wederzijdse vriend c.q. medeverdachte inzake de grondstoffen.

netwerkschema's zichtbaar wordt. Naar het aantreffen van de grondstoffen bij Haagwind wordt helaas geen strafrechtelijk onderzoek ingesteld.

Ongrijpbaarheid van de syndru-problematiek

Inmiddels zijn er al meerdere dwarsverbanden zichtbaar geworden tussen de verschillende netwerkschema's van de analisten. Het valt het pilotteam daarnaast op dat zij in de politiesystemen, maar ook op basis van fiscale gegevens en bestuurlijke controles, steeds weer aanwijzingen vinden van herhaalde criminele activiteit door dezelfde subjecten, in hetzelfde gebied en zelfs op dezelfde locaties. Volgens het pilotteam maakt de aantrekkingskracht van het snelle geld en het uitblijven van consequenties dat deze criminelen 'gewoon doorgaan'. De analisten zijn soms met stomheid geslagen over het beeld dat zij langzamerhand aan het licht brengen.

Illustratief is het voorbeeld van Heermoes, die door de analisten en informatiemakelaar in het pilotteam als aparte casus wordt uitgewerkt, op basis waarvan een medewerker van het Informatieknooppunt van de DR een preweeg gaat schrijven. Heermoes was verdachte in een opsporingsonderzoek naar een aangetroffen syndru-lab in 2016 in een dorp in Oost-Gelderland, waarvoor hij inmiddels is gedagvaard.⁷⁰ In de tussentijd is hij gewoon verdergegaan met zijn syndru-activiteiten. In 2017 is hij verdachte in relatie tot een lab in een dorp in Zuid-Holland en in 2018 wordt hij in een opsporingsonderzoek in verband gebracht met een lab in het westen van Gelderland. Uit gegevens van de Belastingdienst blijkt dat de inkomsten van Heermoes vrijwel nihil zijn, maar er staat wel een dure auto op naam van zijn vrouw, die weinig inkomsten heeft.

Tot slot

Het groeiende netwerkschema en het actieve 'netwerken' door de analisten heeft in deze casus een aantal informatiedocumenten opgebracht en enkele preweegdocumenten voor districtelijke onderzoeken naar individuele subjecten uit het netwerk. Twee door de DR(-IK) monodisciplinair⁷¹ uitgewerkte preweegdocumenten moeten in oktober op verzoek van het OM alsnog van een 'integrale saus' worden voorzien door het pilotteam. Het pilotteam heeft in april al verzocht om opvolging ten aanzien van deze subjecten en verdachte locaties; de energie en urgentie zijn er voor de analisten inmiddels vanaf. Zij herpakken zich en schrijven met de informatiemakelaars een beknopt informatierapport op basis van het netwerkschema. De leden van het pilotteam zijn van mening dat de synthetische drugsproductie een klap toegebracht kan worden door de grondstoffen te onderscheppen, die soms in bulkhoeveelheden worden aangetroffen. Zij stellen een werkwijze voor zoals ook in het onderzoek van de Landelijke Eenheid, dat resulteerde in het oprollen van de twee eerdergenoemde grote opslaglocaties. In dat onderzoek was ervoor gekozen om een van de 'arbeiders' te volgen, wat tot deze locaties leidde.

⁷⁰ De zaak moet in de lente van 2019 voorkomen.

⁷¹ Alleen op basis van politiegegevens nader uitgewerkt.

Uiteindelijk wordt op basis van de intelligence van de analisten en de preweeg van de DR opsporingsonderzoek gestart naar subject Heermoes.⁷² Een preweeg ten behoeve van onderzoek naar de activiteit rondom getipte dumper Doornappel heeft niet tot nader onderzoek geleid.⁷³ De casus Van Muur is op initiatief van de Gemeente – die deze casus zelfstandig al hadden aangebracht bij de RIEC-tafel – uiteindelijk een RIEC-casus geworden. De casus Navet wordt door de analisten verder gemonitord.

72 In de stuurploeg blijkt de casus bestuurlijk gevoelig te liggen; het blijkt dat ook de gemeente op dit subject aan het werk was en met hen geen afstemming heeft plaatsgevonden.

73 De overweging was dat deze zaak niet meer in de actualiteit te betrekken was.

5. ‘Toestanden rond een aangetroffen lab’

Waar in het vorige hoofdstuk een netwerk met tal van vertakkingen in beeld kwam, speelt deze casus zich af rondom één aangetroffen (deels ontruimd) synthetische drugsproductielocatie in een andere gemeente. Deze casus illustreert het gebrek aan regie op het thema synthetische drugs bij verschillende instanties, en wat dat in de praktijk teweeg kan brengen. Belangrijke thema's zijn de veiligheid van toezichthouders en surveillanten die op potentieel gevaarlijke syndru-locaties komen, een gebrek aan (integrale) afstemming en probleemhouderschap. Ook het gebrek aan opvolgingsmogelijkheden en slagkracht binnen de politie wordt zichtbaar. In deze casus is een toezichthouder van een Gelderse omgevingsdienst de belangrijkste aanjager geweest om tot onderzoek van de locatie te komen, waarbij informatie van een wijkagent het startpunt vormde. Deze casus illustreert tevens de rol van het pilotteam als liaison in het leveren van expertise, inschatten van urgentie en vanuit een helicopterview doorschakelen op nodige actie. De potentie en waarde van een centraal syndru-expertisepunt worden hiermee zichtbaar. De casus wordt bij de betrokken instanties als een belangrijk voorbeeld gezien om gezamenlijk van te kunnen leren.⁷⁴

Anonieme melding hennepkwekerij in boerenschuur (lente 2018)

In de lente van 2018 komt een M-melding binnen dat in een schuur bij een boerenwoning in een Gelders dorp een hennepkwekerij zit; de ramen van de schuur zijn geblindeerd en het perceel lijkt niet vast bewoond, terwijl de huurprijs fors is. Volgens een quickscan van de politie staat op het adres niemand ingeschreven. De wijkagent gaat meerdere keren poolshoogte nemen, maar treft niemand aan. Twee weken na de melding vindt hij de huurder in de late avond wel bij de woning, evenals een rood busje. De woning is sober ingericht. De huurder, de heer Weegbree uit het zuiden van het land, vertelt dat hij de woning nu een paar maanden huurt en er soms verblijft. Hij laat de woning en bijgebouwen welwillend zien; de wijkagent legt dit vast met een bodycam.⁷⁵ De wijkagent ziet geen sporen van een hennepkwekerij. Wel zijn in een schuur vaten met chemicaliën opgeslagen en er hangt een penetrante lucht. Volgens Weegbree

74 Bronnen bij deze casus zijn verstrekte e-mails van betrokkenen, het netwerkschema met uitgebreide toelichting van de analisten, verslaglegging van de analistenbijeenkomsten, politiemutaties van o.a. wijkagent, Officier van Dienst (Ovd) en politie-analist, verslag van bevindingen van de omgevingsdienst, interview omgevingsdienst, schriftelijke reconstructie omgevingsdienst. De casusbeschrijving is door het pilotteam en andere betrokkenen gecontroleerd. Namen, data, bronnen, locaties en andere herleidbare kenmerken van de zaaksubjecten zijn geanonimiseerd.

75 Deze staat niet doorgeschakeld naar de meldkamer.

komt dat door zijn werkzaamheden in de bouw en bodemsanering, waarvoor hij chemicaliën gebruikt, waaronder aceton. De wijkagent heeft er een raar gevoel bij. Hij zegt tegen de huurder dat hij nog eens zal terugkomen.

Vermoeden van voorbereiding synthetische drugsproductie

De wijkagent overlegt de volgende dag met zijn chef en muteert zijn bevindingen. Hij schrijft op dat hij ‘sterk het vermoeden’ heeft ‘dat deze man een xtc-laboratorium aan het opzetten is’ en ‘dat ik te vroeg ben binnengestapt’. Hij belt met een toezichthouder Bouwzaken van de gemeente, die weer contact legt met een toezichthouder van de omgevingsdienst (OD) voor een eventueel vervolg.

De toezichthouder van de OD vertrouwt het zaakje niet. Hij kan zich niets voorstellen bij aceton in het kader van bodemsanering en doet wat administratief onderzoek. Op papier woont er niemand, maar de woning is voor een hoog bedrag te huur aangeboden en kennelijk verhuurd aan Weegbree. Die is er zelden. Weegbree heeft meerdere bedrijven op naam, zo blijkt uit het KvK-register. Deze hebben niets met bodemonderzoek of sanering van doen, noch is Weegbree volgens het bodemplusregister gecertificeerd bodemintermediair. Wat hem ook opvalt: vlak na het bezoek van de wijkagent wordt op twee plaatsen in de omgeving (vermoedelijk) drugsafval gedumpt. Mogelijk toeval, maar het maakt de toezichthouder alert. Hij deelt zijn bevindingen met de wijkagent en spreekt af dat wordt nagegaan of deze Weegbree ‘een bekende van de politie’ is. Hij verwijst de wijkagent door naar de regisseur drugsafvaldumpingen van de eenheid Oost-Nederland en de LFO, en hij informeert zelf ook de regisseur dumpingen. De OD stelt zich op grond van haar bevoegdheden inzake de gesuggereerde bedrijfsvoering⁷⁶ beschikbaar voor een eventuele instap, en de toezichthouder vraagt aan het wijkteam en de regisseur dumpingen ‘wie dit bij de politie oppakt’ als het om een criminele zaak gaat.

Een maand later wordt vanuit het Basisteam van de politie een signaal de politieorganisatie ingedaan dat Weegbree zich mogelijk bezighoudt met syndru-productie. De wijkagent legt contact met de regisseur dumpingen; de regisseur dumpingen legt het verhaal vervolgens ter beoordeling voor aan de politie-analist van het Pilotteam Analyse Syndru. De toezichthouder van de OD spreekt nogmaals zijn zorg uit over de situatie en vraagt of er politieonderzoeken lopen op deze locatie. De wijkagent verzoekt de OD en gemeente om voorlopig pas op de plaats te maken betreffende dit adres – enkel te signaleren en observeren –, omdat de politie mogelijkheden voor een strafrechtelijke aanpak onderzoekt.

Opwerken van informatie in het pilotteam syndru (zomer 2018)

Vanaf het moment dat het pilotteam door de regisseur dumpingen wordt ingeseind, zijn de analisten alert. De beelden van de bodycam en het vreemde gesprek dat de wijkagent voerde met de huurder, zijn ook voor de politie-analist indicatoren voor

76 Vanwege de aard van de opgegeven bedrijvigheid, bodembeschermingsmaatregelen en mogelijke verontreiniging.

syndru-productie.⁷⁷ De politie-analist koppelt terug aan de regisseur dumpingen dat het verhaal van de huurder ook volgens hem larekoek is. Op dat moment starten de analisten in het RIEC-verband met de casus en verdiepen zich met terugwerkende kracht in Weegbree.

Op basis van de politiesystemen zien de analisten dat Weegbree een oude bekende is; in het verleden hield hij zich vanwege zijn schulden bezig met meerdere internationale drugstransporten, deed aangifte van afpersing, en heeft vastgezetten vanwege een hennepkwekerij. De fiscaal analist voegt gegevens van de Belastingdienst toe aan het beeld. Weegbree heeft inderdaad velerlei bv'tjes op naam staan, maar houdt geen administratie bij, heeft op papier geen inkomen en heeft een grote invorderingsschuld bij de Belastingdienst. Hij blijkt elders in het land nog een loods te huren, waar hij een huurachterstand heeft. De analisten verwerken hun bevindingen in een netwerkschema.

De politie-analist en informatiemakelaar uit het pilotteam gaan op bezoek bij het Basisteam waar ze spreken met de wijkagent, de operationeel expert en de IK-medewerker van de DR. Zij laten het opgewerkte netwerkschema zien en waarschuwen collega's dat er alle redenen zijn om deze man en locatie goed in de gaten te houden. Daarbij dringen ze aan op vervolgstappen in de richting van strafrechtelijk onderzoek. Het pilotteam wil het liefst het rode busje van Weegbree laten volgen, om proactief informatie in te winnen en mogelijk tot een heterdaadsituatie te komen. Ze vragen in hoeverre het Flexteam van de DR ingezet kan worden, een baken geplakt kan worden om het busje te volgen en de woning met cameratoezicht gemonitord kan worden. De IK-medewerker van de DR pakt deze suggesties op. Verder wordt een bestuurlijke vraag uitgezet bij de wijkagent, om na te gaan of Weegbree wel in bezit is van de nodige vergunningen voor het voorhanden hebben van chemicaliën. De wijkagent gaat dit na bij de gemeente, die doorgeeft dat er geen vergunning is afgegeven voor pand of persoon. Er wordt cameratoezicht op de woning ingesteld, maar geen baken ingezet of andere observatietechniek. In de weken hierna kijkt het Flexteam af en toe bij het pand, maar treft daarbij geen mensen of voertuigen aan.

Controle op het adres tijdens Handhavingsdag (herfst 2018)

De zomer is voorbij. Half oktober staat er een integrale Handhavingsdag gepland waarbij de omgevingsdienst samen met de wijkagent, een aspirant-politieagent en de gemeente een aantal panden bestuurlijk zullen controleren. De omgevingsdienst heeft dan nog geen bericht ontvangen vanuit de politie over een eventueel strafrechtelijk traject op de locatie van Weegbree. Omdat na het bezoek van de wijkagent in mei weinig activiteit meer op het adres te bespeuren was, wordt de Handhavingsdag aangegrepen om er weer eens een kijkje te gaan nemen. De toezichthouders zijn in de veronderstelling dat de politiedeskundigen in de achterban de casus hebben gewogen en een 'sein veilig' gegeven hebben aan de wijkagent om een bestuurlijke instap te maken. Het pilotteam en de regisseur dumpingen zijn echter niet op de hoogte van de geplande

77 Afzuigsysteem, geblindeerde ramen, sterke chemische lucht in de ruimte, opslag van vaten en jerrycans.

controle, maar nog steeds in afwachting van nadere actie of terugkoppeling vanuit de DR (Flexteam).

De wijkagent, een aspirant-politieagent, de OD en gemeente gaan langs bij de schuur van Weegbree. De huurder is niet aanwezig. De toezichthouders en agenten treffen wederom allerlei verdachte materialen aan, waaronder grote vaten, 5-liter jerrycans en een aantal verborgen vrieskisten. De vrieskisten staan aan. De controleurs besluiten de vrieskisten te openen. Hierin staan ook weer vaten. Zij constateren dat de vaten in de schuur leeg zijn. De brandweer verricht metingen aan de vaten en potjes, maar treffen volgens de mutatie van de wijkagent geen grondstoffen voor MDMA aan. Weegbree is al een maand niet meer bij de woning gezien en de woning is twee weken geleden leeggehaald. Volgens de eigenaar van de woning heeft Weegbree overwegend netjes huur betaald.

‘De deur wordt dichtgetrokken.’ Vanuit de teamleiding wordt op dat moment niet tot (overdracht voor) nader onderzoek besloten. *‘De locatie wordt verder zonder actie, ruiming en doorzoeking van de woning verlaten, de eigenaar van het pand in vertwijfeling achterlatend,’* aldus de toezichthouder van de OD. Er wordt besloten om de casus ‘af te sluiten’ maar het pand te blijven monitoren zolang Weegbree nog huur betaalt. De toezichthouder van de OD adviseert de eigenaar van het pand een advocaat in de arm te nemen om de huurovereenkomst te beëindigen.

Urgentie-inschatting en opschaling via het pilotteam

De toezichthouder van de OD realiseert zich achteraf aan welke gevaarlijke situatie de controleurs zijn blootgesteld. Het frustreert hem dat er – zo blijkt – maandenlang geen politieke opvolging is geweest ten aanzien van het vermoedelijke syndru-lab en dat het er nu verder bij gelaten wordt.

‘De betrokken agenten waren op dit gebied zeker niet ervaren. Wij ook niet. Uiteindelijk bleek sprake van een potentieel zeer gevaarlijke situatie die wij zo zeker niet hadden ingeschat of hadden in kunnen schatten.’ (...) ‘En dan komt er een teamleider en die zegt: het valt allemaal wel mee, we gaan weer. Er is niets gebeurd in die casus (...) en er bleek een lab te zitten. En wij zijn daaraan blootgesteld. Wij gingen uiteindelijk naar binnen in de veronderstelling dat de situatie veilig was, maar het bleek niet veiliggesteld.’ (Toezichthouder omgevingsdienst)

Hij maakt een uitgebreid verslag met foto's van de controle, dat hij deelt met onder meer de regisseur drugsafvaldumpingen, in de hoop dat de zaak alsnog opgepakt wordt. De regisseur deelt dit rapport enkele dagen later met de analisten.

Zodra het pilotteam lucht gekregen heeft van de controle en de bevindingen daarbij, komt de casus in een stroomversnelling. Toevallig zitten de analisten die dag gezamenlijk bij elkaar; ook een van de actieonderzoekers is aanwezig. Op basis van het verslag en de foto's ziet het pilotteam dat het gaat om een (geruimd) syndru-lab; zij schrikken van de beelden en het feit dat de toezichthouders en agenten hier onbeschermd rond-

liepen. De informatierechercheur wijst op foto's aan dat er mogelijk sprake is van een levensgevaarlijke situatie. Helaas heeft het dan al vier dagen geduurd voordat de juiste acties ondernomen worden.

De analisten gaan als een gek informatie ophalen en rondbellen om hun bevindingen te verifiëren en de urgentie in te schatten. De politie-analist stuurt de foto's van de handhavingscontrole naar een synthetische drugsexpert van de Landelijke Eenheid; zij zegt dat hier sprake zou kunnen zijn van een MDMA-lab en vraagt of de LFO is verwittigd; die moeten hier naartoe. De landelijke syndru-expert belt met collega's van de LFO. De LFO-deskundige is verontwaardigd; het is bloedlink daar met die vriezers. Hij geeft aan dat de vaten in de actieve vriezer kunnen ontploffen wanneer de vriezer wordt opengetrokken. Dit wordt bevestigd door een andere syndru-deskundige van de Landelijke Eenheid, die naar het pilotteam belt. Zij denken dat het om de 'koude methode' gaat, waarbij waterstofgas vrijkomt, al moet dit nog geverifieerd worden.⁷⁸ *'Dat kan blijven hangen in die vriezer. Als er dan zuurstof bij komt, dan kan dat leiden tot een explosie. Het eerste wat ze leren op de Politieacademie: "Open nooit een vriezer".'*

'Het is gewoon een groot MDMA-lab, zowel omzetting als kristallisatie. Meerdere vriezers en er staat een potje platina⁷⁹ [versneller voor MDMA], dat kost 50.000 euro per kilo. Ik wil wel onderzoek doen maar je moet eerst een officier bellen die onderzoek wil doen. De LFO komt voor onderzoek als er een officier tot vervolging wil overgaan. Het milieuteam kan dat onderzoek ook doen, maar je moet wel een officier hebben. Anders moet je een ontruimingsteam bellen.' (LFO-deskundige)

Weegbree huurt elders in het land nog een pand in het buitengebied. De analisten en regisseur dumpingen vragen zich af of op deze locatie ook (restanten van) een lab zit. De regiegroep van de Pilot Analyse Syndru wil nagaan of opvolging mogelijk is. Allereerst vragen ze de regisseur dumpingen om van de locatie een plaats delict te maken.

Onderzoek op de plaats delict en ontmanteling lab

Zo wordt enkele dagen na de controle alsnog plaats delict ingesteld. Er gaat een delegatie van het Basisteam, Districtsrecherche (DR) en LFO naar de locatie. De LFO is aanwezig om te ondersteunen bij de ontmanteling van de restanten van het lab. Aangetroffen worden de vrieskisten en benodigdheden voor het vervaardigen van MDMA (xtc), alsook enkele honderden grammen eindproduct. De Officier van Dienst (OvD) laat de plaats delict ruim afzetten wegens mogelijke oploop van pers. De FO is op dat moment (nog) niet ter plaatse. Wat voor hen nog rest, volgens de LFO-deskundige, is het veilig-

78 Ten tijde van dit schrijven is dit nog niet door de LFO geverifieerd. Wel is vastgesteld dat er sprake is van kristallisatie (bron: regisseur drugsafvaldumpingen).

79 *Platinaoxide* of *platinumoxide*. Deze stof wordt als katalysator gebruikt bij de vervaardiging van MDA-MDMA. Platinumoxide kostte in de jaren 2010-2012 circa € 50.000 per kilogram in het drugsmilieu en wordt in 2017 op internet aangeboden voor € 243,84 per gram (bron: ECLI:NL:RBLIM:2017:2525; Rechtbank Limburg, maart 2017).

stellen van enkele achtergebleven plastic handschoenen en werkkleding. Dit wordt gedaan door de collega's van de DR ter plaatse, die het materiaal aan de FO zullen overdragen. De rechter-commissaris geeft machtiging af voor doorzoeking van de woning. De OvD legt ook contact met een collega van het milieupiket: 'Zij lezen mee in deze zaak en komen wellicht nog op de lijn.' De LFO verwijst de politiecollega's van het Basisteam door naar een afvalverwerker voor de afvoer van de aangetroffen syndru-materialen; de regionale meldkamercollega's hadden dit niet eerder meegemaakt en weten niet welk bedrijf zij hiervoor moeten inschakelen. Nadat de afvalverwerker die avond is geweest, wordt de PD opgeheven.

's Avonds rond acht uur muteert de OvD zijn bevindingen van de middagdienst. De politie-analist, die 's avonds laat thuis nog achter zijn computer zit om alles te volgen, vraagt zich af of er op de plaats delict ook vanuit milieuaspect gekeken is naar mogelijke drugsafvallozingen via de bodem of het riool. De regisseur dumpingen heeft dit tijdens de ruiming aan de politiemensen ter plaatse gevraagd, maar is niet op de hoogte gehouden van de vorderingen, zo geeft hij aan.

ANPR-informatie

De politie-analist kan het niet laten nog enkele zaakjes uit te pluizen. Hij haalt het kenteken van de rode bus door het kentekenregistratiesysteem ANPR⁸⁰; zo kan hij zien welke locaties het voertuig gepasseerd heeft.⁸¹ De bus is een aantal keren naar België geweest, naar het noorden van Nederland en wordt met name gesignaleerd op de route vanuit het westen naar het Gelderse dorp waar het lab is aangetroffen. De analist baalt als een stekker dat ze de ANPR niet eerder uitgelezen hebben, aangezien ze dan het Flexteam gericht hadden kunnen inzetten en mogelijk een heterdaadproductiesituatie hadden kunnen aantreffen. Op basis van de ANPR-gegevens is vermoedelijk einde van de zomer geproduceerd en half september het lab opgeruimd. *'Zaak dus om meer verdachte voertuigen in te voeren,'* aldus de politie-analist. 's Avonds laat deelt hij zijn bevindingen met het pilotteam en andere betrokkenen rondom de casus. Hij opert dat de recherche met aanvullende telefoongegevens het veronderstelde halen en brengen van grondstoffen zou kunnen nagaan, alsook de productieperioden. Hij vraagt aan de DR of zij de zaak gaan oppakken.

Opvolging knelt

De volgende dag komt er bericht vanuit de DR richting het pilotteam: het onderzoek ligt bij het Operationeel Coördinatiepunt en heeft op dit moment niet de hoogste prioriteit. In overleg met de beleidsofficier wordt afgestemd in hoeverre er opvolging komt. Voor nu vraagt de coördinator tactische onderzoeken bij de DR eerst aan de wijkagent om zijn bevindingen van de afgelopen maanden in een proces-verbaal te

80 Met ANPR (Automatic Number Plate Recognition) scant een camera kentekens van voorbijrijdende voertuigen. De gelezen kentekens worden vergeleken met een gecomputeriseerd referentiebestand: een lijst met kentekens die op naam staan van personen die worden gezocht, boetes open hebben staan of om andere redenen bij de politie bekend zijn (bron: politie.nl).

81 In drie maanden tijd zijn zo'n honderd geografische locaties van de bus geregistreerd.

zetten. Daarnaast worden de camerabeelden, die bij het pand zijn gemaakt, uitgekeken en zal de aangetroffen MDMA worden bemonsterd. Intussen stelt de burgemeester kritische vragen aan de toezichthouders van de omgevingsdienst, waarom ten aanzien van de chemicaliën niet (eerder) is opgetreden. De toezichthouder van de omgevingsdienst legt uit dat vanwege de aangetroffen verdachte zaken de politie aan zet was. Een week later komt een M-melding binnen over de verblijfplaats van de verdachte. Dit wordt door het pilotteam doorgegeven aan het Openbaar Ministerie, maar er is voor zover zij weten geen actie op ondernomen. De politie-analist is 'toegevoegd' in opsporingssysteem Summ-IT en voegt daar ook informatiemutaties in, maar er zit verder geen beweging in de zaak. De analisten raken gefrustreerd dat er niets gebeurt.

Frustratie in het pilotteam

*Een informatiemakelaar: 'Waarom schrijven we dan geen informatierapport?'
Analist: 'Omdat daar niks mee gebeurt.' Andere analist: 'Dat is ook mijn frustratie. Daarom hebben we tegen de regiegroep gezegd voor volgend jaar: dat opvolging geregeld moet zijn. Anders gaat alles in de remmen en mis je je actualiteit. "Het kan niet waar wezen dat we hier niet op acteren," denk je dan. Je moet een beetje recherchecapaciteit hebben zodat je de informatie een beetje kunt oplossen. Eigenlijk wil je de hele financiële kraan de nek omdraaien, daarom wil je bij de kopstukken komen.'*

Tot slot

De casus laat zien dat op basis van het opwerken van de basale beschikbare informatie, door middel van laagdrempelige artikel 8 Wpg-gegevens, gegevens van de Belastingdienst en van de omgevingsdienst over de bedrijfsvoering en ANPR-gegevens de bewegingen ten aanzien van de syndru-productielocatie redelijk in beeld gebracht kunnen worden. Omdat benodigde actuele waarnemingen om het beeld verder aan te scherpen achterwege bleven, bloedde de casus ogenschijnlijk dood. Door geen duidelijke regie te nemen, ontglipte de zaak aan de politie en kon er een gevaarlijke situatie ontstaan bij een bestuurlijke controle. Toen deze controle plaatsvond in het deels ontruimde lab, waren de analisten dankzij hun expertise en contacten in staat om de situatie als urgent in te schatten en de plaats incident op te laten schalen naar een plaats delict. Naderhand is het onderzoek weer doodgebloed. Opvallend is overigens dat het betreffende subject tot tweemaal toe dankzij een M-melding in beeld gebracht wordt. Tijdens het schrijven van dit rapport ligt het dossier op de plank.⁸² De betrokkenen hebben de wens uitgesproken om deze casus ter lering te evalueren. Dit is een wens van zowel de projectgroep syndru van de politie-eenheid als de omgevingsdienst. Hiertoe worden voorbereidingen getroffen.

82 Volgens de analisten kent de zaak nog steeds voldoende aanknopingspunten om 'afgestoft en opgeplust' te worden.

6. ‘Containerdrugs’

Deze casus start met een anonieme melding over ‘gesjouw met vaten’ en mondt uit in een omvangrijk netwerk. De subjecten maken voor hennepsteelt en synthetische drugsproductie gebruik van geprepareerde containers en eigen bedrijfsterreinen. Onder de subjecten zijn (voormalig) woonwagenbewoners en er zijn relaties naar Brabantse drugscriminelen. In de casus wordt de meerwaarde van het integraal opwerken van informatie inzichtelijk. Zo komen uit bedrijfsgegevens van Belastingdienst en omgevingsdienst mogelijke syndru-signalen naar voren en wordt door deze partners proactief informatie verzameld. Daarnaast levert nauw contact met (landelijke) opsporingspartners extra inzicht en contextuele duiding. Via de pilotwerkwijze ontstaat een groeiend netwerk met dwarsverbanden naar andere netwerken. De casus legt, net zoals de vorige casus, knelpunten bloot in de praktijk bij het aantreffen van een verdachte situatie en het aantreffen van een lab. Ook hier zijn thema’s de veiligheid van toezichthouders en surveillanten, en handelingsvermogen van de politie bij het opvolgen van integrale controles en het aantreffen van syndru-criminaliteit. Het pilotteam kruipt in de rol van aanjager voor onderzoek naar een aangetroffen lab.⁸³

Anonieme melding: gesjouw met blauwe vaten (juni 2018)

Vlak voor de zomer, op de vaste weekdag dat de analisten van politie, RIEC, TKGO en Belastingdienst van het pilotteam bij elkaar zitten, ziet de politie-analist in zijn systemen dat een opvallende MMA-melding is gedaan. Hij leest de melding voor aan zijn collega’s. De melder ziet iemand blauwe vaten uitladen op een industrieterrein in een Gelderse stad. Verder speurend in BVH ziet de analist dat een surveillanceauto naar de locatie toegereden is en daar inderdaad een persoon aantreft die de vaten aan het uitladen is. Deze man, Van Wouw, verklaart aan de politie dat er schoonmaakmiddelen in de vaten zitten, waarop de agenten het erbij laten. De analisten van het pilotteam slaan aan: zij zien een mogelijk signaal voor synthetische drugsproductie. De fiscaal analist van de Belastingdienst is de man al in zijn eigen systemen aan het opzoeken. Het blijkt dat deze Van Wouw grote hoeveelheden chemicaliën importeert. De analisten doorlopen hun systemen verder op relevante informatie, om te beginnen ten aanzien van de locatie waar de vaten uitgeladen werden. Wat blijkt: op deze locatie zat in het verleden een hennepkwekerij.

⁸³ De casus is gereconstrueerd op basis van het netwerkschema in combinatie met gesprekken met de politie-analist en de fiscaal analist, mediaberichtgeving over de incidenten, informatie uit observatieverslagen, een interview met de omgevingsdienst en enkele interne projectbronnen. Namen, plaatsen en bijzondere kenmerken zijn geanonimiseerd. De casus is gecontroleerd door het pilotteam.

De analisten zien rook en gaan op zoek naar vuur. Zij raken ervan overtuigd dat het adres 'syndru-gerelateerd' is. Om meer (in)zicht te krijgen, willen zij zichtwaarnemingen op de locatie. De analisten leggen de zaak voor aan de programmamanager van de Gelderse Omgevingsdiensten, die deel uitmaakt van het pilotteam. De programmamanager gaat op zoek naar een toezichthouder van de omgevingsdienst om samen met de politie een gezamenlijke controle uit te voeren op de dubieuze locatie. Aangezien er sprake is van chemicaliën ziet de omgevingsdienst aanleiding voor een controle en wil meewerken. De omgevingsdienst wordt geïnstrueerd dat de politie hiervoor nader contact zal opnemen.

De betreffende toezichthouder moet erg lang wachten op reactie van de politie, waardoor de melding actualiteit verliest. Een en ander heeft te maken met een reeds lopend politieonderzoek, wat mogelijk conflicteert met een controle op de locatie, maar dit wordt niet gecommuniceerd. Vier maanden later, eind oktober, krijgen de analisten bericht dat de omgevingsdienst tijdens een integrale Handhavingsdag zelf een korte waarneming heeft uitgevoerd bij de locatie. Een toezichthouder van de omgevingsdienst is met een collega van het Waterschap toch nog even gaan kijken naar aanleiding van de tip van de analisten. Zij waren zonder politie en zijn niet naar binnen geweest. Wel zagen zij wat 'rare dingen' aan het pand en wat 'dubieuze types' lopen; 'het voelde niet helemaal lekker'.⁸⁴

Connecties rondom de vatensjouwer

Parallel aan het uitgezette verzoek aan de politie en omgevingsdienst om op de locatie te gaan kijken, graven de analisten verder in hun informatiesystemen naar relevante gegevens rondom de vatensjouwer. Hun intelligencedoel is immers het verkrijgen van een breder beeld van syndru-gerelateerde activiteit in de regio. Zij nemen de betreffende dubieuze vatensjouwer als uitgangspunt en beginnen te werken aan een netwerk-schema. Op basis van systeem-informatie van met name politie en Belastingdienst zien de analisten andere syndru-gerelateerde activiteit en figuren rondom de vatensjouwer opdoemen.

Zo blijkt de vatensjouwer betrokken bij een in brand gevlogen syndru-lab dat in containers gevestigd was op een deviant industrieterrein, twee jaar eerder in dezelfde stad. De locatie was van handelaar Prion en zoon, wiens naam bellen doet rinkelen bij de analisten: op het bedrijfsterrein van Prion heeft eerder ook een hennepkwekerij gezeten.

Daarnaast ziet de fiscaal analist een andere syndru-lijn, op basis van zijn kennis en ervaring in een ander integraal, gebiedsgericht samenwerkingsproject. De vatensjouwer staat in direct contact met een bekende criminele 'kamper', 'Smient', die enkele jaren geleden veroordeeld is wegens onder meer heling, grootschalige hennepcultuur, wapenbezit en grote hoeveelheden harddrugs.

⁸⁴ Begin 2019 houden de analisten deze locatie en subjecten nog steeds in de gaten.

Brand bij een syndru-lab (juli 2018)

Terwijl de analisten druk bezig zijn om hun bevindingen te verwerken in een netwerk-schema, is er weer brand in een syndru-lab, op hetzelfde deviante industrieterrein. De achterbuurman zag rookontwikkeling en doet melding. Het betreft het terrein van meneer Gaaikens, een andere handelaar. Twee noodhulp-surveillanten zijn als eerste ter plaatse, maar zien niets. Meneer Gaaikens staat de agenten te woord en zegt dat er 'niks aan de hand' is. De agenten doen voor de zekerheid nog even een rondje in de wijk. Omdat ze het niet vertrouwen, komen ze samen met de brandweer terug. Op het terrein van Gaaikens worden dan vijf containers aangetroffen die samen een syndru-lab huisvesten; hierin is een ongewenste chemische reactie opgetreden. Vanwege het gevaar dat de chemische stoffen opleveren, wordt een groot deel van het bedrijventerrein afgesloten. Op het terrein wordt ook een hennepkwekerij aangetroffen. De medewerkers (familieleden), die op het terrein aanwezig waren, worden door het Basisteam als verdachte aangehouden.

De fiscaal-analist heeft goede contacten bij het betreffende wijkteam en pleegt een telefoontje om meer te weten te komen over het incident. Zijn contact vertelt dat er nog een familielid van Gaaikens naar het terrein was gekomen. Die wilde het terrein op, want daar stond nog een auto van hem. De politieagenten ter plaatse hebben het familielid geweigerd en deze kon lopend naar huis; wegens een openstaande boete werd beslag gelegd op zijn auto. De fiscaal analist kent het familielid wel; die is betrokken geweest bij hennepteelt, zo weet hij uit een ander integraal project.

Het analistenteam staat op scherp en doorzoekt de informatiesystemen ten aanzien van Gaaikens. Politiregistraties geven prijs dat hij betrokken was bij hennepteelt in containers, enkele jaren terug in een Brabants dorp. Het gaat om een 'bekende familie', van origine woonwagenvolgers. Bij de Belastingdienst bestaat het vermoeden dat deze familie zich bezighoudt met illegale btw-constructies. De analisten verdiepen zich ook in het tweede subject, het familielid dat zijn auto kwam halen. Die blijkt op basis van politie-informatie inderdaad een actieve jongen in de hennepteelt, binnen de kamerswereld; hij is betrokkene of verdachte bij meerdere hennepkwekerijen in Gelderland en Brabant. Hij is, net als Gaaikens, bevriend met de bekende crimineel Smient, die ook al een contact was van vatsenjouwer Van Wouw.⁸⁵ Het netwerk breidt zich uit.

Brandend lab wordt hete aardappel

In de tussentijd gebeurt er van alles op de locatie van het syndru-lab met de brandmelding. Volgens de analisten en de toezichthouders van de omgevingsdienst, is in de eerste uren na de melding veel misgegaan. In het kader van de brandmelding zijn alleen politieambtenaren van het Basisteam ter plaatse geweest; de FO komt niet ter plaatse, als gevolg waarvan de LFO – als ondersteunende dienst – ook niet ter plaatse wil komen bij het aangetroffen synthetisch drugsfabriek.⁸⁶ Volgens de analisten zijn basale onderzoekshandelingen op de pd nagelaten, zoals het veiligstellen van kleding van de

85 Ook andere familieleden van Gaaikens en Smient zijn verdachten in een hennepzaak.

86 Een bekend probleem, zie Schoenmakers et al., 2016 en hoofdstuk 1.

verdachte en aangetroffen geld (dat later op de dag verdwenen was) en er wordt geen aanvullend sporenonderzoek gedaan. De Districtsrecherche (DR) geeft aan de zaak niet op te pakken.

Het feit dat er uiteindelijk vervolgonderzoek komt, komt mede doordat de analisten 'veel rondbellen op de dag dat het is aangetroffen'; 'wie gaat hier iets aan doen?' De zaak gaat als een hete aardappel heen en weer: 'Het was een enorm getouwtrek. De DR is geweest, DRR-milieu, het Flexteam, maar niemand wilde het onderzoek op zich nemen.' De LFO komt alsnog ter plaatse, 'maar toen werden veel zaken al niet meer aangetroffen' en zij verrichten geen nader onderzoek als de FO niet komt. De toezichthouders van de omgevingsdienst zien het de hele dag met lede ogen aan:

'We [overheid] lopen bij toeval en met veel geluk tegen een lab aan. Wij zijn daar, samen met mensen van het LFO, uren op de vloer aan het werk, dingen in kaart aan het brengen, en tegelijkertijd wordt door politie en justitie in deze zaak vooral gesteggeld over een vervolgaanpak en capaciteitstekort op het gebied van FO. (...) Aan de ene kant wordt veel werk gestoken in het opsporen, en dan ligt een zaak voor je voeten en dan eindigt het zo. Er wordt alleen geruimd en op een andere locatie gaat het doodleuk verder. (...) Zo'n zaak, een lab, wordt je in de schoot geworpen!' (Toezichthouder omgevingsdienst)

De toezichthouders van de omgevingsdienst delen hun rapportage met bevindingen en foto's met het pilotteam. De analisten blijven zoeken naar een ingang voor opvolging. Uiteindelijk maakt de Landelijke Eenheid zich hard voor de zaak en een officier van het Landelijk Parket besluit dat er een onderzoek moet komen. Dit weet de Landelijke Eenheid onder te brengen bij een van haar diensten. De analisten hebben contact met het onderzoeksteam van de Landelijke Eenheid en zij wisselen onderling gegevens⁸⁷ uit naar aanleiding van het netwerkschema van de analisten. Vanwege het beperkte sporenmateriaal wordt het een lastige klus voor de Landelijke Eenheid.

Verbinding tussen Oost-Nederland en Noord-Brabant (juli 2018)

De analisten houden hun positieve energie en gedrevenheid vast. Zij proberen breder zicht te krijgen op het netwerk rondom het aangetroffen lab en de betrokken subjecten. Zo halen zij het adres van het aangetroffen lab door de systemen, waarna zij gevonden aanknopingspunten, zoals kentekens en subjecten, verder uitpluizen. Gaandeweg ontdekken zij meerdere lijnen tussen Gelderland en Brabant in deze casus.

Twee dagen na aantreffen van het syndru-lab op het terrein van Gaaikens wordt deze verbinding versterkt door de actualiteit. Er wordt een lab aangetroffen in een dorp in Noord-Brabant. De politie-analist leest een LFO-mutatie over het incident in Noord-Brabant en ziet overeenkomsten met het lab bij Gaaikens' bedrijf in Gelderland. Hij neemt contact op met het LFO om zijn vermoedens te verifiëren. Het LFO herkent overeenkomsten tussen de destillatieketels, de koelers, zoutzuurverpakkingen en res-

87 Het betreft hier artikel 8 Wpg.

tanten zoutzuur. Zij mailen hun bevindingen naar de politie-analist van de Pilot Syndru.

De analisten gaan aan de slag om de twee labs in hun netwerkschema aan elkaar te knopen. Een collega politie-analist pluist informatie uit over het lab in Noord-Brabant en identificeert een auto die meerdere keren bij dit lab gezien is. De inzittende van deze auto is meneer Hopman uit een andere Gelderse gemeente. Niet alleen het netwerk rondom Van Wouw en Gaaikens breidt zich uit; dit subject blijkt de verbindende spil tussen het huidige dynamische netwerkschema en een ander dynamisch netwerk van de analisten in een andere Gelderse regio: een casus over een andere vatensjouwer die een grondstoffenhandelaar blijkt te zijn met veel connecties in de syndru-wereld.

Dieper in de Brabantse connectie

Uit diverse politiemutaties blijkt dat Hopman een vriend is van een deviant subject uit het andere netwerkschema: meneer Fregat. Een kenteken is de verbindende link. Fregat gebruikt dezelfde auto als Hopman, die zowel bij het lab in Noord-Brabant als bij dit lab is gezien. Fregat heeft zelf ook weer zo zijn syndru-connecties. De politie-analist graaft dieper in BVH en ziet dat Fregat herhaaldelijk gezien is met ene meneer Görs, die in 2015 opgepakt is in een brandend syndru-lab. Görs staat bij politie en ketenpartners in Brabant bekend als iemand die 'dik in de xtc zit', zo weet de politie-analist te achterhalen. Met de netwerktekening van de analisten onder zijn arm gaat hij met een collega-politie-analist naar het informatieknooppunt (DRIO) van Oost-Brabant. De analisten rollen het netwerk uit op tafel en kijken er met hun collega's in Oost-Brabant naar. Het levert enkele nieuwe inzichten op over mogelijke verwevenheid van de Gelderse subjecten met Brabantse subjecten. Ze vernemen ook dat Görs onderdeel is van Brabantse casuïstiek in RIEC-verband.

De analisten blijven verder zoeken en bronnen nalezen. Ze weten een en ander aan elkaar te knopen op basis van de locatie van Gaaikens en kentekens van auto's. Er komt een mutatie boven water waaruit op te maken is dat Görs een auto gebruikte die tevens voorkomt in een afgesloten opsporingsonderzoek naar een drugslab net onder onze netwerkstad. De analisten nemen contact op met de teamleider en krijgen toestemming om informatie uit het afgesloten opsporingsonderzoek te gebruiken ten behoeve van hun netwerk. Deze auto reed volgens het Observatieteam (OT) – samen met een busje dat zij volgden – naar de locatie van het syndru-lab op het terrein van Gaaikens. De veronderstelde link wordt sterker doordat Görs tevens gezien is met familieleden van Gaaikens, zo blijkt uit mutaties in BVH. Ook de locatie van Görs wordt in het netwerkschema opgenomen.

Inmiddels is het netwerkschema, dat startte vanuit een anonieme M-melding op een locatie op een industrieterrein in een Gelderse stad, uitgebreid met meerdere locaties van syndru-labs en meerdere subjecten. Er zijn verbindingen naar Brabantse syndru-subjecten en er is een verbinding naar een ander netwerkschema dat de analisten parallel bijhouden. Ook een woonwagenkamp waar de subjecten veel connecties mee hebben, wordt in het schema opgenomen.

Aantreffen leeg amfetaminelab aan een rivier (september 2018)

De actualiteit brengt nieuwe lijnen aan in het netwerkschema van de analisten. In september 2018 treffen politiemensen een leeggeruimd amfetaminelab aan in een loods in weer een ander Gelders dorp. De aanleiding van het politiebezoek was een M-melding over de aanwezigheid van hennep, een paar maanden eerder. De politie heeft toen gesproken met de eigenaar van de loods. Deze had geen naam of adres van de huurder van de loods, maar wel een telefoonnummer. Dat nummer leidde naar een man genaamd 'Specht' uit een ander dorp. Op initiatief van een informatiemakelaar uit het pilotteam laat de politie een foto van Specht zien aan de eigenaresse van de loods. Zij herkent hem inderdaad als de huurder. Specht is opgegroeid op amper een kilometer van het lab en komt van een kamp in hetzelfde dorp. De link Specht wordt door de politie verder niet opgepakt, maar er wordt door de DRIO wel een informatierapport geschreven.

Specht heeft een zus, Danielle, die op het kamp heeft gewoond dat de analisten in hun netwerkschema al in beeld hadden. De beleidsadviseur van het OM, die sinds september bij het pilotteam is aangeschoven, herkent de naam van de familie Specht uit een afgesloten opsporingsonderzoek. Via de politie-analist komt nog een link aan het licht: de geliefde van Danielle Specht heeft connecties met een interessant subject uit een ander woonwagenkamp, die in 2017 met de import van 1.000 kg apaan (pre-precursor) in verband is gebracht.

Terug naar het syndru-lab op het terrein van Gaaikens

De fiscaal analist vraagt zich af waarom een subject als Gaaikens een syndru-lab op eigen terrein heeft staan. Het analistenteam vermoedt dat er nog iemand boven staat die dergelijke beslissingen neemt; mogelijk is Gaaikens dan een minder grote jongen dan gedacht. Het onderzoek van de Landelijke Eenheid naar Gaaikens is nog niet afgesloten. De gemeente heeft het bedrijf op basis van het proces-verbaal van bevindingen van de omgevingsdienst voor een periode gesloten. De analisten leiden af uit politiekegevens en fiscale gegevens dat het (bredere) netwerk nog steeds actief is.

7. **Lessen in de pilot**

De casuïstiek in de voorgaande hoofdstukken zal de lezer niet onbewogen hebben gelaten en geeft een hoop stof tot nadenken. De casussen illustreren enerzijds de werkwijze van de analisten, en anderzijds geven zij een levendig beeld van allerlei zaken die op de achtergrond wringen. In het volgende en laatste hoofdstuk geven wij als onderzoekers een slotbeschouwing met onze verwonderpunten en aandachtspunten voor een intelligence-gestuurde aanpak van – in dit geval – synthetische drugscriminaliteit. In dit voorlaatste hoofdstuk presenteren we eerst een overzicht van lessen uit de pilot, zoals die resulteren uit de analyse van de door ons verzamelde data.

In dit hoofdstuk komen we tot de kern waar het bij een pilot of proeftuin om draait: wat zijn de belangrijkste lessen? Het is niet onze intentie om de pilot te evalueren aan de hand van de doelstellingen uit het oorspronkelijke projectplan, al komen we hier wel zijdelings op terug. Wij kijken met een breder perspectief naar de lessen uit deze pilot, waarbij we onderscheid maken in successen en leerpunten. Onze analyse is gebaseerd op data uit de reflectiesessies, de interviews, de observatieverslagen en beschreven casuïstiek. In paragraaf 7.1 gaan we in op de worstelingen en leermomenten waarmee de betrokkenen tijdens de pilot geconfronteerd werden. In de tweede paragraaf bespreken we de belangrijkste successen uit de pilot en de factoren die daarbij van belang waren. We sluiten het hoofdstuk af met een schematisch overzicht van alle besproken lessen (7.3).

7.1 **Worstelingen en leermomenten**

Een pilot of proeftuin is bedoeld om te leren; er is ruimte om te ontdekken wat mooie dingen oplevert, maar ook waar je in de uitvoering tegenaan loopt en wat ‘niet werkt’. Vanuit dit perspectief zijn alle ondervonden knelpunten eigenlijk ook opbrengsten, mits hier vervolgens wat mee gedaan wordt. Soms is kennisnemen van een beperking al genoeg om er in het vervolg rekening mee te kunnen houden. In andere gevallen pleit het voor een aanpassing of wijziging in de werkwijze, of voor het formuleren van een randvoorwaarde die vanuit de organisatie voldaan moet worden.⁸⁸ In deze paragraaf bespreken we de belangrijkste worstelingen en leermomenten tijdens de pilot.

88 Na afloop van de pilot hebben we gezamenlijk nog twee heidagen georganiseerd met het oog op het vervolgproject. Tijdens het schrijven van dit rapport wordt een projectplan geschreven voor het vervolg van de integrale ketenaanpak syndru, waarin de lessen uit de pilot als leidraad worden genomen.

Het uitblijven van opvolging

De opvolging van de informatie die het pilotteam voortbracht, is een veelbesproken onderwerp geweest tijdens de pilot en komt ook herhaaldelijk aan de orde in de casuïstiek. Slechts in een minderheid van de uitgezette signalen vanuit het pilotteam is opvolging gekomen; er zijn twee preweegs geschreven waarvan één tot opsporingsonderzoek heeft geleid. Veel zaken zijn *op de plank* terecht gekomen. *‘Onze intelligence gaat sneller dan onze opvolging,’* zei een van de deelnemers aan onze workshop tijdens het landelijke seminar over synthetische drugscriminaliteit aan de Politieacademie.⁸⁹ Een lid van de regiegroep:

‘Als we echt een keer goede info hebben moeten we leuren om te zien of er tactisch vervolg aan gegeven kan worden. Het is van iedereen en van niemand, dumpingen en syndru.’

De opvolging die gewenst wordt, is deels informatie-georiënteerd (proactieve informatie-inwinning), maar daarnaast wordt er geprobeerd tot opsporingsinterventie te komen. Voor de analisten is het een doorn in het oog dat (informatie)interventies niet plaatsvinden, *‘waar dat wel kon, nodig was, of was afgesproken’*, zo spreken zij uit. De analisten ervaren *frustratie* dat hun signalen niet ‘landen’ zoals zij dat beogen; de achterliggende organisatie werkt niet volgens dezelfde snelheid en flexibiliteit. Een analist:

‘De werkwijze heeft af en toe ergernis opgeleverd, omdat je voor de troepen uitloopt en je moet allerlei onderdelen van de organisatie mee zien te krijgen. Een innovatieve werkwijze binnen de bestaande structuren proberen te laten landen is moeilijk. Het is de kunst om niet gefrustreerd te raken.’

Over het gebrek aan opvolging wordt tijdens de analistenbijeenkomsten veel gesproken: *‘Waar we nu elke keer tegenaan lopen is dat stukje, van informatiepakketje, naar een interventie. Daar stukt het elke keer,’* aldus een analist. Het ‘stokken’ lijkt meerdere oorzaken te (kunnen) hebben. Een analist merkt op dat het onderwerp synthetische drugs bij politiemedewerkers ‘niet tussen de oren zit’, waardoor de informatie ook niet goed terechtkomt. Ook de regisseur drugsafvaldumpingen ervaart een weerbarstige praktijk bij de politie, ondanks gemaakte afspraken over hoe te handelen bij het aantreffen van een drugsdumping. De teamchef DRIO spreekt van een ‘verlammende werking’ die de term ‘xtc’ heeft op het politieapparaat, *‘mensen vinden het al gauw te groot’*. Maar het kan ook voorkomen dat opvolging uitblijft omdat er al een politieactie loopt naar een bepaald pand of persoon. Deelnemers van de afsluitende reflectiesessie noemen als oorzaken voor het uitblijven van opvolging het gebrek aan (forensische) opsporingscapaciteit en daaraan gerelateerd selectieve prioritering. Het gewenste doel zou vaak ‘het oprollen van een lab’ zijn, terwijl de analisten ook informatieopvolging wensen, zodat

⁸⁹ Seminar ‘Nederland en synthetische drugs in de afgelopen 50 jaar’, Politieacademie Apeldoorn, 3 oktober 2018.

achterliggende structuren, facilitators en geldstromen in beeld komen. Vanuit dit perspectief kunnen producten of opdrachten ook gesneuveld zijn doordat de relevantie van individuele casuïstiek binnen de bredere ketenbenadering van syndru niet sterk genoeg uit de verf kwam. Wellicht zijn de *producten niet goed gepositioneerd*, zo overweegt ook een informatiemakelaar. Dit herkennen we uit een van de analistenbijeenkomsten, waarbij ook een informatieofficier en teamchef van de DRIO aanschoven. Bij het bespreken van twee preweegdocumenten (door het DR-IK) wordt duidelijk dat deze niet optimaal zijn opgesteld; de bestuursrechtelijke en fiscale informatie die is verzameld, is niet (voldoende) betrokken en er mist in een geval een duidelijke hypothese. De informatieofficier geeft aan dat enkel het overdragen van een actieverzoek niet voldoende is; ook de bijbehorende netwerkschema's moeten worden gepresenteerd (en toegelicht).

Het organiseren van opvolging

Omdat hier voorafgaande aan de pilot geen routing of commitment voor is geregeld, is de opvolging geen vanzelfsprekendheid. De analisten hebben ervaren dat de dynamische *analysewerkwijze 'vertraagd'* wordt wanneer bestaande structuren gebruikt worden in het 'wegzetten' van informatie vragen, signalen of informatieproducten. De klassieke route van informatieorganisatie naar weeg- en stuurploeg duurt lang en informatieopdrachten of preweegs sneuvelen. Dit is tijdens de afsluitende reflectiesessie een belangrijk onderwerp.

'We hebben gezien dat de routing via het infoplein⁹⁰ vertraagde bij twee preweegs die daar terecht zijn gekomen en een halfjaar zijn blijven liggen. Op dat moment zagen we personen aan het sjouwen met vaten en wisten we waar die activiteiten plaatsvonden. Maar een halfjaar later is nog maar de vraag of dat nog actueel is. Dus het liefst zou je het zelf oppakken, maar nu hebben we gebruikgemaakt van bestaande structuren en dan merk je dat dat vertraging oplevert.' (analist)

Daarbij geeft het pilotteam aan dat ook *verschillende organisatiebelangen* en doelen zand in de machine gooien, of dat het in de politieorganisatie te veel 'zoeken' is, waarbij afspraken moeilijk of niet nagekomen worden. Dit maakt de verleiding groot om zelf te gaan 'shoppen' met signalen en informatiedocumenten. Een deelnemer uit de regiegroep verwoordt het als volgt: *'Je probeert een vernieuwende werkwijze in een bestaande structuur te proppen, terwijl dat eigenlijk niet goed past.'* Terwijl de analisten door alle ervaren vertraging en verzanding geneigd zijn om zelf ingangen te gaan zoeken, geven deelnemers vanuit OM en informatieorganisatie van de politie aan dat coördinatie op de *routing van signalen* en het inzetten van bestaande lijnen toch wenselijk is. Als de

90 Informatieplein. De RIEC's fungeren als informatieplein waar partners signalen kunnen inbrengen en waar deze signalen op basis van verdere informatiedeling opgewerkt worden tot casusbeschrijvingen, met (mogelijk) interventieadvies. Het informatieplein is een (fysieke) locatie waar partners informatie delen, voor overleg bij elkaar komen of (semi-)permanent bij elkaar zitten (Inspectie Veiligheid & Justitie, 2016b).

analisten zelf her en der in de politieorganisatie gaan ‘shoppen’ met hun intelligence, kan dit ook *wrijving* opleveren. Hoewel de analisten hiermee soms succes hebben, kan het leiden tot ergernis of ‘tussen wal en schip vallen’. Deelnemers uit regiegroep concluderen dat de ‘routing’ helderder moet, waarbij de analisten ‘ontzorgd’ worden. Het is dus zoeken naar een vorm van aansluiting van het pilotteam met de uitvoerende politieorganisatie, waarbij de integriteit en het kloppend hart van de werkwijze intact blijven.

‘Het heeft veel potentie denk ik, je moet alleen even de juiste mensen in positie hebben. Vooral in termen van de opvolging. Als politie en OM-leiding moet je ook duidelijk laten zien, “waar gaan wij voor”.’ (Respondent OM)

‘Je kunt ook afspreken: op dit fenomeen kiezen we ervoor om de sturing en weging op een andere manier te doen. Zonder dat je last hebt van allerlei weegploegen. De informatie wordt al verzameld en met deze subjecten moeten we wat; andere instanties maken ook capaciteit vrij. We zijn een onbetrouwbare partner en kunnen geen capaciteit leveren.’ (Respondent politie)

Samenwerking

Over de ‘externe samenwerking’ geven deelnemers aan dat de *verbinding* van de pilot met het OM pas laat op gang is gekomen, maar wel goed aanslaat. Een van de deelnemers geeft aan dat de verbinding van de pilot met andere lopende initiatieven binnen het thema syndru sterker kan; van weerszijde zou meer uitwisseling nodig zijn van vragen en inzichten rondom bijvoorbeeld de plaatsdelictbenadering van syndru-afvaldumpingen. Een analist erkent dit; er kan meer afstemming gezocht worden tussen de pilot Analyse Syndru en de aanpak drugsafvaldumpingen.

Wat betreft *samenwerking met de omgevingsdiensten* is er nog veel winst te behalen. Dit komt aan bod tijdens de afsluitende reflectiesessie, maar ook tijdens de wekelijkse analistenbijeenkomsten en het interview met twee toezichthouders. Volgens alle betrokkenen moet ieder geval de rol van de omgevingsdiensten tegen het licht gehouden worden. Niet alleen met betrekking tot het gebruik van informatie van de omgevingsdiensten, maar ook wordt noodzaak gezien van nadenken of en hoe (alle) omgevingsdiensten op andere vlakken nauwer betrokken kunnen worden bij de aanpak van synthetische drugscriminaliteit, mede met het oog op informatie-uitwisseling en veiligheid. De toezichthouders krijgen op de werkvloer met syndru te maken en lopen risico’s. Opvallend is overigens dat tijdens de pilot de (potentiële) rol van de gemeenten onderbelicht is gebleven, buiten hun rol als opdrachtgever van de omgevingsdiensten.

Aan het eind van de pilotperiode hebben de analisten zelf vragen over hun rol als syndru-pilotteam naar buiten toe, mede met het oog op voortzetting als projectgroep in 2019. Tijdens de afsluitende reflectiesessie vragen zij zich af: ‘hebben wij ons genoeg laten zien?’ ‘Is het de bedoeling dat wij een autoriteit op het gebied van syndru vor-

men?’ ‘Zaten wij op de juiste positie om de partners te adviseren of aan te sturen?’ We denken terug aan de veelheid aan geformuleerde doelstellingen aan de voorkant, waardoor het lastig te omschrijven is wat het pilotteam nu precies ‘doet’. Dergelijke vragen wijzen op het belang van een goede *positionering* van de pilot of projectgroep.

Syndru-kennis en regie in het veld

Niet zozeer een knelpunt binnen de pilotwerkwijze, maar wel een belangrijk knelpunt waarop het pilotteam veelvuldig stuit en die in de casushoofdstukken geïllustreerd wordt, is een *gebrek aan kennis en ervaring met synthetische drugscriminaliteit in het veld*. Deze vraag is relevant in relatie tot het kunnen herkennen van syndru-gerelateerde activiteit, het nemen van de nodige veiligheidsmaatregelen en een adequate werkwijze bij incidenten. Een vraag tijdens de afsluitende reflectiesessie, die ook sterk naar voren komt na het bestuderen van de individuele casussen, is of er bij toezichthouders wel voldoende kennis en herkenning is van synthetische drugsactiviteit. Deze is echter cruciaal voor de veiligheid van de inspecteurs bij het aantreffen van een (mogelijk) lab. Volgens onze interviewrespondenten is dit momenteel niet het geval, zoals ook werd geïllustreerd in de casus ‘Toestanden rond een aangetroffen lab’. Maar ook illustreert deze casus het belang van frequente en tijdige terugkoppeling van politieoptreden (of het uitblijven daarvan) naar toezichthouders die in hun reguliere taakoefening met syndru-activiteit te maken kunnen krijgen.

‘Als je gebruik wilt maken van elkaars bevoegdheden, dan zul je dat moeten organiseren; je moet de discussie voeren en het eens zijn over de taken en het hebben over de veiligheid en kwetsbaarheid, het breder trekken dus. Maar vooral moet ook duidelijk zijn en blijven wie waarvoor aan de lat staat.’ (Toezichthouder van een omgevingsdienst)

Daaraan gerelateerd werd door het volgen van deze pilot steeds weer duidelijk hoe *versnipperd de aanpak* van synthetische drugscriminaliteit binnen de eenheid, en daarbuiten, momenteel is. Bij het volgen van pilot stuitten we steeds op voorbeelden, zoals we ook in de casushoofdstukken hebben laten zien. In de casus ‘Containerdrugs’ was er een moment op de plaats delict dat geen van de aanwezige partijen de zaak wilde oppakken. Er is onduidelijkheid wie in welke situatie aan zet is. Het protocol dat op eenheidsniveau wordt ontwikkeld, moet uitsluitel bieden. In de tussentijd lijken de verschillende districten er ieder hun eigen werkwijze op na te houden.

Onderbouwing van de casuïstiek

De kracht van de analistenwerkwijze, de flexibiliteit, dynamiek en snelheid, kent ook een keerzijde, zo geven de analisten zelf ook aan. Een onderling veel besproken beperking, is dat de vergaarde en gebruikte informatie in de netwerkanalyses onvoldoende geborgd is. De dynamische werkwijze, waarbij veel informatie informeel, via korte lijntjes (face to face, telefonisch, e-mail) gedeeld wordt, brengt met zich mee dat het moeilijk overzicht houden is op de acties die zijn uitgevoerd en welke informatie op welk

moment waartoe gebruikt is. Het *vastleggen van keuzes en de herkomst van gegevens* staat voor de analisten op gespannen voet met de dynamische werkwijze die zij geadopteerd hebben. Een analist vertelt tijdens een interview dat in het begin is geprobeerd een journaal bij te houden, maar dat niet iedereen dit (op dezelfde manier) deed en dit gaandeweg is losgelaten. Ook zijn er voor de casussen mappen aangemaakt in de RIEC-fileshare, maar deze worden volgens een analist niet consistent bijgehouden. Veel gaat per e-mail of andere kanalen. Het haalde de snelheid uit het werk en één dag in de week was al te weinig tijd voor de analisten om de pilot te kunnen uitvoeren, zo is hun ervaring. Richting het einde van de pilot benadrukt een analist dat het de geloofwaardigheid van de analisten kan schaden, als er niet beter vastgelegd gaat worden. Een andere analist:

‘Straks krijg je veel “aangevreten stukken”, heel veel zit in het hoofd. Als dan ineens iemand wegvalt, dan is het leuk dat het ergens in een bak met mail staat.’

Ook de deelnemers aan de afsluitende reflectiesessie zien risico's aan het te 'los' delen en gebruiken van informatie. Tijdens die sessie worden vragen gesteld bij de 'hardheid' en verifieerbaarheid van de gebruikte gegevens, op basis van brongegevens en herleidbare analyse. Een deelnemer vraagt zich af of sleutelfiguren in netwerken aangewezen zijn op basis van hypothesen. De analisten zullen hier in het vervolgproject meer gedisciplineerd in te werk moeten gaan.

Indicatorenanalyse

Een doelstelling die binnen de pilot niet behaald wordt, is het ontwikkelen van een overzicht van risico-indicatoren van synthetische drugsactiviteit. De analisten krijgen de ruimte om hun eigen werkwijze te ontwikkelen, volgen hun neus en enthousiasme, waardoor het eerste spoor, de casuïstiek, sterk tot ontwikkeling komt. Er is geen systematisch analyseplan voor een indicatorenanalyse, waardoor het wellicht lastig is voor de analisten om hierin voortvarend van start te gaan. Mogelijk heeft het pilotteam onderschat wat nodig is voor de strategische analyses en/of hoeveel werk het eerste spoor al met zich mee zou brengen binnen de tijd die de analisten beschikbaar hebben. Hoe dan lijkt een keerzijde van de genoten en genomen pioniersvrijheid dat er een gebrek aan *opvolging van de oorspronkelijke doelstellingen* ontstaat, die het pilotteam wel zelf opgesteld heeft.⁹¹ De vormen van regie die aanwezig waren, vonden weinig weerklank. Hoewel de trekker meermalen aandacht vroeg voor de ontwikkeling van de indicatorenanalyse en de actieonderzoekers handreikingen deden om tot een plan van aanpak te komen, bleven het enthousiasme en de aandrijvende energie binnen de analistenclub gericht op de casuïstiek.⁹²

91 De actieonderzoekers wijzen daarnaast op een erg grote ambitie aan de voorkant, die tot uiting kwam in een veelheid aan doelstellingen.

92 Hoewel het de bedoeling was dat een deel van het team zich op spoor 1 zou gaan toelagen en het andere deel met spoor 2 aan de slag zou gaan, bleek dit niet werkbaar binnen de gecreëerde setting.

In de ervaring van de actieonderzoekers vereisen strategische analyses een ‘schakelen’ naar een andere versnelling, waarbij tijd gaat zitten in het maken van een systematisch analyseplan en instrumentarium, voordat (dataverzameling en) analyse plaatsvindt. Het analistenteam werkt gedurende de pilot op een ander energieniveau, in de actualiteit en in een hoge versnelling, waarin zij elkaar vinden en ‘aansteken’. Dit uit zich bijvoorbeeld ook in een expansiedrift: de analisten hebben moeite om het aantal casussen dat zij voornemens zijn om tijdens de pilot uit te werken, *af te bakenen*. Wanneer zich een nieuwe casus aandient, is de verleiding te groot om die ook op te pakken: vaak gebeurt dit ook.

De analisten hebben echter zelf al snel in de gaten dat er gebrek aan coördinatie op de doelstellingen binnen het analistenteam is.⁹³ Voor henzelf is ook een leermoment dat zij een het beoogde tweede spoor op een andere manier moeten gaan vormgeven als zij dit succesvol willen uitvoeren. Het is de ambitie van het pilotteam en regiegroep om hier in het vervolg (projectgroep) mee verder te gaan.

7.2 Successen van de pilot

Naast de genoemde worstelingen en leerpunten, die deels met de context te maken hebben waarbinnen de analisten opereren, signaleren we meerdere relevante sterke kanten van de werkwijze van de analisten: zowel opbrengsten als succesfactoren die daarbij van belang zijn geweest. We baseren ons op de observaties tijdens de analistendagen, de diepte-interviews, de workshop aan de Politieacademie, twee reflectiesessies en overige gesprekken en documentatie. Tijdens de laatste reflectiesessie is met de aanwezigen meer uitgebreid gereflecteerd op de opbrengsten van de pilot. We vatten het begrip ‘opbrengsten’ ruim op, als zijnde alle positieve beweging die de pilot opgeleverd heeft. De belangrijkste opbrengsten en succesfactoren liggen op het vlak van de gevolgde intelligenciewerkwijze (7.2.1), het verkregen inzicht in de syndru-problematiek (7.2.2) en beweging in het werkveld (7.2.3).

7.2.1 Ontwikkeling van een dynamische intelligenciewerkwijze

Het gaat hier om kenmerken van de analysewerkwijze, maar ook om (inter)persoonlijke kenmerken en de houding van de analisten, hun onderlinge dynamiek en hun samenwerking met de buitenwacht.

De werkwijze van het pilotteam

In deze pilot is er gepionierd met het ontwikkelen en toepassen van een nieuwe, integrale intelligenciewerkwijze. Dat het belang hiervan is onderkend en bij vier instanties ruimte en capaciteit is vrijgemaakt, zien wij op zichzelf als een opbrengst. In deze pa-

93 Dat het analistenteam zelf een gebrek aan structuur begon te ervaren, was een van de redenen waarom de actieonderzoekers ingevlogen werden.

ragraaf zetten we de belangrijkste door ons geobserveerde pluspunten van de werkwijze op een rij.

Van grote meerwaarde gebleken is dat *integrale informatie*, die normaal gesproken versnipperd aanwezig is bij verschillende instanties, binnen het pilotteam gebundeld is. Daarmee is een completer en meer diepgaand beeld gecreëerd van wat zich in de regio afspeelt. Het feit dat de analisten fysiek bij elkaar zitten en informatie kunnen delen in het RIEC-samenwerkingsverband, maakt dat deze integrale bundeling ad hoc kan gebeuren, wat de *flexibiliteit en de snelheid* van de werkwijze bevordert.

De pilot illustreert daarnaast de waarde van *kleine brokjes informatie*, zoals anonieme M-meldingen en aandachtsvestigingen (mutaties), en *incidenten* waarin doorgaans weinig geïnvesteerd werd, zoals de drugsafvaldumpingen. De verschillende casussen laten zien dat deze het uitgangspunt kunnen zijn om inzicht te verkrijgen in een crimineel netwerk. Waardevol is daarbij ook dat vanuit een brede *ketenoriëntatie* op synthetische drugs is gewerkt: zowel gegevens van dumpingen als andersoortige signalen (opslag/vervoer van grondstoffen, meldingen van ongebruikelijke activiteit bij locaties enzovoort) vormen in de werkwijze een uitgangspunt. De analisten betrekken alle schakels van de synthetische drugsketen.

Daarbij heeft de pilot inzicht verschaft in welke eenvoudige informatieslagen er razendsnel gemaakt kunnen worden met welke (beschikbare) data. Meerdere respondenten spreken hun verwondering uit welke inzichten verkregen worden met *'laagdrempelige' politiegegevens* (art. 8 Wpg).

'Ik ben ook betrokken bij de ontwikkeling van een ander informatieproject, maar dat is heel erg TCI94-info georiënteerd. Hier in de pilot wordt vooral informatie vanuit "Blauw" gebruikt, dat is heel interessant. Dat je zo'n mooi beeld krijgt zonder artikel 10-gegevens, maar gebaseerd op artikel 8 (blauw), en een beetje artikel 9 (opsporing). Daar snappen ze daar niets van.' (respondent OM)

De kracht zit volgens de analisten mede in de combinatie van deze laagdrempelige politiegegevens met beschikbare partnergegevens. In enkele casussen hebben de analisten dit beeld – met toestemming van de betreffende teamleider of officier van justitie, bovendien aan kunnen vullen met gegevens uit afgesloten opsporingsonderzoeken (art. 9 Wpg) en hebben zij TCI-informatie (art. 10 Wpg) kunnen benutten. Dit geeft volgens de analisten nog een extra verrijking van de netwerkbeelden. Een van de analisten bepleit dat eigenlijk altijd gekeken zou moeten worden of (rest)informatie uit afgesloten opsporingsonderzoeken benut kan worden. Tot slot is binnen de pilot een beeld verkregen van de mogelijkheden en de onmogelijkheden van geautomatiseerde geografische datatoepassingen (GIS). Interessant is met name de geografische benadering waarbij gegevens van verschillende instanties in 'kaartlagen' over elkaar heen gelegd worden en daarmee een *verrijkt gebiedsbeeld* laten zien.

94 Team Criminele Inlichtingen, betreft artikel 10 Wpg-gegevens.

De verschillende casussen in de vorige hoofdstukken illustreren hoe vanuit een melding of enkele losse incidenten in hetzelfde gebied, een *dynamisch netwerkbeeld* kan ontstaan. Dynamisch, want de netwerken zijn constant in ontwikkeling. Ieder nieuw brokje informatie kan aanknopingspunten bieden voor zowel aanvullende *historische informatie* van de verschillende instanties, als *proactief* verzamelde (nieuwe) informatie. Op ieder moment kunnen uit het bestaande netwerkbeeld actiegerichte informatieproducten afgeleid worden. Daarnaast pleiten de analisten ervoor om langdurig aan de netwerkbeelden te blijven ‘bouwen’ om achterliggende structuren, mogelijke facilitators en geldstromen in beeld te brengen. De analisten beschrijven zelf in hun eindrapport hoe een dergelijke dynamische werkwijze tegemoetkomt aan de complexiteit en flexibiliteit van de huidige synthetische drugswereld (Tops et al., 2018; Pilotteam Syndru Oost-Nederland, 2018).

De kansrijkheid van de methode wordt verder onderstreept wanneer gaandeweg de pilot steeds meer dwarsverbanden ontstaan tussen verschillende casussen. Ook kunnen de analisten deviante subjecten aan elkaar koppelen, die eerder nog niet door de politie met elkaar in verband waren gebracht (zie verder 7.2.2). De analisten en regiegroep onderschrijven dat de pilot laat zien hoe je via de netwerkbenadering naar *achterliggende structuren* (‘hogere lagen’) in criminele samenwerkingsverbanden kunt komen. Daarbij hebben zij bijzondere aandacht voor facilitators (bijvoorbeeld grondstoffen) en bepaalde logistieke structuren. De analisten krijgen de indruk naarmate zij meer tijd hebben en verder de diepte in kunnen gaan, onderliggende structuren van de synthetische drugswereld steeds duidelijker zichtbaar worden. De deelnemers aan de afsluitende reflectiesessie zien de pilot ook als interessante werkwijze voor andere probleemonderwerpen.

Tot slot levert de werkwijze tijdens de pilotperiode *informatieproducten* op, hoewel de opvolging daarvan problematisch was. Op basis van de dynamische netwerkbeelden van de analisten worden enkele informatierapporten geschreven en door de informatiemakelaars de ‘lijn’ ingebracht. De analisten leveren daarnaast informatie voor enkele preweegdocumenten die worden geschreven door het Informatieknooppunt (IK) van de DR; hierop wordt uiteindelijk een opsporingsonderzoek gestart. Ook maken de analisten van het pilotteam enkele presentaties, een tussenrapportage en een eindverslag over de pilot.

De groepsdynamiek in het pilotteam

Een veelgenoemde kracht van de werkwijze is de geprezen *groepsdynamiek* en het arbeidsethos van de analisten. Het betreft analisten met de juiste ‘bloedgroep’. Door intensief mee te lopen met de analisten hebben wij deze dynamiek van binnenuit kunnen observeren en voelen. De analisten stimuleren en motiveren elkaar, vullen elkaar naadloos aan, leggen snel verbindingen op basis van hun eigen systeem informatie, ervaring en netwerk, en leggen allemaal hun ziel en zaligheid in de pilot. Zij spreken zelf trots over de *synergie* die de werkwijze oplevert. Het ligt besloten in de personen en de wisselwerking met elkaar dat er twee stappen extra gezet worden. De bereidheid aan el-

kaar te geven, met het oog op het overkoepelende, gemeenschappelijke doel om een waardevolle maatschappelijke bijdrage te leveren, is tastbaar en aantekelijk. Een van de redenen waarom de groep zo goed functioneert, is volgens respondenten het feit dat de werkwijze *organisch* tot stand gekomen is. Zij zijn uit het niets begonnen en hebben samen zowel de inhoudelijke kaders van de intelligenciewerkwijze uitgewerkt, als de onderlinge werkwijze met elkaar. Volgens de analisten is uniek en succesbepalend voor hun werkwijze dat zij in een klein team wekelijks *fysiek bij elkaar* zitten en samenwerken ‘zonder verborgen agenda’, vanuit een *gezamenlijk probleembesef*. Zij werken aan een gezamenlijk doel dat hun achterliggende organisatiebelang overstijgt. Daarbij is het onderlinge *vertrouwen* een belangrijke succesfactor. Het delen van elkaars informatie gebeurt op basis van vertrouwen, dat de gedeelde informatie alleen voor het gezamenlijke doel gebruikt wordt.

‘Op andere vlakken zie ik weleens; waarom worden dingen niet in gang gezet of is er zogenaamd geen capaciteit? Daar heb je met andere krachtenvelden te maken, terwijl je hier samen aan hetzelfde werkt. Je wilt hetzelfde aanpakken en stapt over de organisatiedoelstellingen heen; je werkt samen en vertrouwt elkaar volledig.’ (deelnemer afsluitende reflectiesessie)

Daarnaast brengen de analisten zelf een aantal kenmerken mee, die het succes van de werkwijze mede bepalen.

Enerzijds brengen de analisten allen zelf persoonlijk relevante *kennis en ervaring* mee, waarmee zij elkaar en de pilot versterken. Zo heeft de fiscaal analist veel syndru-gereleerde kennis door zijn deelname aan andere integrale projecten; de politie-analist is milieuspecialist met materiedeskundigheid en ervaring met onderzoek naar synthetische drugscriminaliteit; de analisten van het RIEC en van TKGO zijn beide criminoloog met ervaring op het gebied van milieucriminaliteit en ondermijning, zij hebben beide ervaring met integrale informatiegestuurde aanpakken. De analist van TKGO is de liaison tussen het pilotteam en de zeven Gelderse omgevingsdiensten. Zij verzorgt onder meer informatie-uitvragen naar vergunningen-, toezicht- en handavingsinformatie over locaties uit de casuïstiek. De beleidsadviseur van het OM, die later tijdens de pilot aansluit, is tevens criminoloog, en denkt mee over het vormgeven van sturing op de informatie uit de pilot en creëert ‘korte lijnen’ tussen het pilotteam en de informatieofficieren van het AP. Zijn meerwaarde wordt door de teamleden bij zijn eerste analistenbijeenkomst al benoemd, met name met betreffende het sturen op betere opvolging. De OM-deelnemer trekt de werkwijze van de pilot breder en ziet deze op een hoger abstractieniveau ook als voorbeeld van ‘nieuwe sturing op ondermijning’.

Anderzijds komen uit de interviews, reflectiesessies en observaties een aantal interpersoonlijke eigenschappen naar voren die de analisten en hun werkwijze kenmerken. De analisten uit het syndru-pilotteam zijn *‘jonge honden’* met veel *positieve energie*, enthousiasme en *gedrevenheid* om voor de goede zaak te gaan, die snel kunnen schakelen. Het zijn *creatieve denkers* die *buiten de gebaande paden* durven te gaan en hiervoor bij hun *leidinggevend* *draagvlak* (weten te) vinden. Zij onderhouden onderling ‘heel

korte lijntjes, maar ook naar buiten toe zijn de analisten ‘netwerkers’ die graag verbindingen leggen en op die manier krachten weten te bundelen.

VOORBEELD

De waardevolle groepsdynamiek hebben wij ook tijdens onze eigen analysefase aan den lijve ondervonden. Bij het reconstrueren van de drie casussen die wij in dit rapport beschrijven, hebben de verschillende analisten met oneindig geduld meegeholpen met het ontrafelen van allerlei losse eindjes en het interpreteren van de verschillende gebeurtenissen en stappen. Samen met de analisten hebben wij meermalen boven de enorme netwerken gehangen, waarbij zij ons in detail uitlegden welke verhalen achter de verschillende netwerklijnen schuilgaan. Tot in de fase van het schrijven van dit rapport krijgen we op alle mogelijke tijdstippen snel en via diverse media respons op uitgezette kleine vragen.

Spin in het web

Onderdeel van de werkwijze is dat de analisten en andere leden van het pilotteam een naar buiten gerichte, sterk *netwerkende houding* adopteren. Niet enkel teneinde (proactief) informatie in te winnen. Op meerdere manieren weten de analisten naar de buitenwacht een *verhaal te vertellen*. De kartonnen koker met de netwerktekeningen van de analisten wordt gaandeweg symbool voor hun werkwijze: enerzijds voor de ‘uitdijende’ netwerkanalyses, maar anderzijds dat zij naar buiten gaan om hun werkwijze en kennis actief te delen, met behulp van een tastbaar visueel hulpmiddel. De analisten komen ergens binnen en rollen hun enorme tekeningen uit op tafel. Dit heeft direct een verbindend effect, zo observeerden we ook tijdens het werkbezoek bij de LFO. Zodra de enorme vellen papier worden uitgerold, buigen de aanwezigen zich allemaal over de netwerktekeningen, de handen op het papier. Zij ontdekken raakvlakken (*‘Ik was bij de ontmanteling van dat lab in jullie schema’*) en de informatie gaat vanzelf stromen. Het verhaal verbindt.

De analisten laten gedurende de pilot *omgevingsbewustzijn* zien en krijgen gaandeweg de pilot begrip en inzicht in hoe de omringende afdelingen en organisaties werken. Zij steken tijd en energie in het bezoeken van diverse partijen om uit te leggen wat zij aan het doen zijn. Zij ontpoppen zich tot *ambassadeur* van hun eigen werkwijze en als *verbinder* ten behoeve van een integrale aanpak van synthetische drugsproblematiek. Andersom groeien de analisten in hun rol als deskundig aanspreekpunt ten aanzien van syndru-problematiek. De Landelijke Eenheid geeft aan een vast aanspreekpunt in de eenheid te missen en heeft het beeld dat de aanpak sterk versnipperd is (Pilotteam Syndru Oost-Nederland, 2018). Gaandeweg de pilot weten de LFO en de Landelijke Eenheid de analistenclub te vinden als informeel thematisch *informatie-aanspreekpunt*. Daarnaast worden de analisten in het bredere werkveld langzaam gevonden vanuit hun groeiende rol als *expert* op het gebied van synthetische drugscriminaliteit.

Dit uit zich bijvoorbeeld in telefoontjes en e-mails van politiepartners en toezichthouders met vragen over actuele incidenten.⁹⁵

7.2.2 *Verkregen inzicht in syndru-problematiek*

Een andere opbrengst van de pilot is dat deze *meer inzicht in de synthetische drugscriminaliteit* in Oost-Nederland oplevert, wat tevens een van de doelstellingen en beoogde resultaten was. We lichten hier een aantal aspecten uit.

Wat de door ons weergegeven casuïstiek illustreert, en wat we ook uit onze overige data afleiden, is ten eerste dat de synthetische drugssubjecten die in beeld komen, vaak al *lange tijd actief* zijn in het (synthetische) drugscircuit. Hoewel ze eerder in beeld zijn geweest bij politie en justitie, hebben ze hun illegale bedrijfsactiviteiten voortgezet. Ten tweede blijken reeds bij de politie bekende, 'losstaande' subjecten inzake syndru- of hennepsteelt op basis van de intelligencewerkwijze aan elkaar te koppelen: er ontstaan verbanden, die leiden tot een *netwerk*. In de derde plaats blijken er onderling weer *dwaarsverbanden* te zijn tussen de in beeld gekregen 'lokale' criminele netwerken; er ontstaat zicht op belangrijke *spilfiguren en schakels in de syndru-keten*. Voorbeelden zijn figuren die zich bezighouden met import van en handel in chemicaliën. Ten vierde blijken in enkele gevallen koppelingen te bestaan tussen de Gelderse netwerken en bekende Brabantse criminele spelers. Koppelingen die kunnen worden gemaakt op basis van bekende syndru-locaties en/of kentekens van auto's die hier gesignaleerd zijn. Met betrekking tot de *subjecten* zelf zijn deze in verschillende casussen afkomstig uit woonwagenvelden en er is betrokkenheid van OMG-leden. Daarbij zien we ten aanzien van de syndru-gerelateerde locaties en subjecten dat er overlap is met hennepsteelt. Zo concluderen de analisten dat '*locaties van voormalige drugslabs en hennepkwekerijen, ondanks ontdekking, aantrekkelijke locaties blijven voor nieuwe drugsgerelateerde activiteiten*' (Pilotteam Syndru Oost-Nederland, 2018, p. 29).

Daarnaast beschrijven de analisten een aantal kenmerken van syndru-gerelateerde activiteiten in hun eindverslag, die zij aan het eind van de pilot op basis van hun bureau-studie, gesprekken en interviews in het veld, en de casuïstiek in beeld gebracht hebben. Interessant voor een toekomstige analyse van mogelijke indicatoren van synthetische drugscriminaliteit zijn met name bepaalde *kenmerken van personen, rechtspersonen en locaties* gerelateerd aan syndru-criminaliteit. Voorbeelden van de door de analisten verzamelde kenmerken zijn weergegeven in onderstaande tabel.

⁹⁵ Ook de in deze paragraaf genoemde aspecten zagen we eerder als sterke punten in het onderzoek van Den Hengst et al. (2015).

Tabel 1 – Voorbeelden van kenmerken syndru-gerelateerde activiteit

Locaties: Voormalige hennepkwekerij/syndru-locatie; Waarneming bijtende geur; Waarneming opvallende transportbewegingen (met vaten/jerrycans); Waarneming (bedrijfs)activiteiten op afwijkende tijdstippen; Afscherming van de locatie	Personen: Weinig tot geen inkomen; Ongebruikelijk bezit; Antecedenten verdovende middelen	Rechtspersonen: Waargenomen activiteiten komen niet overeen met opgegeven bedrijfsvoering; Handel in producten die als grondstof of deklading van syndru bekendstaan; Bedrijf is niet in beeld bij overheid
--	---	---

Bron: eindrapport 'Pilot Analyse Synthetische Drugs' (2018, pp. 30-31)

Momenteel is het lastig om de kenmerken te interpreteren en hier praktijkwaarde aan te ontlenuen. Het betreft een eerste overzicht van aangetroffen kenmerken, dat in het vervolgproject gewaardeerd en gevalideerd moet worden, zo geven ook de analisten aan. De beschreven kenmerken bevinden zich op verschillende niveaus, waarmee ook in vervolganalyse rekening gehouden dient te worden.⁹⁶

7.2.3 *Beweging in het werkveld*

Andere opbrengsten zijn gelegen in het bredere speelveld ten aanzien van de aanpak van synthetische drugscriminaliteit.

Een van de beoogde opbrengsten van de pilot was om het bewustzijn ten aanzien van de problematiek te vergroten binnen de politie en bij haar partners. Uit het voorgaande is gebleken dat dit hard nodig is. Volgens de deelnemers van de afsluitende reflectiesessie is hiervan zeker wel sprake, ook al is het een proces-in-wording. Volgens hen is *bewustwording* gegroeid wat betreft urgentiebesef ten aanzien van de problematiek, maar ook ten aanzien van integraal samenwerken op dit thema. Het besef is gegroeid dat het niet alleen een strafrechtelijk probleem is en dat afstemming en samenwerking met partners zoals Belastingdienst, omgevingsdiensten en gemeenten onontbeerlijk is. Volgens de deelnemers aan de reflectiesessie is er meer bewustwording ontstaan bij opdrachtgevers en het management van de omgevingsdiensten en bij toezichthouders. Zichtbaar wordt dat synthetische drugs als thema steeds meer op de kaart komt te staan.⁹⁷ De onderzoekers herkennen deze voorbeelden, maar de casuïstiek en 'waan van de dag' laten ook zien dat er ook nog een lange weg te gaan is.

Het pilotteam noemt als opbrengst dat zij meer *zicht* hebben gekregen op het speelveld rondom syndru, met betrekking tot betrokken actoren en het signaleren van kansen in de aanpak. Er is inzicht verkregen in het functioneren van de politieorganisatie, in de bestaande problemen, maar ook welke kansen er liggen, bijvoorbeeld welke informatie

⁹⁶ Zo betreft het zowel kenmerken afkomstig uit de literatuur en genoemd door landelijk deskundigen, als kenmerken die feitelijk zijn aangetroffen in de praktijk in Oost-Nederland.

⁹⁷ Voorbeelden zijn de uitbreiding van de RIEC-thema's met syndru en de benoeming van het thema in het Omgevingsbeeld Oost-Nederland (afsluitende reflectiesessie).

nog beschikbaar is en waar samenwerking nog kan worden uitgebreid, bijvoorbeeld met de omgevingsdiensten.

Integrale samenwerking

De *integrale samenwerking* gedurende de pilot is op meerdere manieren versterkt. Ten eerste natuurlijk door de samenwerking van de analisten van de vier diensten binnen het pilotteam. Daaraan verbonden is de integrale samenwerking op managementniveau versterkt door de afstemming in de regiegroep. Daarbij komt er gedurende de pilot aandacht vanuit het pilotteam en de regiegroep voor samenwerking en afstemming met het Arrondissementsparket en het Functioneel Parket. Hoewel het pilotteam ter bescherming van hun werkwijze aanvankelijk wat terughoudend was in de samenwerking met het OM, werd wederzijds positieve ervaring opgedaan en meerwaarde ondervonden van de betrokkenheid van de beleidsadviseur en twee informatieofficieren van justitie (AP). De beleidsadviseur denkt mee over het vormgeven van opvolging van de informatie uit de pilot en biedt aan om contact te leggen ('korte lijnen creëren') tussen het pilotteam en de informatieofficieren. Hij trekt de werkwijze van de pilot breder en ziet deze ook als voorbeeld van 'nieuwe sturing op ondermijning'. Dit biedt mogelijk kansen voor meer strategisch draagvlak voor de pilot in het vervolgproject. Het pilotteam probeert de *politiële afstemming* rond het thema synthetische drugs binnen de politie-eenheid Oost-Nederland te stimuleren. Een voorbeeld is het (moeizaam) georganiseerde afstemmingsoverleg tussen DR, DRR, Flexteam en Basisteam binnen de casus 'Een spoor van chemicaliën'. Daarnaast heeft de eenheidsoverstijgende politiesamenwerking een impuls gekregen, doordat de analisten proactief contacten onderhouden met de Landelijke eenheid en andere politie-eenheden, waaronder Oost-Brabant en Zeeland-West-Brabant (zie ook 7.2.1). In de slipstream van de pilot ontstaat bij de betrokkenen gaandeweg inzicht in de noodzaak van forensisch onderzoek (en capaciteit); in het afstemmen van (politie-)inzet; en in het belang van informatievergaring ten nutte van intelligence. Ook wat betreft integrale samenwerking is nog veel winst te behalen.

7.3 Overzicht van de belangrijkste lessen

Ter afsluiting van dit hoofdstuk en tegemoetkomende aan onze centrale onderzoeksvraag geven we een schematisch overzicht van de lessen die in dit hoofdstuk besproken zijn (tabel 2). We zetten de successen in de eerste kolom en de leerpunten ernaast. In het volgende hoofdstuk sluiten we af met een beschouwing van de onderzoekers.

Tabel 2 – Lessen in de pilot

Successen	Leerpunten
<i>Intelligence-werkwijze:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Integrale gegevens en informatie • Snelheid en flexibiliteit • Brede ketenoriëntatie syndru • Waarde van kleine brokjes informatie (MMA, dumpingen, mutaties) • 'Laagdrempelige' gegevens (o.a. art. 8 Wpg) • Verrijkt gebiedsbeeld • Dynamische netwerkbeelden • Komen tot achterliggende structuren • Informatieproducten 	<i>Intelligence-werkwijze:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Brede/veel doelstellingen • Herleidbaarheid van keuzes en bevindingen • Opvolgen van de doelstellingen • Afbakenen casuïstiek (expansiedrift) • Schakelen tussen analyseniveaus • Systematiek indicatorenanalyse
<i>Dynamiek in het pilotteam:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Organisch gevormd • Synergie • Fysiek bij elkaar (wekelijks); korte lijntjes • Gezamenlijk probleembesef • Vertrouwen • Persoonlijke kennis, ervaring & netwerk • 'Jonge honden', positieve energie, gedreven • Creatieve denkers • Draagvlak leidinggevend 	<i>Uitblijven van opvolging:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Minderheid uitgezette signalen opgevolgd • Onduidelijke routing • Frustratie pilotteam • Positionering producten
<i>Spin in het web:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Netwerkende houding • Een verhaal vertellen; visualiseren • Omgevingsbewustzijn • Ambassadeurs, verbinders • Informatie-aanspreekpunt • Experts syndru 	<i>Organiseren van opvolging:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Vooraf niet geborgd • Verlamming werkwijze binnen bestaande informatie-weeg- en sturingsstructuur • Verschillende organisatiebelangen • Wrijving bij alternatieve routes
<i>Verkregen inzicht syndru-problematiek</i> <ul style="list-style-type: none"> • Subjecten zijn lange tijd actief in drugs • Bekende locaties • Verbindingen tussen bekende subjecten • Dwarsverbanden tussen netwerken; spilfiguren en schakels • Kenmerken subjecten/ondernemingen • Kenmerken locaties 	<i>Samenwerking</i> <ul style="list-style-type: none"> • Verbinding OM komt laat tot stand • Rol omgevingsdiensten nog onduidelijk; potentieel beter benutten • Onduidelijke positionering pilotteam
<i>Beweging in het veld</i> <ul style="list-style-type: none"> • Bewustwording • Zicht op het speelveld • Impuls integrale (& politieke) samenwerking 	<i>Kennis en regie op syndru in het veld (algemeen)</i> <ul style="list-style-type: none"> • Gebrek aan kennis en ervaring syndru • Veiligheid toezicht & handhaving • Terugkoppeling naar toezichthouders • Versnipperde aanpak

8. Beschouwing

‘Dit is pionieren met intelligence. Een goede beweging om uiteindelijk richting een landelijke intelligence-aanpak te komen.’ (Deelnemer workshop Politie-academie)

In dit actieonderzoek volgden we de *Pilot Analyse Synthetische Drugs* in Oost-Nederland van binnenuit, met als doel om de belangrijkste lessen te delen. In het vorige hoofdstuk zijn deze lessen gepresenteerd. In dit laatste hoofdstuk geven we een overkoepelende beschouwing, waarbij we stilstaan bij de kracht van de pilot (8.1) en een aantal punten van verwondering naar voren willen brengen (8.2). Daarna benoemen we enkele aandachtspunten voor het vervolg van de pilot (8.3). We eindigen met een slotbeschouwing op een intelligence-gestuurde aanpak van synthetische drugscriminaliteit; wat kunnen andere politie-eenheden, ketenpartners, bestuurders en beleidsmakers uit dit actieonderzoek meenemen?

8.1 De kracht van de intelligencewerkwijze

De in het actieonderzoek gevolgde intelligencewerkwijze laat een aantal succesfactoren zien. Deze factoren zijn contextafhankelijk; ze zijn niet op te leggen of als ‘checklist’ toe te passen, maar moeten ‘passend’ zijn bij de analisten en hun werkomgeving. Ze zijn richtinggevend en kunnen elkaar versterken, maar moeten niet rigide of leidend worden overgenomen. Een van de uitgangspunten van de werkwijze van deze analisten was immers dat zij de ruimte kregen om hun eigen werkwijze dynamisch te kunnen ontwikkelen.

Pionieren in eenvoud

De pilot laat zien hoe intelligence-gestuurd politiewerk in de praktijk gestalte kan krijgen en welk verdiepend inzicht dit oplevert. Terwijl elders in de eenheid wordt nagedacht over de optimale uitwerking van een informatiegestuurde (monodisciplinaire) politieaanpak van ondermijning, zijn de analisten van deze vier instanties ‘gewoon samen begonnen’ op het thema syndru om het in de praktijk te ondervinden. Mooi zichtbaar wordt dat de analisten kleine puzzelstukjes informatie uit het veld als ruwe diamantjes oogsten en verder polijsten. Elke politieambtenaar, toezichthouder en burger is daarbij een potentiële waardevolle informatiebron. Veelal wordt vertrokken vanuit een anonieme melding, of een mutatie van een wijkagent, een aangetroffen drugsafval-

dumping of een ander ‘syndru-sigitaal’. Terwijl M-meldingen in de eenheid doorgaans vaak ‘op de plank’ blijven liggen, zien de analisten deze als onbenutte kansen. Deze losse waarnemingen, die betrekking hebben op verschillende schakels van de syndru-keten, zien de analisten als puzzelstukjes waarmee zij verschillende puzzels reconstrueren, en die onderling ook weer verbonden kunnen worden. Zo kunnen bij de politie bekende, losstaande subjecten aan elkaar gekoppeld worden, of kunnen op basis van locaties of kentekens nieuwe subjecten en locaties in beeld komen. Zoals ook Kop en Klerks (2009) bepleiten worden op basis van deze informatiebrokjes ‘beelden’ gemaakt, die tot doel hebben overzicht en inzicht te verkrijgen in de wereld van de synthetische drugscriminaliteit.

Integrale synergie

Meerwaarde van de pilot is dat niet enkel op basis van – veelal laagdrempelige – politiegegevens (art. 8 Wpg) een beeld van de problematiek wordt gecreëerd, maar dat ook partnergegevens hieraan bijdragen. In de beschreven casussen is te lezen op welke wijze gegevens van Belastingdienst en omgevingsdiensten het beeld aanvullen en versterken. Anders gezegd: de integrale informatiebenadering completeert én verdiept het beeld. Bijvoorbeeld wanneer blijkt dat subjecten met een bepaalde levensstijl (politie-mutatie) helemaal geen legitieme bron van inkomsten hebben (Belastingdienst), of dat een bedrijf of persoon die grote hoeveelheden chemicaliën in bezit heeft (politiegegevens), hier geen legitieme bedrijfsbestemming en/of vergunningen voor heeft (omgevingsdienst). Door de combinatie ontstaat een signaal dat iets mis is en kan er ook door partners op geacteerd worden. Bovendien worden subjecten aan elkaar gekoppeld, die voorheen door de politie niet onderling met elkaar in verband werden gebracht, en zien de analisten op basis van hun netwerken links tussen verschillende opsporingsonderzoeken. Dergelijke verbanden worden volgens Van Wijk en Scholten (2016) nog onvoldoende door de DRIO gelegd, als gevolg van een te dichten kloof tussen de informatie-organisatie en de opsporingspoot.

Competenties om te koesteren

De werkwijze van de analisten in de pilot heeft verder als kracht dat de analisten van vier partnerorganisaties in RIEC-verband fysiek bij elkaar zitten, waardoor flexibiliteit, snelheid en de bijzondere groepsdynamiek gestalte krijgen. Het valt ons op dat wij enkele kenmerken van hun werkwijze, hun competenties en groepsdynamiek, zoals beschreven in het vorige hoofdstuk, terugzien in de literatuur. De analisten werken als ‘professionele pioniers’ die vanuit het maatschappelijk doel over de eigen organisatiegrenzen heen kijken en zoeken creatieve oplossingen wanneer hun werkwijze spaak dreigt te lopen in de bestaande organisatiestructuren (Cels, De Jong & Groenleer, 2017). Dat de analisten zich ontpoppen als ambassadeurs, verbinders, experts en adviseurs, herkennen we uit eerder onderzoek, als kenmerken van analisten die impact weten te realiseren met hun strategische analyses (Den Hengst, Bruinsma, Schoenmakers & Niepce, 2015). Aspecten die in deze pilotwerkwijze van belang zijn gebleken, zien wij daarnaast gespiegeld in de veelgeprezen werkwijze van de Unit Synthetische

Drugs (Tops et al., 2018, zie hoofdstuk 1); kenmerken van de USD als integraal werken, pionierende doe-club, team van jonge honden en talenten, beschikbare capaciteit, actiegericht, fysiek bijeen zitten, korte lijntjes, spin in het web en betrokkenheid van wetenschappers, zien we allemaal in deze pilotwerkwijze terug. Bij het ontwikkelen van een succesvolle intelligenciewerkwijze lijken dit competenties en aspecten om te koesteren en faciliteren.

8.2 Verwonderpunten

Evenwel zagen we ook diverse belemmeringen en ‘toestanden’ in het werkveld, die de pilot hebben beïnvloed en die een slagvaardige integrale aanpak van synthetische drugscriminaliteit in de weg staan. In dit laatste hoofdstuk willen wij enkele van onze eigen verwonderpunten uitlichten. Deze punten zijn van belang voor het vervolg van de pilot, maar minstens zo relevant voor de intelligence-gestuurde aanpak van synthetische drugscriminaliteit in brede zin, of voor soortgelijke intelligenciewerkwijzen op andere thema’s.

De informatie ligt op straat

De hierboven beschreven kracht van de pilot brengt voor ons twee eerste punten van verwondering met zich mee. Deze laten zich als volgt samenvatten: (1) Er is informatie in overvloed en deze is toegankelijk; (2) Het is niet ingewikkeld wat de analisten doen, maar je moet het wel dóen met elkaar. De analisten laten zien dat elke stukje informatie dat zij uitlopen, ook M-meldingen die in de politieorganisatie vaak tussen wal en schip vallen, zicht kan geven op achterliggende drugsnetwerken. De politie wil informatie-gestuurd werken en de informatie ligt voor het oprapen; waarom is een werkwijze als deze analisten laten zien dan geen gemeengoed?

Haperende uitvoering

Hiermee verbonden is een derde verwonderpunt: de politie wil informatiegestuurd werken, maar het stukt in de uitvoering. Kop en Klerks (2009, p. 9) definiëren *intelligence* als ‘geanalyseerde informatie en kennis op grond waarvan beslissingen over de uitvoering van de politietaak worden genomen’, daarmee aansluitend bij de definitie van de Strategische beleidsgroep intelligence (Ten Brink, 2008). Met behulp van criminaliteitsanalyse kunnen verbanden inzichtelijk gemaakt worden, om daarmee besluitvorming te ondersteunen op alle niveaus en voor alle politieprocessen (Den Hengst et al., 2015). Hiermee is intelligence in feite actiegerichte informatie (Kop & Klerks, 2009), waarmee de politie, maar ook haar partners in de uitvoering wat kunnen. De pilot heeft in dit perspectief geen echte ‘intelligence’ opgeleverd, omdat de gecombineerde inzichten en verbanden die de analisten presenteerden, tot dusverre nauwelijks tot handelen hebben geleid – maar wel tot flinke frustratie bij de gedreven analisten. De indruk ontstond dat met name binnen de politie de opvolging op verschillende vlakken mank liep. In de casushoofdstukken is te lezen dat dit uiteenliep van het informeren van de Gelderse omgevingsdiensten over de beloofde politieopvolging bij het

aantreffen van een lab; het achterblijven van de basisteams bij een beoogde integrale controle met de omgevingsdiensten; tot het opvolgen van aangeleverde informatieproducten van het pilotteam ten behoeve van informatievergaring of opsporing. Doordat vele handreikingen, informatieproducten en preweebs tijdens de pilot strandden, werd het bewerkstelligen van opvolging van de syndru-analyseproducten een terugkerend gespreksonderwerp bij het pilotteam, regiegroep en andere betrokkenen.

Een reden dat uitgezette informatievragen en producten moeilijk in de politieorganisatie 'landen', is dat de vernieuwende intelligencewerkwijze zich niet goed in de reguliere besluitvormingsstructuren laat vangen. De preweebs die werden geschreven, bleven lang in de organisatie hangen. Het is sterk de vraag of de traditionele, tijdrovende route van weeg- en stuurploeg, wel passend is bij een dynamische, thematische intelligencewerkwijze als hier ontwikkeld wordt. De integrale, thematische intelligencewerkwijze vraagt om een vlotte wisselwerking met de achterban en een handelen vanuit de actualiteit. Hierover is binnen de politieorganisatie echter 'strijd'. Een deel van de betrokkenen is van mening dat opvolging via de klassieke route met tussenkomst van informatieofficieren, weging en stuurploegen de slagkracht van de intelligencewerkwijze ondermijnt. Anderen spraken zich uit dat juist de gangbare paden bewandeld moeten worden.

Een andere reden waarom informatieproducten niet opgevolgd werden, is mogelijk ook dat deze niet optimaal gepositioneerd zijn. In de uitgewerkte preweebs kwam de waarde van de informatievraag of opdracht niet goed uit de verf in relatie tot de pilot en de achterliggende informatiebeelden. Het bleven lossen puzzelstukjes, die losgekoppeld van de bredere pilotcontext – tactisch-strategisch inzicht krijgen in de syndru-criminaliteit in de eenheid – mogelijk niet genoeg opvielen.

Expertfunctie

In de discussie over de opvolging van producten, valt ons tevens op dat meer stilgestaan mag worden bij de andere functies en waardevolle opbrengsten die het pilotteam heeft laten zien. Door de thematische werkwijze hebben zij gaandeweg een schat aan kennis opgedaan. Zij ontpopten zich gedurende de pilotperiode als themadeskundigen, ambassadeurs en adviseurs betreffende de synthetische drugscriminaliteit in de eenheid. Hier ligt een zeer waardevolle potentiële informatie- en adviesrol voor het team 'Analyse Syndru': wordt deze voldoende benut?

Strategische steun

Een ander punt waarover wij ons tijdens de pilot verwonderden, is dat er gaandeweg driftig gezocht werd naar strategisch draagvlak in relatie tot de (potentiële) opbrengsten van de pilot. Terwijl de DRR van de Politie Oost-Nederland de politie-analist wel groen licht gaf – en daarmee vertrouwen toonde en ruimte gaf om met een integrale analysewerkwijze te gaan pionieren, waarbij vanuit bekende RIEC-structuren succesvol samenwerking aangegaan werd met TKGO, Belastingdienst en RIEC. Gaandeweg de loop van de pilot werd duidelijk dat er meer behoefte was aan regie binnen het pilotteam en dat breder organisatiecommitment ten aanzien van de ontwikkelende pilot nodig was om tot informatie-opvolging te komen. Anders gezegd: het pilotteam kreeg

veel ruimte om te pionieren, maar er leek nog onvoldoende *strategische steun*⁹⁸ te zijn om tot intelligence-successen te komen (Cels et al., 2017). Het regiehouderschap werd gaandeweg de pilot opgepakt door leidinggevendenden van de vier betrokken diensten, aangevuld met informatieofficieren van het OM. Zij vormden de liaison richting de achterban van de organisaties en begonnen strategische steun te organiseren om tot opvolging te komen. Het verraste ons dat de nodige strategische steun niet vooraf geborgd was, alvorens met deze intelligencewerkwijze te starten. Echter, het organiseren van strategische steun kost tijd en wellicht had het vooraf zoeken naar strategisch draagvlak in de politieorganisatie de energie van de analisten langzaam uitgedoofd, nog voordat zij hadden kunnen starten.⁹⁹

Kennis van en regie op syndru

Tijdens de pilot hebben we met enige verbazing gekeken naar het reilen en zeilen in het werkveld bij uiteenlopende syndru-gerelateerde incidenten en signalen. De casuïstiek in de vorige hoofdstukken illustreert hoe versnipperd de aanpak van synthetische drugscriminaliteit in de eenheid momenteel nog is. En hoe de zwakste schakel een zorgvuldig opgebouwde integrale werkwijze onderuit kan laten gaan. Het kan niet zo zijn dat in een bepaald gebied een integrale aanpak op ondermijning loopt waarbij partners – waaronder Politie Oost-Nederland – aandacht vragen voor melden van verdachte activiteiten omtrent synthetische drugs, controles uitvoeren om misstanden aan het licht te brengen, en waar tegelijkertijd de deur weer wordt dichtgetrokken wanneer ‘een lab zich op een presenteerblaadje aandient’, om de woorden van een toezichthouder te gebruiken. Dat is niet alleen dodelijk voor het vertrouwen van burgers en de meldingsbereidheid, maar ook voor het onderlinge vertrouwen en de werkrelatie van de ketenpartners.

In een aantal gevallen heeft het pilotteam een waardevolle rol kunnen spelen in het vaststellen van de urgentie op een plaats incident, het inschakelen van de juiste landelijke expertise en het bevorderen van (de juiste) vervolgstappen (zie ook de casus ‘Toestanden rond een aangetroffen lab’). Het illustreert wat ons betreft de noodzaak van regie en centrale expertise op het thema synthetische drugscriminaliteit, en het verder uitrollen van de nodige bewustwording en kennis in het werkveld. Maar ook de noodzaak van afstemming met toezichthouders van omgevingsdiensten ten aanzien van dubieuze locaties.

De casuïstiek illustreert ook onze verwondering hoe de plank soms misgeslagen wordt op het gebied van herkenning en veiligheid bij syndru-locaties. De basiskennis die nodig is om synthetische drugsactiviteiten te herkennen, veiligheid te waarborgen en juist te handelen, blijkt moeizaam op de werkvloer in te dalen. Zowel binnen als buiten de politieorganisatie. De pilot heeft er, samen met de lopende aanpak dumpingen, toe bijgedragen dat deze bewustwording langzaam maar zeker groeit, maar al onze respondenten

98 Cels et al. (2017, p.148) gebruiken deze term voor ‘alle vormen van legitimiteit, draagvlak, medewerking of “niet-tegenwerking” van stakeholders die nodig zijn voor wat je doet en beoogt te bereiken’.

99 Een scenario dat Peter Klerks beschrijft in zijn column in het *Tijdschrift voor de Politie* (2019, nummer 2, p. 17).

gaven voorbeelden die illustreren hoe het in de praktijk nog spaak loopt. Dit is zeer zorgelijk, zeker met het oog op de risico's en gevaarzetting van syndru-productielocaties zoals beschreven in hoofdstuk 1. Daarbij hebben de partijen een gedeelde verantwoordelijkheid om elkaars veiligheid te waarborgen, wanneer sprake is van (vermoedelijke) syndru-activiteit op locaties waar toezichthouders regulier controleren. Dat onderlinge afstemming, het bewerkstelligen van bewustwording en basiskennis bij politieambtenaren en toezichthouders hierover urgent zijn, illustreert de beschreven casuïstiek.

8.3 Aandachtspunten voor het vervolg van de pilot

Ondanks de ervaren knelpunten in de doorwerking, wordt de kansrijkheid van de thematische, integrale analysewerkwijze door de deelnemende instanties onderkend en wordt de pilot in 2019 doorgestart in de vorm van projectgroep. Begin 2019 zoekt de regiegroep naar de juiste positionering van de projectgroep en naar een optimale routing van hun voortgebrachte intelligence, waarbij de integriteit van de werkwijze en dynamiek in het analistenteam behouden moeten blijven. Een belangrijk aandachtspunt is om strategische steun te verzekeren, met behoud van de integriteit van de pilotwerkwijze.

Aanbeveling voor de analisten is dat zij bronherleiding en/of interpretatie inbouwen in hun analysestappen en producten, om deze optimaal bruikbaar te maken. Afhankelijk van de toepassing van de netwerkbeelden is het wenselijk hier systematiek in aan te brengen. Wanneer de beelden van de analisten gebruikt gaan worden om preweegs voor opsporingsonderzoek te schrijven of een andere vorm van strafrechtelijke opvolging te organiseren, is het van belang om de herleidbaarheid van de gegevens te borgen, maar ook om de thematische context toe te lichten. De vraag is of de analisten dit alles voor elkaar kunnen krijgen met één beschikbare dag in de week; diverse betrokkenen hebben dit als te weinig tijd te ervaren. Tot slot bepleiten we niet alleen na te denken over opvolging van 'losse casuïstiek' of informatieproducten van analisten in een dergelijke setting, maar ook over de waarde van het team als expertclub en 'spin in het web' in de aanpak van synthetische drugsproblematiek. Juist gezien het integrale karakter van het analistenteam en de gaandeweg opgebouwde kennis en ervaring.

Tijdens het schrijven van dit rapport werkt de Politie-eenheid Oost-Nederland tevens aan een breder handelingskader voor de aanpak van synthetische drugsproblematiek. Dit strategische document moet handelingsperspectief bieden voor zowel de aanpak van de dumpingen als syndru-productie en aanverwante criminaliteit. Afpakken van financieel vermogen en het aanpakken van de milieuschade spelen hierin een belangrijke rol. Het handelingskader moet de verschillende politieafdelingen (Basisteams, DR, informatieorganisatie enzovoort) en externe partners (RIEC, Belastingdienst, omgevingsdiensten enzovoort) bedienen. Bewustwording en draagvlak zijn cruciaal om dit te laten slagen.¹⁰⁰ Zoals blijkt uit dit actieonderzoek zijn de kennis en het draagvlak

100 Operationeel Specialist, team Opsporing, DRR (28 maart 2019).

omtrent de gezamenlijke aanpak van synthetische drugscriminaliteit momenteel nog achtergebleven in Oost-Nederland. De inspanningen die gericht zijn op het vergroten van bewustwording en draagvlak hebben meer integrale aandacht nodig. Interessant is wat de functie van de projectgroep zal zijn in relatie tot het te ontwikkelen handelingskader.

8.4 Tot slot: integrale syndru-analyse en de intelligence-paradox

De bevindingen uit de pilot, met name de verkregen inzichten in de synthetische drugsproblematiek en de ervaren versnipperde aanpak in het veld, illustreren zowel de gebrekkige slagkracht van de overheid ten aanzien van de drugscriminaliteit als de achtergebleven intelligencepositie. Het feit dat bekende subjecten al geruime tijd actief zijn in hennepsteelt en synthetische drugscriminaliteit en dat ook 'oude' drugslocaties tijdens de pilot opnieuw in relatie tot syndru in beeld komen, zijn hiervan sprekende voorbeelden.

Tegelijkertijd toont deze pilot de kansen die voor het oprapen liggen. De pilot laat zien hoe 'eenvoudig' het kan zijn om samen met partners snel een beter beeld te krijgen van de processen en netwerken achter de synthetische drugscriminaliteit. Binnen RIEC-samenwerkingsverband kan informatie ook op thema ('handavingsknelpunt') juridisch afgedicht gedeeld worden – synthetische drugs is een voorbeeld. Door politiegegevens te combineren met gegevens van partners, krijgen de beelden betekenis en ontstaat meer inzicht in relevante schakels, delictpatronen, kenmerken van locaties en subjecten. Als onderzoeker, en wellicht ook als lezer, vraag je je af waarom hiervoor een 'pilot' is ingericht; waarom we dit niet 'standaard' doen.

Bovendien groeit ook de kennis en expertise van de analistenclub, die constant informatie uitwisselt met toezichthouders, handhavers, recherche, basisteams en andere deskundigen en ook weet wat er leeft en wat er misgaat in het veld. We zien allerlei 'USD¹⁰¹'-achtige kenmerken terug, die eerder zo succesvol bleken (zie hoofdstuk 1). Wanneer binnen een dergelijke intelligencewerkwijze ook nog proactief informatie vergaard kan worden en opvolging van informatieproducten en diensten verzekerd is, kan de werkwijze floreren.

Hiermee komen we tot de bottleneck die zich door dit rapport heen steeds weer aan ons opdringt. Er is sprake van een situatie die te omschrijven is als 'intelligence-paradox'. De politie onderschrijft in tal van strategische visiedocumenten het belang van informatieoriëntatie en de betekenisgeving van informatie- of intelligence-gestuurd werken (IJV, 2018; Kop & Klerks, 2009; Oostveen, Kuijlaars & Truijens, 2010; Raad van Hoofddcommissarissen, 2006; Ten Brink, 2009; Van Wijk & Scholten, 2016). Synthetische drugsproductie en drugsafvaldumpingen vormen bij uitstek hét thema waarop in de uitvoering vertrokken dient te worden vanuit een sterke integrale intelligencepositie, en waarin we hopeloos achterop zijn geraakt (zie hoofdstuk 1). In Oost-Nederland

101 Unit Synthetische Drugs, zie hoofdstuk 1.

zien we hoe energieke, gedreven analisten en managers van vier instanties de handen ineenslaan om deze verbeterde intelligencepositie te creëren. En toch is het een worsteling om hier in de politieorganisatie daadkrachtig handen en voeten aan te geven. Via de geijkte routes vertraagt het en verzanden de inspanningen. Hoe kan de nodige opvolging gegarandeerd worden, zonder de integriteit en energie van een dergelijke werkwijze aan te tasten?

Onvoorwaardelijke strategische steun lijkt voor een intelligence-gestuurde aanpak van synthetische drugscriminaliteit in ieder geval cruciaal om werkelijk slagvaardig te kunnen acteren. Wanneer analisten of andere informatiemedewerkers de ruimte krijgen om integraal intelligence te ontwikkelen, waarop verschillende partners strategisch kunnen interveniëren, dan kan handelen niet uitblijven. Hierbij is het overigens niet vanzelfsprekend dat de politie altijd aan zet is. Juist binnen een integrale werkwijze kan gezamenlijk worden bekeken welke partner de beste kaarten in handen heeft bij specifieke casuïstiek, gebiedsgerichte of thematische interventies. Bestuurlijke en strafrechtelijke maatregelen kunnen worden afgewogen en al dan niet in combinatie worden ingezet. Maar, de bereidheid om te acteren is een randvoorwaarde. Momenteel is 'synthetische drugs van iedereen en niemand', waarbij incidenten als hete aardappels lijken te worden doorgeschoven, of erger nog, terzijde geschoven. In die zin heeft de organisatie-overstijgende mentaliteit van de analisten uit deze pilot een voorbeeldfunctie. Het intrinsiek *willen* aanpakken, in alle gelederen van de politieorganisatie, en daarbij dienstbaar zijn aan de partners in het veld.

Om hier te kunnen komen, is ook overkoepelende regie nodig op de thematische, integrale aanpak van (vormen van) georganiseerde criminaliteit, waaronder synthetische drugscriminaliteit. Illustratief is dat de synthetische drugsexperts van de Landelijke Eenheid aangaven geen eenduidig aanpreekpunt binnen de eenheid Oost-Nederland te hebben om relevante signalen en informatie weg te zetten. De casuïstiek in dit rapport illustreert dat tussen partners onderling, maar ook binnen de politie-eenheid zelf, soms 'blind' langs elkaar heen gewerkt wordt. Elkaar op de hoogte houden van lopende zaken en (nieuwe) waarnemingen op het gebied van synthetische drugs is een must. Ten behoeve van de veiligheid, het voorkomen dat lopende operaties stukgaan, om werkelijk grip op het probleem te krijgen. En – niet in de minste plaats – ten bate van de zingeving, het werkplezier en de wetenschap dat je op elkaar kunt rekenen.

Literatuur

Besselaar, J. van den & P. Jansen. (2019). *ERISSP Landelijk overzicht Synthetische Drugs 2018*. Politie Landelijke Eenheid, Cluster Synthetische Drugs Intel & Expertise.

Boerman, F., Grapendaal, M., Nieuwenhuis, F. & E. Stoffers. (2017). *Nationaal Dreigingsbeeld 2017. Georganiseerde criminaliteit*. Zoetermeer: DLIO / Landelijke Eenheid.

Brink, L.T. ten (2008). *Waakzaam tussen wijk en wereld. Nationaal Intelligence Model: Sturen op en met informatie*. Strategische beleidsgroep intelligence / KLPD.

Bruinsma, M. & L. van Lier, (2016). *Synthetische drugs en precursoren. Criminaliteitsbeeldanalyse 2016*. Nationale Politie.

Cels, S., Jong, J. de & M. Groenleer. (2017). *Gezocht: Pioniers. Strategische samenwerking in de strijd tegen ondermijnende criminaliteit*. Den Haag: Boom bestuurskunde.

De Middeleer, F., Van Nimwegen, S., Ceulen, R., Gerbrands, S. & E. Roevens. (2018). *Illegale drugsmarkten in België en Nederland: Communicerende vaten?* Brussel: BEL-SPO.

De Middeleer, F. & De Ruyver, B. (2017). De verschuiving van illegale drugsmarkten van Nederland naar België. Perceptie of realiteit? *Justitiële Verkenningen*, 2(17), 103-119.

EMCDDA (2018). *European Drug Report. Trends and Developments*. Luxemburg: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction.

EMCDDA (2016). *EU Drug Markets Report. In-depth Analysis*. Luxemburg: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction.

Emke, E., Buijzer, E. de, Carpentier, C., en J.L. van Til (2019). *Slim riool: ontwikkelen van een slim detectiesysteem voor drugsafvaldumpingen in riolen*. Nieuwegein: KWR Watercycle Research Institute.

- Hengst, M. den, Bruinsma, M. Schoenmakers, Y. & W. Niepce. (2015). *Van intel tot operatie. De impact van veiligheidsanalisten bij de aanpak van misdaad*. Tilburg: Reed Business.
- Homburg, G., Schreijenbergh, A., Tillaart, J. van den, & Y. Bleeker. (2016). *ANPR: Toepassingen en ontwikkelingen*. Amsterdam: Regioplan.
- Inspectie Justitie & Veiligheid (2018). *Intelligence voor de opsporing. Plan van aanpak*. Den Haag: Ministerie van Justitie & Veiligheid.
- Inspectie Veiligheid & Justitie (2016a). *De rol van de RIEC's in de bestuurlijke en geïntegreerde aanpak van ondermijnende criminaliteit. Plan van Aanpak*. Den Haag: Ministerie van Veiligheid & Justitie.
- Inspectie Veiligheid & Justitie (2016). *De aanpak van ondermijning. Door Regionale Informatie- en Expertisecentra en het Landelijk Informatie- en Expertisecentrum*. Den Haag: Ministerie van Veiligheid & Justitie.
- IOOV (2006). *Landelijke coördinatie en uitwisseling van politie-informatie. Ontwikkelingen sinds rapportage 2004*. Den Haag: Inspectie Openbare Orde en Veiligheid.
- Janssens, M. (2015). *Illegaal dumpen van drugsafval: de Belgische situatie*. Masterscriptie. Gent: Universiteit van Gent.
- Klerks, P. (2019). Column. *Tijdschrift voor de Politie*, 2, 17.
- Kop, N. & P. Klerks. (2009). *Doctrine intelligencegestuurd politiewerk*. Apeldoorn: Politieacademie.
- Lieshout, F. van, G. Jacobs & S. Cardiff (2017). *Actieonderzoek. Principes voor verandering in zorg en welzijn*. Assen: Uitgeverij Koninklijke Van Gorcum.
- Migchelbrink, F. (2016). *De kern van participatief actieonderzoek*. Amsterdam: SWP Amsterdam.
- Oostveen, J., Kuijlaas, G. & O. Truijens. (2010). *Informatiestrategie Politie 2010-2015. Informatie voor de diender*. Raad van Korpschefs.
- Pilotteam Syndru Oost-Nederland (2018). *Eindrapportage Pilot Analyse Synthetische Drugs: Vergroten van intelligence over ondermijnende synthetische drugscriminaliteit*. Arnhem.

Politie Zeeland-West-Brabant (2018). *Pilot Aanpak Drugsafvaldumpingen en -lozingen. Eenheid Zeeland-West-Brabant*. Dienst Regionale Recherche / Team Milieu, augustus 2018.

Raad van Hoofdcommissarissen, Projectgroep Visie op de politiefunctie (2006). *Wenkend perspectief: Strategische visie op politieel informatiemanagement & technologie 2006-2010*. Driebergen: Politie Nederland.

Schoenmakers, Y.M.M. & S.L. Mehlbaum (2017). Drugsafval in Brabant. *Justitiële Verkenningen*, 43(2), 89-102.

Schoenmakers, Y., Mehlbaum, S., Everartz, M. & C. Poelarends. (2016). *Elke dump is een plaats delict. Dumping en lozing van synthetisch drugsafval: verschijningsvormen en politieaanpak*. Amsterdam: Reed Business.

Spapens, T. (2011). Interaction between criminal groups and law enforcement: the case of ecstasy in the Netherlands. *Global Crime*, 12(1), 19-40.

Team Ketentoezicht Gelderse Omgevingsdiensten (2017). *Projectplan pilot gezamenlijke bestuurs- en strafrechtelijke analyse drugsgelateerde criminaliteit/dumpingen in Zuid Gelderland*. Team Ketentoezicht Gelderse Omgevingsdiensten, sep 2017.

TK (25 jan 2017). *Slagvaardige aanpak ondermijning in Zuid-Nederland. Samenwerkingsovereenkomst*.

Tops, P., Valkenhoef, J. van, Torre, E. Van der, & L. van Spijk (2018). *Waar een klein land groot in kan zijn. Nederland en synthetische drugs in de afgelopen 50 jaar*. Den Haag: Boom criminologie.

United Nations Office on Drugs and Crime (2017). *Global Synthetic Drugs Assessment*. Vienna: United Nations.

Vijlbrief, M.F. (2012). Looking for displacement effects: exploring the case of ecstasy and amphetamine in the Netherlands. *Trends in Organized Crime*, 15(2-3), 198-214.

Wijk, A. van, Scholten, L. & B. Bremmers. (2016). *Onbenutte kansen. Een onderzoek naar het gebruik van restinformatie in de opsporing*. Amsterdam: Reed Business.

Media en internetbronnen

Mediaberichtgeving die is gebruikt voor de casuïstiek is vanwege de herleidbaarheid niet in deze lijst opgenomen.

BAG: <https://zakelijk.kadaster.nl/bag>.

Bekker, P. de (2018, 7 oktober). 'Het lijkt wel een maffiabuurt', buurtbewoners geschrokken van brandende bus vol drugsafval. Omroep Brabant, geraadpleegd via <https://www.omroepbrabant.nl/nieuws/2860649/Het-lijkt-wel-een-maffiabuurt-buurtbewoners-geschrokken-van-brandende-bus-vol-drugsafval>.

Broek, M. Van den (2019, 31 januari). 'Doden in Belgisch drugslab zijn 22, 23 en 25 jaar oud'. Omroep Brabant, geraadpleegd via <https://www.omroepbrabant.nl/nieuws/2928510/Doden-in-Belgisch-drugslab-zijn-22-23-en-25-jaar-oud>.

Colijn, J. (2019, 4 maart). 'Forse toename anonieme tips over drugslabs in Overijssel'. RTV Oost, geraadpleegd via <https://www.rtvooost.nl/nieuws/308433/Forse-toename-anonieme-tips-over-drugslabs-in-Overijssel>.

Cyclomedia; <https://www.cyclomedia.com/>.

Gerritsen, J. (2018, 31 december). 'Dumpingen drugsafval in Oost-Nederland stijft naar recordhoogte'. De Stentor, geraadpleegd via <https://www.destentor.nl/zwolle/dumpingen-drugsafval-in-oost-nederland-stijgt-naar-recordhoogte~a0675757/>.

Heerde, J. van & Engels, J. (2018, 11 oktober). 'De hele wereld slikt Nederlandse pilletjes en het afval ligt op straat'. Trouw, geraadpleegd via <https://www.trouw.nl/samenleving/de-hele-wereld-slikt-nederlandse-pilletjes-en-het-afval-ligt-op-straat~a736cab38/>.

IBIS: <https://www.ibis-bedrijventerreinen.nl>.

Klachtensysteem S@men: <https://milieuklacht.gelderland.nl>.

Meeus, J. (2018, 6 november). 'De productie van een kilo synthetische drugs levert 18 tot 24 liter drugsafval op'. NRC, geraadpleegd via <https://www.nrc.nl/>

[nieuws/2018/11/06/de-productie-van-een-kilo-synthetische-drugs-levert-18-tot-24-liter-drugsafval-op-a2753994](#).

Omroep Gelderland (2017, 2 november). 'Burgemeesters luiden noodklok over drugs-criminaliteit'. Omroep Gelderland, geraadpleegd via <https://www.omroep gelderland.nl/nieuws/2147393/Burgemeesters-luiden-noodklok-over-drugscriminaliteit>.

Omroep Gelderland (2018, 11 januari). 'Drugsdumpingen stijgen sterk, hebben 'hoogste prioriteit' bij politie', geraadpleegd via <https://www.omroep gelderland.nl/nieuws/2302280/Drugsdumpingen-stijgen-sterk-hebben-hoogste-prioriteit-bij-politie>.

Regio15.nl (2016, 22 december). Tien woningen ontruimd na aantreffen chemicaliën. Geraadpleegd via <http://www.regio15.nl/nieuws/lijt-weergave/21-politieonderzoeken/26422-tien-woningen-ontruimd-na-aantreffen-verdachte-vaten-burgemeester-velthuisenlaan>.

Schuil, H. (2017, 21 maart). 'Explosieve groei drugsdumpingen in Rivierenland'. De Gelderlander, geraadpleegd via <https://www.gelderlander.nl/rivierenland/explosieve-groei-drugsdumpingen-in-rivierenland~acc6dcd5/>.

Timmermans, C. & Quekel, S. (2019, 1 februari). 'Rouw om dode Brabanders in drugs-lab: 'Hij wilde de beste vader ooit worden.' BN De Stem, geraadpleegd via <https://www.bndestem.nl/brabant/rouw-om-dode-brabanders-in-drugslab-hij-wilde-de-beste-vader-ooit-worden~a0cb5eee/>.

Tubantia (2018, 12 januari). 'Steeds meer illegale dumpingen drugsafval in Gelderland', geraadpleegd via <https://www.tubantia.nl/achterhoek/steeds-meer-illegale-dumpingen-drugsafval-in-gelderland~ad993258/>.

Bijlage 1 Lijst met afkortingen

ANPR	Automatic Number Plate Recognition
A&O	afdeling Analyse & Onderzoek
AP	Arrondissementsparket
BAG	Basisregistratie Adressen en Gebouwen
BMK	Benzyl methyl keton, precursor voor amfetamine
BRP	Basisregistratie Personen
BVH	Basisvoorziening Handhaving
CBA	Criminaliteitsbeeldanalyse
Dacty	Dactyloscopie
DLIO	Dienst Landelijke Informatie Organisatie
DLR:	Dienst Landelijke Recherche
DR	Districtsrecherche
DR-IK	Districtelijk informatieknooppunt
DRIO	Dienst Regionale Informatie Organisatie
DRR	Dienst Regionale Recherche
EMCDDA	European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction
EOS	Externe Overheidssamenwerking
ERISSP	<i>European Reporting on Illicit Synthetic Substance Production sites</i>
ESDP	Expertisecentrum Synthetische Drugs en Precursoren
FIOD	Fiscale Inlichtingen en Opsporingsdienst
FO	Forensische Opsporing
FP	Functioneel Parket
GIS	Geografisch Informatiesysteem
Histo-gegevens	Historische telefoongegevens
IBC	Intermediate Bulk Container (1000-litervat)
IBIS	Integraal Bedrijventerreinen Informatiesysteem

ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
IOOV	Inspectie Openbare Orde en Veiligheid
ISZW	Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid
KMar	Koninklijke Marechaussee
KvK	Kamer van Koophandel
LE	Landelijke Eenheid
LFO	Landelijke Faciliteit Ondersteuning Ontmantelen (LE)
LMA	Landelijk Meldpunt Afvalstoffen
MDMA	3,4-methyleendioxy-methamfetamine, werkzame stof in xtc
MKB	Midden- en kleinbedrijf
M-melding	zie MMA
MMA	Meld Misdaad Anoniem (M)
NFI	Nederlands Forensisch Instituut
NVWA	Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
OD	Omgevingsdienst
OvD	Officier van Dienst
OM	Openbaar Ministerie
OT	Observatieteam
PD	Plaats delict
PMK	piperonyl methyl keton, precursor voor MDMA
RIEC	Regionaal Informatie en Expertise Centrum
Summ-IT	opsporingsregistratiesysteem
Syndru	Synthetische drugs
TCI	Team Criminele Inlichtingen
TKGO	Team Ketentoezicht Gelderse Omgevingsdiensten
USD	(voormalige) Unit Synthetische Drugs
Wpg	Wet politiegegevens

Bijlage 2 Respondenten

Interviews en gespreksverslagen

- Operationeel specialist milieu / analist, DRR / DRIO / afdeling Analyse & onderzoek, Politie Oost-Nederland
- Criminoloog / analist, RIEC Oost-Nederland
- Criminoloog / analist, Team Ketentoezicht Gelderse Omgevingsdiensten
- Fiscaal duider, Belastingdienst / Externe OverheidsSamenwerking (EOS)
- Beleidsadviseur / criminoloog, Openbaar Ministerie, Arrondissementsparket Oost-Nederland
- Informatiemakelaar, DRR / DRIO, Politie Oost-Nederland
- Programmamanager Team Ketentoezicht Gelderse Omgevingsdiensten
- Programmamanager RIEC Oost-Nederland
- Chef Thematische Opsporing, DRR, Politie Oost-Nederland
- Regisseur drugsafvaldumpingen / Operationeel specialist, DRR, Politie Oost-Nederland
- Inspecteur / toezichthouder van een Gelderse omgevingsdienst
- Inspecteur / toezichthouder van een Gelderse omgevingsdienst

Deelnemers afsluitende reflectiesessie

Politie Oost-Nederland:

- Operationeel specialist milieu /analist, DRR / DRIO / afdeling Analyse & onderzoek
- Informatiemakelaar, DRR / DRIO
- GIS-analist, DRR / DRIO / afdeling Analyse & onderzoek
- Regisseur drugsafvaldumpingen / Operationeel specialist, DRR
- Operationeel specialist Team Informatieknooppunten, DRR / DRIO

RIEC Oost-Nederland:

- Criminoloog / analist
- Programmamanager

Gelderse Omgevingsdiensten:

- Criminoloog / analist, Team Ketentoezicht Gelderse Omgevingsdiensten
- Programmamanager Team Ketentoezicht Gelderse Omgevingsdiensten
- Inspecteur / toezichthouder

Belastingdienst:

- Fiscaal duider, Externe OverheidsSamenwerking (EOS)

- Manager MKB Belastingdienst, Externe OverheidsSamenwerking (EOS)
- Openbaar Ministerie:
- Beleidsadviseur / criminoloog, Arrondissementsparket Oost-Nederland
 - Informatieofficier van justitie, Arrondissementsparket Oost-Nederland

Leden Redactieraad Programma Politie & Wetenschap

Voorzitter	prof. em. dr. H.G. van de Bunt Erasmus Universiteit Rotterdam
Leden	mr. drs. C. Bangma Politie, Eenheid Midden-Nederland
	mr. W.M. de Jongste Projectbegeleider Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum Ministerie van Justitie en Veiligheid
	dr. P.P.H.M. Klerks Raadadviseur Parket-Generaal, Openbaar Ministerie
	prof. em. dr. P. van Reenen Van Reenen-Russel Consultancy b.v. Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten (SIM) Universiteit Utrecht
	drs. M.H.M. van Tankeren Operational auditor/onderzoeker, Politie, Eenheid Den Haag
Secretariaat	Programmabureau Politie & Wetenschap Politieonderwijsraad Koninginnegracht 62 2514 AG DEN HAAG
	Postbus 25842 2502 HV Den Haag www.politieenwetenschap.nl

Uitgaven in de reeks Politiekunde

1. ***Criminaliteit in de virtuele ruimte***
P. van Amersfoort, L. Smit & M. Rietveld, DSP-groep, Amsterdam/TNO-FEL, Den Haag, 2002
2. ***Cameratoezicht. Goed bekeken?***
I. van Leiden & H.B. Ferwerda, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2002
3. ***De 10 stappen van Publiek-Private Samenwerking (PPS)***
J.C. Wever, A.A. van Pel & L. Smit, DSP-groep, Amsterdam/TNO-FEL, Den Haag, 2002
4. ***De opbrengst van projecten. Een verkennend onderzoek naar de bijdrage van projecten aan diefstalbestrijding***
C.J.E. In 't Velt, e.a., NPA-Onderzoeksgroep, LSOP, Apeldoorn, 2003
5. ***Cameratoezicht. De menselijke factor***
A. Weitenberg, E. Jansen, I. van Leiden, J. Kerstholt & H.B. Ferwerda, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem/TNO, Soesterberg, 2003
6. ***Jeugdgroepen in beeld. Stappenplan en randvoorwaarden voor de shortlistmethodiek***
H.B. Ferwerda & A. Kloosterman, Advies- en Onderzoeksgroep Beke & Politieregio Gelderland-Midden, Arnhem, 2004 (vierde druk 2006)
7. ***Hooligans in beeld. Van informatie naar aanpak***
H.B. Ferwerda & O. Adang, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem/Onderzoeksgroep Politieacademie Apeldoorn, 2005
8. ***Richtlijnen auditieve confrontatie***
J.H. Kerstholt, A.G. van Amelsfoort, E.J.M. Jansen & A.P.A. Broeders, TNO Defensie en Veiligheid, Soesterberg/Politieacademie, Apeldoorn/NFI, Den Haag, 2005
9. ***Niet verschenen***
10. ***De opsporingsfunctie binnen de gebiedsgebonden politiezorg***
O. Zoomer, IPIT, Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2006

11. ***Inzoomen en uitzoomen op Zaandam***
I. van Leiden & H.B. Ferwerda, Advies- en onderzoeksgroep Beke, Arnhem 2006
12. ***Aansprakelijkheidsmanagement politie. Beschrijving, analyse en handreiking***
E.R. Muller, J.E.M. Polak, C.J.J.M. Stoker m.m.v. M.L. Diepenhorst & S.H.E. Janssen, COT, Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag/Faculteit der Rechtsgeleerdheid Universiteit Leiden, 2006
13. ***Cold cases – een hot issue***
I. van Leiden & H.B. Ferwerda, Advies- en onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2006
14. ***Adrenaline en reflectie. Hoe leren politiemensen op de werkplek?***
A. Beerepoot & G. Walraven e.a., DSP-groep BV, Amsterdam/Walraven onderzoek en advies, 2007
15. ***Tussen aangifte en zaak. Een referentiekader voor het aangifteproces***
W. Landman, L.A.J. Schoenmakers & F. van der Laan, Twynstra Gudde, adviseurs en managers, Amersfoort, 2007
16. ***Baat bij de politie. Een onderzoek naar de opbrengsten voor burgers van het optreden van de politie***
M. Goderie & B. Tierolf, m.m.v. H. Boutellier & F. Dekker, Verwey-Jonker Instituut, Utrecht, 2008
17. ***Hoeveel wordt het vandaag? Een studie naar de kans op voetbalgeweld en het veiligheidsbeleid bij voetbalwedstrijden***
E.J. van der Torre, R.F.J. Spaaij & E.D. Cachet, COT, Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2008
18. ***Overbelast? De administratieve belasting van politiemensen bij de afhandeling van jeugdzaken***
G. Brummelkamp & M. Linssen, EIM, Zoetermeer, 2008
19. ***Geografische daderprofilering. Een inventarisatie van randvoorwaarden en succesfactoren***
G. te Brake & A. Eikelboom, TNO Defensie en Veiligheid, Soesterberg, 2008
20. ***Solosurveillance. Kosten en baten***
S.H. Esselink, J. Broekhuizen & F.M.H.M. Driessen, Bureau Driessen, 2009
21. ***Onderzoek naar de mogelijke meerwaarde van AWARE voor de politie. Ervaringen met een nieuwe aanpak van belaging door ex-partners***
M.Y. Bruinsma, J. van Haaf, R. Römkens & L. Balogh, IVA Beleidsonderzoek en Advies, i.s.m. INTERVICT/Universiteit van Tilburg, 2008

22. ***Gebiedsscan criminaliteit en overlast. Een methodiekb beschrijving***
B. Beke, E. Klein Hofmeijer & P. Versteegh, Bureau Beke, Arnhem, 2008
23. ***Informatiemanagement binnen de politie. Van praktijk tot normatief kader***
V. Bekkers, M. Thaens, G. van Straten & P. Siep; m.m.v. A. Dijkshoorn, Center for Public Innovation, Erasmus Universiteit Rotterdam, 2009
24. ***Nodale praktijken. Empirisch onderzoek naar het nodale politieconcept***
H.B. Ferwerda, E.J. van der Torre & V. van Bolhuis, Bureau Beke, Arnhem/COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2009
25. ***Rellen om te reellen. Een studie naar grootschalige openbare-ordeverstoringen en notoire ordeverstoorers***
I. van Leiden, N. Arts & H.B. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem, 2009
- 26a. ***Verbinden van politie- en veiligheidszorg. Politie en partners over signaleren & adviseren***
W. Landman, P. van Beers & F. van der Laan, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2009
- 26b. ***Politiepolitiek. Een empirisch onderzoek naar politieke signalering & advisering***
E.J.A. Bervoets, E.J. van der Torre & J. Dobbelaar m.m.v. N. Koeman, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2009
27. ***De politie aan zet: de aanpak van veelplegers in Deventer***
I. Bakker & M. Krommendijk, IPIT, Enschede, 2009
28. ***Boven de pet? Een onderzoek naar grootschalige ordehandhaving in Nederland***
O.M.J. Adang (redactie), S.E. Bierman, K. Jagernath-Vermeulen, A. Melsen, M.C.J. Nogarede & W.A.J. van Oorschot, Politieacademie, Apeldoorn, 2009
29. ***Rellen in Ondiep. Ontstaan en afhandeling van grootschalige ordeverstoring in een Utrechtse achterstandswijk***
G.J.M. van den Brink, M.Y. Bruinsma (redactie), L.J. de Graaf, M.J. van Hulst, M.P.C.M. Jochoms, M. van de Klomp, S.R.F. Mali, H. Quint, M. Siesling, G.H. Vogel, Politieacademie, Apeldoorn, 2010
30. ***Burgerparticipatie in de opsporing. Een onderzoek naar aard, werkwijzen en opbrengsten***
A. Cornelissens & H. Ferwerda (redactie), met medewerking van I. van Leiden, N. Arts & T. van Ham, Bureau Beke, Arnhem, 2010
31. ***Poortwachters van de politie. Meldkamers in dagelijks perspectief***
J. Kuppens, E.J.A. Bervoets & H. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem & COT, Den Haag, 2010

32. ***Het integriteitsbeleid van de Nederlandse politie: wat er is en wat ertoe doet***
M.H.M. van Tankeren, Onderzoeksgroep Integriteit van Bestuur, Vrije Universiteit Amsterdam, 2010
33. ***Civiele politie op vredesmissie. Uitzendervaringen van Nederlandse politiefunctionarissen***
H. Sollie, Universiteit Twente, Enschede, 2010
34. ***Ten strijde tegen overlast. Jongerenoverlast op straat: is de Engelse aanpak geschikt voor Nederland?***
M.L. Koemans, Universiteit Leiden, 2010
35. ***Het districtelijk opsporingsproces; de black box geopend***
R.M. Kouwenhoven, R.J. Morée & P. van Beers, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2010
36. ***Balanceren tussen alert maken en onrust voorkomen. Publiekscommunicatie over seriële schokkende incidenten (casestudy Lelystad)***
A.J.E. van Hoek, m.m.v. P.F. van Soomeren, M.D. Abraham & J. de Kleuver, DSP-groep, Amsterdam, 2011
37. ***Sturing van blauw. Een onderzoek naar operationele sturing in de basispolitiezorg***
W. Landman, m.m.v. M. Malipaard, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2011
38. ***Onder het oppervlak. Een onderzoek naar ontwikkelingen en (a)select optreden rond preventief fouilleren***
J. Kuppens, B. Bremmers, E. van den Brink, K. Ammerlaan & H.B. Ferwerda, m.m.v. E.J. van der Torre, Bureau Beke, Arnhem/COT, Den Haag, 2011
39. ***Naar eigen inzicht? Een onderzoek naar beoordelingsruimte van en grenzen aan de identiteitscontrole***
J. Kuppens, B. Bremmers, K. Ammerlaan & E. van den Brink, Bureau Beke, Arnhem/COT, Den Haag, 2011
40. ***Toezicht op zedendelinquenten door de politie in samenwerking met de reclassering***
H.G. van de Bunt, N.L. Holvast & J. Plaisier, Erasmus Universiteit, Rotterdam/Impact R&D, Amsterdam, 2012
41. ***Daders over cameratoezicht***
H.G.A. van Schijndel, A. Schreijenberg, G.H.J. Homburg & S. Dekkers, Regioplan Beleidsonderzoek, Amsterdam, 2012
42. ***Aanspreken op straat. Het werk van de straatcoach in al zijn verschijningsvormen***
L. Loef, K. Schaafsma & N. Hilhorst, DSP-groep, Amsterdam, 2012

43. ***De organisatie van de opsporing van cybercrime door de Nederlandse politie***
N. Struiksma, C.N.J. de Vey Mestdagh & H.B. Winter, Pro Facto, Groningen/ Kees de Vey Mestdagh, Groningen, 2012
44. ***Politie in de netwerksamenleving. De opbrengst van de politieke netwerkfunctie voor de kerntaken opsporing en handhaving openbare orde en de sturing hierop in de gebiedsgebonden politiezorg***
I. Helsloot, J. Groenendaal & E.C. Warners, Crisislab, Renswoude, 2012
45. ***Tegenspraak in de opsporing. Verslag van een onderzoek***
R. Salet & J.B. Terpstra, Radboud Universiteit Nijmegen, 2012
46. ***Tunnelvisie op tunnelvisie? Een verkennend en experimenteel onderzoek naar de besluitvorming door VKL-teams met betrekking tot het onderzoeken van tunnelvisie en andere procesaspecten***
I. Helsloot, J. Groenendaal & B. van 't Padje, Crisislab, Renswoude, 2012
47. ***M.-waarde. Een onderzoek naar de bijdrage van Meld Misdaad Anoniem aan de politionele opsporing***
M.C. van Kuik, S. Boes, N. Kop, M. den Hengst-Bruggeling, T. van Ham & H. Ferwerda, Politieacademie, Apeldoorn/Bureau Beke, Arnhem, 2012
48. ***Seriebrandstichters. Een verkennend onderzoek naar daderkenmerken en delictpatronen***
Y. Schoenmakers, A. van Wijk & T. van Ham, Bureau Beke, Arnhem, 2012
49. ***Van wie is de straat? Methodiek en lessen voor de politie om ongrijpbare veiligheidsfenomenen grijpbaar te maken – op basis van vijf praktijkcasus***
H. Ferwerda, T. van Ham, B. Bremmers, K. Tijhof & M. Grotens, Bureau Beke, Arnhem, 2013
50. ***Recherchesamenwerking in de Euregio Maas-Rijn. Knooppunten, knelpunten en kansen***
H. Nelen, M. Peters & M. Vanderhallen, Politieacademie, Apeldoorn/ Universiteit Maastricht, 2013
51. ***De operationele politiebriefing onderzocht. Een onderzoek naar de effectiviteit van de operationele politiebriefing***
A. Scholtens, J. Groenendaal & I. Helsloot, Crisislab, Renswoude 2013
- 51a. ***De operationele politiebriefing onderzocht (2). Een actie(vervolg)onderzoek om tot een effectievere politiebriefing te komen***
A. Scholtens, Crisislab, Renswoude 2015
52. ***Sociale media: factor van invloed op onrustsituaties?***
R.H. Johannink, I. Gorissen & N.K. van As, Politieacademie Apeldoorn/ VDMMP, Houten, 2013

53. ***De terugkeer van zedendelinquenten in de wijk***
C.E. Huls & J.G. Brouwer, Politieacademie, Apeldoorn/Rijksuniversiteit Groningen/Centrum voor Openbare Orde en Veiligheid, Groningen, 2013
54. ***Van meld- naar aantoonplicht. Een onderzoek naar een systeem van digitale surveillance***
C. Veen & J.G. Brouwer, Politieacademie, Apeldoorn/Rijksuniversiteit Groningen, 2013
55. ***Heterdaadkracht in twee Haagse pilotgebieden***
B. van Dijk, J.B. Terpstra & P. Hulshof, Politieacademie, Apeldoorn/DSPgroep, Amsterdam, 2013
56. ***Inzet op Maat. Onderzoek naar kenmerken en mogelijkheden van duurzame inzetbaarheid van oudere medewerkers***
H. de Blouw, I.R. Kolkhuis Tanke & C.C. Sprenger, Politieacademie, Apeldoorn, 2013
57. ***Interventies in de opsporing. Impulsen in kwaliteit en effectiviteit van het opsporingsproces***
R.M. Kouwenhoven, R.J. Morée & P. van Beers, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2013
58. ***De plaats delict in beeld. Fotografie in de dagelijkse en gesimuleerde praktijk***
G. Vanderveen & J. Roosma, Instituut voor Strafrecht & Criminologie, Universiteit Leiden, 2013
59. ***Jeugdgroepen van toen. Een casusonderzoek naar de leden van drie criminele jeugdgroepen uit het einde van de vorige eeuw***
H. Ferwerda, B. Beke & E. Bervoets, Bureau Beke, Arnhem/Beke Advies, Arnhem/LokaleZaken, Rotterdam, 2013
60. ***Tussen hei en hoofdbureau. Leiderschapsontwikkeling bij de politie***
W. Landman, M. Brussen & F. van der Laan, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2013
61. ***Gemeentelijk blauw. Het dagelijks werk van gemeentelijke handhavers in beeld***
E. Bervoets, J. Bik & M. de Groot, LokaleZaken, Rotterdam, 2013
62. ***Excessief geweld op en om de voetbalvelden. Praktijkonderzoek naar omvang, ernst en aanpak van 'voetbalgeweld'***
P. Duijvestijn, B. van Dijk, P. van Egmond, M. de Groot, D. van Sommeren & A. Verwest, DSP-groep, Amsterdam, 2013

63. ***Beeld van gezag bij de politie. Maatschappelijke verbeelding en de impact van gezagsbeelden op burgers***
H. de Mare, B. Mali, M. Bleecke & G. van den Brink, m.m.v. Motivaction, Tilburg University, Stichting IVMV, Leiden, 2014
64. ***Informatiegestuurde dienders. Informatiesturing tussen theorie en praktijk***
A. van Sluis, P. Siep, V. Bekkers, m.m.v. M. Thaens & G. Straten, Center for Public Innovation, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2014
65. ***Hard op weg. Onderzoek aanpak verkeersveelplegers***
B. Bieleman, M. Boendermaker, R. Mennes & J. Snippe, Intraval, Groningen/Rotterdam, 2014
66. ***Tussen hulp en hype. De inzet van opsporingsberichtgeving in ontvoeringszaken***
Y.M.M. Schoenmakers, J.V.O.R. Doekhie & J.C. Knotter, Yvette Schoenmakers Onderzoek en advies, Weesp, 2014
67. ***Nachtdienst bij de politie en verkeersveiligheid. Onderzoek naar ervaringen van politieagenten met verkeersonveiligheid in woon-werkverkeer na de nachtdienst***
P. Boekhoorn, BBSO, Nijmegen, 2014
68. ***Buit van woninginbraak. Onderzoek onder inbrekers en helers***
J. Snippe, M. Sijtsma, R. Mennes & B. Bieleman, Intraval, Groningen/Rotterdam, 2014
69. ***Privaat blauw. Portiers, evenementbeveiligers en voetbalstewards op risicovolle locaties en tijdens risicovolle momenten***
E. Bervoets & S. Eijgenraam, LokaleZaken, Rotterdam, 2014
70. ***Met grof geschut. Reconstructie van een moordonderzoek binnen de criminele woonwagenwereld***
I. van Leiden, B. Bremmers & H. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem, 2014
71. ***Met fluwelen handschoenen? Politie en de omgang met verwarde personen in Amsterdam***
J. Kuppens, T. Appelman, T. van Ham & A. van Wijk, Bureau Beke, Arnhem, 2015
- 72a. ***Vermisten op de kaart. Aard en omvang van langdurige vermissingen***
I. van Leiden & M. Hardeman, Bureau Beke, Arnhem, 2015
73. ***Van intel tot operatie. De impact van veiligheidsanalisten bij de aanpak van misdaad***
M. den Hengst, M. Bruinsma, Y. Schoenmakers, W. Niepce, Bureau Bruinsma, Tilburg, 2015

74. ***De bestuurlijke rapportage. Gezamenlijke inspanning in de aanpak van (georganiseerde) criminaliteit en overlast***
I. Gorissen, m.m.v. R.H. Johannink, PBLQ, Den Haag, 2015
75. ***De aangifte van delicten bij de multichannelstrategie van de politie***
P. Boekhoorn & J. Tolsma, Bureau Boekhoorn/Radboud Universiteit, Nijmegen, 2016
76. ***Die pakken we toch niet op? Afstemming tussen politie en Openbaar Ministerie in zaken van veelvoorkomende aangiftecriminaliteit***
R. Kouwenhoven & L. Kleijer-Kool, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2016
77. ***Het real-time informeren van noodhulpeenheden. Een onderzoek naar de RTI-functie om frontlijnpolitiefunctionarissen snel te voorzien van relevante informatie***
A. Scholtens, M. den Hengst & R. Waterreus, Crisislab, Renswoude/Politieacademie, Apeldoorn, 2016
78. ***Hoe lang kun je 'schijt hebben'? Dertien desisters uit criminele jeugdgroepen aan het woord***
C.E. Hoogeveen, A.E. van Burik & B.J. de Jong, m.m.v. E.M. Klooster, Bureau Alpha, 's-Hertogenbosch/VanMontfoort, Woerden, 2016
79. ***Onbenutte kansen. Een onderzoek naar het gebruik van restinformatie in de opsporing***
A. van Wijk & L. Scholten, m.m.v. B. Bremmers, Bureau Beke, Arnhem, 2016
80. ***Verbale leugendetectie-wizards***
G. Bogaard & E.H. Meijer, Maastricht University, Maastricht, 2016
81. ***Mensenhandel in de prostitutie opsporen zonder aangifte? Een vervolgonderzoek om de doorzettingsmacht van de politie te verduidelijken***
M. Goderie, m.m.v. R. Kool, Goderie Onderzoek, Klarenbeek, 2016
82. ***De opvindbaren. Op zoek naar voortvluchtige veroordeelden in Nederland***
Y. Schoenmakers, I. de Groot, J. van Zanten, A. van Rooyen & J. Baars, Yvette Schoenmakers onderzoek & advies, Amsterdam, 2017
83. ***Elke dump is een plaats delict. Dumping en lozing van synthetisch drugsafval: verschijningsvormen en politieaanpak***
Y. Schoenmakers, S. Mehlbaum, M. Everartz & C. Poelarends, Yvette Schoenmakers onderzoek & advies, Amsterdam, 2016

84. ***Naar handhaafbare noodbevelen en noodverordeningen. Een analyse van het gemeentelijke noodrecht***
A.J. Wierenga, C. Post & J. Koornstra, Rijksuniversiteit Groningen, Centrum voor Openbare Orde en Veiligheid, 2016
85. ***Vermisten op het spoor. Rechercheren naar langdurige vermissingen***
I. van Leiden & M. Hardeman, Bureau Beke, Arnhem, 2017
86. ***De aard van het beestje. Kenmerken en achtergronden van dierenmishandelaars***
A. van Wijk & M. Hardeman, Bureau Beke, Arnhem, 2017
87. ***Modus operandi van de recherche. De recherchepraktijk in moord- en verkrachtingszaken***
A. van Wijk, I. van Leiden & M. Hardeman, Bureau Beke, Arnhem, 2017
88. ***Over grenzen in de sport. De rol van de politie in de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport in samenwerking met relevante partners***
A. van Wijk, M. Hardeman, L. Scholten & M. Olfers, Vrije Universiteit Amsterdam, Bureau Beke, Arnhem, 2017
89. ***Defensiehulp. Legergroene bijstand aan de politie bij handhaving van de rechtsorde***
E. Bervoets, m.m.v. S. Eijgenraam, T. Dijkhuizen & J. van de Werken, Bureau Bervoets, Amersfoort, 2017
90. ***Tussen onder en boven. Productie en distributie van softdrugs in Noord-Nederland***
J. Snippe, R. Mennes, M. Sijstra & B. Bieleman, Intraval, Groningen/Rotterdam, 2017
91. ***Vechten op afspraak. Inzicht in het fenomeen en input voor de ontwikkeling van een politiestrategie***
T. van Ham, L. Scholten, A. Lenders & H. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem, 2018
92. ***Notoire straten. Over de lokale inbedding van georganiseerde criminaliteit***
S. Mehlbaum, Y. Schoenmakers & J. van Zanten, Mehlbaum Onderzoek, Amsterdam, 2018
- 92A. ***De wortel en de stok. Praktijklessen uit een gebiedsgerichte probleem-aanpak van ondermijning***
S. Mehlbaum & Y. Schoenmakers, Mehlbaum Onderzoek, Amsterdam, 2019

93. ***Ondermijning door criminele ‘weldoeners’***
M. Bruinsma, R. Ceulen & T. Spapens, m.m.v. C. Deij, Tilburg University, Tilburg/Bureau Bruinsma, Tilburg, 2018
94. ***Kiezen voor politie. Een onderzoek onder mbo-studenten met een migratieachtergrond in het veiligheidsdomein***
S. de Winter-Koçak, E. Klooster & M. Day, m.m.v. S. Mehlbaum, M. van Vugt & K. Leschonski, Verwey-Jonker Instituut, Utrecht, 2018
95. ***Doe-het-zelf-surveillance. Een onderzoek naar de werking en effecten van WhatsApp-buurtgroepen***
S. Mehlbaum & R. van Steden, m.m.v. M. van Dijk, Vrije Universiteit Amsterdam, Mehlbaum Onderzoek, Amsterdam, 2018
96. ***Een klacht is een gratis advies***
G. Jacobs, T. Hak, G. Vanderveen, M. Flory, T. Thuis, S. Valkeman & M. Franken, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2018
97. ***Voortgezet crimineel handelen tijdens detentie: je gaat het pas zien als je het doorhebt***
A. Verwest, W. Buysse, P. van Egmond, D. Hofstra, DSP-groep, Amsterdam, 2019
98. ***Zorg voor kinderen bij aanhouding van ouders; Best practices uit binnen- en buitenland***
J. Reef, N. Ormskerk, Universiteit Leiden, 2019
99. ***Aankoopfraude uit het buitenland***
J. Jansen, S. Westers, S. Twickler, W. Stol, NHL Stenden Hogeschool/ Politieacademie
100. ***Grijs vakmanschap? Taakgerelateerd ongeoorloofd handelen binnen de politie***
R. Chr. van Halderen (diss. Avans Hogeschool), 2019